

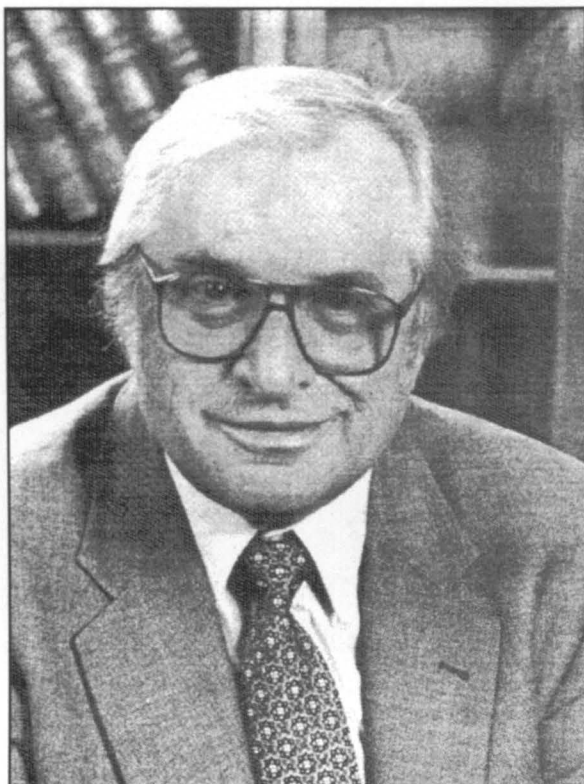
BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 281a3

9
Septembrie
2003

Biblioteca Bucureștilor

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

AUGUSTIN BUZURA

65 de ani de la naștere

“Orice segment de drum se preface în proza lui Buzura în pantă de calvar. Personajele sale se mișcă despicând parcă straturi de aer dens, refractar; ele sunt ca niște scafandri bizari, înaintând șovăitori pe fundul mării...

Augustin Buzura e un analist greoi, vizând însă profunzimea și totalitatea manifestărilor fizice. El face parte dintre acei prozatori, ... care rămân indiferenți la suprafețe, fiind atrași irezistibil de numenii secreți, invizibili.

Buzura sapă cu răbdare, cu tenacitate, deschizând galerii întortocheate în subsolul bogat al lucrurilor”.

Valeriu Cristea

Sumar

Bucureștii de altădată

- Paul CERNOVODEANU* – Cele mai vechi mențiuni ale orașului București
în cartografia europeană 2
– O inscripție dispărută de la Mînăstirea Plumbuita 3

Pagini din "Gazeta Municipală"

- Ana Maria ORĂȘANU* – Cum erau odinioară Bucureștii (IX) 4
Nicolae I. ANGELESCU – Enric Winterhalder 5

Patrimoniu .....9**Istoria cărții**

- Dumitru LAZĂR* – Râmnicul – «capitala tipografilor» 10

Autografe contemporane

- Augustin MACARIE* – Universul mirabil al graficii:
Graficianul Mircea Dumitrescu 14

Scrisoare din...

- Doina Lelia POSTOLACHE* – Biblioteca Județeană "Panait Cerna" Tulcea 16

Meridian biblioteconomic

- EBLIDA – Orizonturi. Programe. Inițiative 19
Liviu BUTUC – Scurtă istorie a bibliocidului (III) 21

Corespondență din Franța

- Jean-Yves CONRAD* – O plimbare pe cheiurile Senei, spre piața Dauphine
și cheiul Bourbon 33

- O nouă confirmare internațională a școlii românești de silvicultură 35

- Catalog** 36

Agenda culturală

- Ziua Bucureștilor 2003 38

- Eveniment editorial 38

- Calendar** 39

Bucureștii de altădată

Cele mai vechi mențiuni ale orașului București
în cartografia europeană

acad. Paul CERNOVODEANU

O dată cu a doua jumătate a veacului al XV-lea, creșterea importanței orașului București, devenit prin propășirea sa economică și însemnătatea strategică, principala reședință de scaun a domnilor Țării Românești, este atestată și pe plan internațional, fiind menționat atunci pentru întâia oară în cartografia europeană.

Astfel, în 1492, numai după 33 de ani de la prima mărturie scrisă asupra existenței sale (1459), orașul apare trecut în planiglobul cunoscutului geograf Martin Behaim din Nürnberg, sub denumirea de "Bucharest", la planșa ce reprezintă părțile dunărene, numită *Siebenbürgen, Moldau, Walachei*.

Lucrarea lui Behaim, extrem de rară, se păstrează astăzi într-un unic exemplar la "Germanisches Museum" din Nürnberg, din care Dimitrie Dimăncescu a reprodus fotografic planșa înfățișând țările noastre, introducând-o în albumul său editat la San Francisco în 1933, intitulat *Monumenta cartographica Moldaviae, Valachiae, Transilvaniae*, aflat astăzi în Biblioteca Academiei.

Veacul al XVI-lea cunoaște o deosebită înflorire a științei geografice, datorită însemnatelor călătorii, ce au lărgit orizonturile și cunoștințele lumii vechi. În această epocă, trăiesc mari geografi ca Nicolaus Cusanus, Georg Reichersdorffer, Johannes Honterus, Gerhardt Mercator ș.a., ce perfecționează neconținut tehnica cartografiei, realizând albume și atlase cuprinzând cele mai noi și verificate date, de pe tot întinsul lumii cunoscute atunci. Astfel și cartografierea Europei răsăritene s-a îmbunătățit într-o măsură considerabilă, înmulțindu-se hărțile înfățișând acest colț al bătrînului nostru continent.

Printre numeroasele hărți ce reprezintă în această epocă Țările Românești, menționăm un număr de trei, în care figurează, cu o poziție geografică destul de precis determinată, și orașul București.

Întîietatea sa mai era uneori încă disputată de Tîrgoviște, dar orașul începuse să se dezvolte neconținut încă din vremea domniilor lui Mircea Ciobanul și a urmașilor săi, cînd neconținuta propășire economică și politică este atestată de toate izvoarele vremii. De aceea, era și firesc ca atenția străinilor să fie atrasă de acest însemnat centru al Țării

Românești, consemnîndu-l în hărțile contemporane, necesare lungilor călătorii ale negustorilor răspîndiți în întreaga Europă.

În primul rînd, ținem să semnalăm cunoscutul atlas *Theatrum Orbis Terrarum* editat de geograful Abraham Ortelius la Anvers în 1572, cu o răspîndire mai largă, unde figurează orașul nostru (Bocaretz), pe harta ce înfățișează Transilvania și ținuturile învecinate.

Destul de corect ca așezare geografică, pe Dîmbovița, îl fixează sub numele de *Bucheresch* și cartograful piemontez Giacomo Castaldo în harta Peninsulei Balcanice alcătuită la 1584.

În sfîrșit, ecoul luptelor duse de poporul nostru împotriva asupritorului jug turcesc, în vremea domniei lui Mihai Viteazul și a măreței epopei de la Călugăreni, și-a găsit răsunetul și la geografii vremii. Una din cele mai însemnate hărți ale acestei epoci este fără îndoială aceea a geografului flamand Gerhardt Kremer zis Mercator, intitulată *Walachia, Servia, Bulgaria et Romania* alcătuită la 1594, unde așezarea orașului (*Bucheresch*) apare destul de corect reprezentată.

Aceste din urmă frumoase hărți, ale lui Castaldo și Mercator, pot fi admirate în original de vizitatorii Muzeului de Istorie a orașului București, în sălile secției feudale prezentînd evoluția Capitalei noastre în veacurile XV – XVI.

În încheiere, ținem să precizăm că, începînd din veacul al XVII-lea, orașul București, statornicit definitiv ca cea dintîi reședință de scaun a țării și recunoscut ca însemnat centru comercial al întreg sud-estului european, nu va mai lipsi din numeroasele hărți ale cartografilor străini înfățișînd răsăritul Europei și țările dunărene. Dar orașul va trebui să mai aștepte o sută de ani și mai bine pînă cînd să i se ridice pentru întâia oară, în chip amănunțit, propriul său plan cartografic, faptul petrecîndu-se abia prin 1770 și fiind datorat ofițerilor topografi din armata rusă, ce a eliberat orașul București în toamna anului 1769, în urma strălucitelor victorii repurtate asupra turcilor.

("Călăuza bibliotecarului", anul XII, nr. 9/ septembrie 1959, pp. 25 – 26)

O inscripție dispărută de la Mînăstirea Plumbuita

În urma lucrărilor de restaurare efectuate la Mînăstirea Plumbuita în cursul anilor 1940 – 1941 și a unui sondaj arheologic realizat sub conducerea cercetătorului Dinu V. Rosetti, a fost descoperită, înăuntrul locașului, sub scaunul domnesc, jumătatea unei lespezi funerare din perioada brîncovenească, păstrînd textul mutilat al unei inscripții, încadrat de un chenar decorat cu motive florale.

Toate încercările noastre de a regăsi astăzi această piatră la Mînăstirea Plumbuita sau la muzeul orînduit în clădirea fostelor case domnești ale lui Matei Basarab s-au dovedit zadarnice, nimeni neputînd să ne dea vreo indicație cu privire la soarta acestei lespezi, descoperită acum 17 ani și dispărută de atunci fără urmă.

Pentru a face cunoscută inscripția ei, nu m-am putut folosi decît de o reproducere fotografică, destul de neclară, a acestei pietre, făcută de arheologul Rosetti în 1941 și păstrată la Muzeul de Istorie al orașului București, ¹ care oferă totuși posibilitatea de a-i descifra textul.

Transcriere

Aici zac / oasele lui Gheo<r> / ghe fiul lui Ghe... / bărt dela Brașovu<ca> / re viind aici cu <fii ?> / lui iubiți în pre<um> / blare și v<ă>sli<ndu> / într-o luntre f... <a> / pă fiind pri<mej> / die s-au întîmp<lat> / de viață s-a <pres> / tăvit marția... <de după ?> / Paște la apri<lie> / în : 10 : zile : fii<ndu> / Io Constandinu <Basarab Brîncoveanu ?> / voevod : l<ea>1 72...

Prin mutilarea ei, inscripția prezintă lipsuri în ceea ce privește două elemente esențiale: numele răposatului și data morții.

Dacă pentru primul, nu am putut găsi pînă acum un răspuns mulțumitor, numele brașoveanului putîndu-se citi, poate, Ghebărt, în schimb data este mai lesne de întregit,

deoarece în răstimpul veacului dintre văleatul 7200 (= 1692) și 7299 (= 1791) nu au domnit în Țara Românească decît trei voievozi cu numele de Constantin, și anume: Constantin Brîncoveanu, Constantin Mavrocordat și Constantin Racoviță. După toate probabilitățile, domnitorul în timpul căruia s-a produs accidentul menționat în inscripție nu poate fi decît Constantin Brîncoveanu, ținînd seama, pe de o parte, de caracterul epigrafic al inscripției, specific acestei epoci, iar pe de altă parte, de faptul că în spațiul mutilat, foarte restrîns, nu putea să încapă un nume lung, ca Mavrocordat sau Racoviță, ci numai cunoscuta abreviere **Б. Б.** (Basarab Brîncoveanu) a amintitului domnitor. Întrucît în vremea domniei lui Constantin Brîncoveanu, Paștele a căzut în ziua de 8 aprilie, numai în două rînduri, în anii 7202 (= 1694) și 7213 (= 1705),² inscripția noastră alcătuită în marțea Paștelui, 10 aprilie, aparține cu siguranță uneia dintre aceste date.

Locul unde s-a întîmplat nenorocirea, iarăși nespecificat, ar putea fi ori Lacul Tei sau Balta Colentina, care se mai întinde și astăzi între Mînăstirea Plumbuita și locul unde se ridică în prezent palatul Ghica.

În lipsa altor izvoare, care să arunce mai multă lumină asupra identității înecatului, precum și asupra datei precise a morții, 1694 sau 1705, publicăm totuși această inscripție, care prezintă destul interes prin conținutul ei neobișnuit.

Note:

1. Cota 985/1957 a secției de istorie medie.
2. I. Ionașcu și Fr. Pall, *Elemente de cronologie medievală și românească*, București, 1957, p. 259.

(“Glasul Bisericii”, anul XVIII, nr. 5-6/ mai – iunie 1959, pp. 431 – 432)

Bucureștii la începutul secolului al XVIII-lea. Vedere închipuită, dintr-o publicație a epocii

Pagini din "Gazeta Municipală"

Cum erau odinioară Bucureștii

(IX)

Ana Maria ORĂȘANU

Cum s-a înțeles la noi arhitectura de George Opreșcu (nr. 454) și Construcțiile și recentul cutremur de arh. Dem. Smărăndescu (nr. 455) au fost articole reamintind cititorilor "Gazetei Municipale" din 1941 dezastrul petrecut cu câteva luni în urmă. Specialiștii analizau cauzele și consecințele seismului în raport cu configurația clădirilor, cu componentele decorative, elementele structurale și cu rigorile realizării corecte a lucrărilor de construcție. George Opreșcu opina pentru o arhitectură simplă ca expresie, funcțională, fără încărcătura greoaie a decorațiilor inutile evocând imagini specifice vremurilor apuse. Aceste elemente – și exemplifica analizând situația Muzeului Toma Stelian aflat în stare de ruină – erau greu de îngrijit și constituiau potențiale surse de accident în cazul prăbușirii.

Anul 1941 a fost un an de război. Ziarul a publicat cu regularitate consecințele în planul administrației și gospodăririi locale. Dificultățile și prioritățile momentului. *Administrația comunală, altădată și acum – În loc de lucrări edilitare, fast și inaugurări, muncă aspră pentru a da populației Capitalei alimentația necesară* (nr. 471) era un articol tranșant: "O tradiție creată de fostul primar Dem. I. Dobrescu a cerut ca în fiecare an, Primăria Capitalei să facă eforturi pentru prefacerea orașului. Să dea tot ce poate ca să facă din București un oraș civilizat. Lucrările edilitare primau și erau urmărite cu mare interes de bucureșteni. Astăzi însă, lucrările edilitare rămân pe plan secundar, căci la ce ar servi un oraș civilizat ai cărui locuitori nu au ce mânca". Așadar, alimentația populației reprezenta o prioritate ca și apărarea civilă. Plin de dramatism, articolul *Pridvor și pivniță* de Costin Cioiulescu (nr. 467) pune problema protecției școlărilor. Pericolul bombardamentelor impusese renunțarea la conceptul școlii "asemeni unei case de gospodar, cu curte largă, cu flori pe prispă și în grădină, cu cerdac în care să iasă copiii". Altele erau nevoile: "Când sună sirena toți elevii să fugă în adăpost, în adăpostul școlii, în pivnița școlii căci, fără teamă de desmințire, e singurul adăpost antiaerian al tuturor școalelor, vechi sau noi".

Organizarea administrativă a fost un alt subiect abordat după numirea noului primar, dl. gen. Rodrig Modreanu (nr. 458). *Utilitatea existenței sectoarelor* (nr. 469) reamintea schimbările petrecute până la acea dată, respectiv înființarea primăriei unice în 1865 ca o consecință a Legii comunale din 1864, înființarea primăriilor de sector în 1826, pierderea personalităților juridice în 1938 și desființarea din 1940. În același număr, *Reînființarea sectoarelor municipiului* anunța funcționarea primăriei cu cele patru sectoare: I. Galben, cu sediul în Piața Amzei, II. Negru, cu sediul în Calea Moșilor 128, III. Albastru – Calea Rahovei 39 și IV. Verde, cu sedii în Știrbey Vodă 34, 37 și 108.

Mihai Dragomirescu, directorul săptămânalului, relevă importanța primăriei ca instituție și a *Arhivelor vechi* (nr. 455) de

care aceasta dispune, fonduri însă pe cât de valoroase, pe atât de neglijate și neîngrijite.

Citim câteva gânduri îndreptate și spre domeniul culturii. *A murit doamna Jeana Amiral Urseanu* (nr. 455) evocă personalitatea acestei distinse bucureștene, care, ca și soțul său, au lăsat Capitalei o prețioasă moștenire: donația reședinței lor din Bul. Lascăr Catargiu 21, ca sediu al Pinacotecii Municipale, inclusiv Observatorul Astronomic cu întreaga dotare. *Un muzeu de artă extrem orientală în Capitală* (nr. 466) anunța proiectul organizatoric al acestei instituții amplasată pe insula Trandafirilor din Parcul Herăstrău și constituită pe baza colecției de artă donată de dl. general Gh. Băgulescu, ministrul României la Tokio și Mandschouko. *Muzeul Spiru Haret* (nr. 486) anunța organizarea unei expoziții permanente în fosta locuință salvată de la ruină și pregătită pentru a primi vizitatori.

Rubrica "Bucureștii de altă dată" și-a încântat cititorii pe tot parcursul anului 1941 cu o suită de articole interesante abordând subiecte monografice despre personalități, instituții, edificii și tradiții locale sau diverse prezentări și evocări. Autori consacrați ca G. Potra, Em. Hagi-Mosco, G.D. Florescu, Radu R. Rosetti, N. Pătrașcu și N. Angelescu au semnat articole rămase lucrări de referință în temele abordate.

În afara rubricii sunt de menționat și alte câteva articole semnate de scriitorul H. Stahl și dedicate vechiului oraș: *Statuele bucureștene* (nr. 476), *La bae, la «Tic»* (nr. 474), *Bucureșteni, după port, barbă și mustăți* (nr. 480), *Din vremurile bune – sarmalele* (nr. 502), ca și o preluare din *Buletinul Municipal* (nr. 16 din 5 iunie 1860) cu o temă la ordinea zilei, *Prețul pâinii în Bucureștii lui 1860*.

*

Prezentăm lista articolelor de memorie comunitară publicate în rubrica "Cum erau odinioară Bucureștii" de "Gazeta Municipală" în anul 1941, întocmită de Antoaneta Pfeiller și Diana Macarie:

Potra, George: *Bucureștii la mijlocul secolului XIX* (nr. 453), *Teatrul Național* (nr. 466), *Târgul Moșilor* (nr. 467), *Hanul Manuc* (nr. 468-469), *Biserica Sf. Spiridon-Nou* (nr. 470), *Luminarea și paza de noapte a orașului București în 1840* (nr. 471-472), *Hanul Colțea* (nr. 476), *Biserica Olteni* (nr. 484-486), *Biserica Domnița Bălașa* (nr. 488), *Grădinile Capitalei* (nr. 489), *Grădina Cișmigiu* (nr. 490), *Șoseaua Kiseleff* (nr. 491-492), *Parcul Carol I* (nr. 493), *Arcul de Triumf* (nr. 495), *Câteva aspecte din Bucureștii de ieri și azi* (nr. 497);

Ionescu, Dimitrie C.: *Istoricul tipografiei în București* (nr. 454-456);

Hagi Mosco, Emanoil: *Fostul local al Primăriei* (nr. 457-458); Popescu, Mih.: *Descrierea orașului București* (nr. 459), *Bucureștii descriși de Sulzer la sfârșitul veacului al XVIII-lea* (nr. 474);

Moisil, Iuliu: *Impresiile unui tânăr ardelean* (nr. 460-461);

Băcilă, Ioan C.: *În timpul lui Niculae Mavrogheni* (nr. 462-463);

Florescu, George D.: *Istoricul unei vechi case bucureștene* (nr. 464);

Fără autor: *Istoricul unei vechi case bucureștene* (nr. 465);

Millea, George: *Scurt istoric al orașului București* (nr. 473);

Bacalbașa, C.: *Cofetării, cafenele și birturi* (nr. 475), *Bucureștii în timpul războiului 1877 - 78* (nr. 496);

Moisil, Const.: *Primul sfat orășenesc al Bucureștilor* (nr. 478),

Așezări istorice în împrejurimile orașului (nr. 479), *Curtea domnească din București* (nr. 480), *Așezări istorice în împrejurimile orașului* (nr.

481), *Târgul și ulițele breslașilor* (nr. 494);

Angelescu, Nicolae I.: *Enric Winterhalder* (nr. 482-483);

Petrașcu, N.: *Calea Victoriei, odinioară* (nr. 487), *Orașul, Camera* (nr. 498);

Stahl, Henri: *O întrunire politică acum 27 ani* (nr. 499), *Alegeri la "Cuibu' cu barză", în 1909* (nr. 500).

Florescu, George D.: *O procesiune religioasă în anul 1765* (nr. 501);

Rosetti, Radu D.: *Cristache Ciolac* (nr. 502).

Enric Winterhalder

I.

Nicolae I. ANGELESCU

Enric Winterhalder s'a născut la Viena în luna Ianuarie a anului 1809. El era fiul lui Karl Anton Winterhalder, mare comerciant vienez, care strânsese o avere frumoasă din comerțul său. Din diferite împrejurări, Karl Anton Winterhalder pierde, mai târziu, întreaga avere iar fiul său, Enric, este silit să se expatrieze, venind în România. La acea dată Enric Winterhalder era un tânăr de douăzeci de ani, care poseda o cultură aleasă, care știa să vorbească la perfecție, în afară de limba germană, italiană, franceză, engleza și româna.

Enric Winterhalder fusese pregătit pentru comerțul mare de librărie și editură, lucrând în timpul cât a trăit la Viena, la librăria unei rude a sa, Friederich Beck, librar bine cunoscut în acel oraș.

Enric Winterhalder ajunge în țara românească în anul 1829, descinzând la București.

În acest București și în această țară, Enric Winterhalder, venit la vârsta de 20 de ani, a rămas până la adânci bătrâneți. Legat sufletește din ce în ce mai mult de patria sa adoptivă, naturalizat român și ajungând să ocupe cele mai înalte funcțiuni în statul românesc, Enric Winterhalder și-a legat viața sa, de cea mai luminoasă și caldă prietenie, de tovarășia marelui nostru bărbat de stat, Costache A. Rosetti.

Amândoi, firi construite pe același calapod, înzestrați de gânduri îndrăznețe și de pasiunea binelui colectiv, însuflețiți de cultura Apusului, din care amândoi sorbiseră cu neșat și cu folos, Costache Rosetti și Enric Winterhalder, trebuiau să ajungă doi tovarăși nedespărțiți.

Străin de neamul nostru, Enric Winterhalder ajunge român cu sufletul său întreg, pus în slujba țării noastre, pe care de la început încearcă să o înțeleagă, să o cunoască, să și-o apropie.

În 1859, adică după treizeci de ani de la sosirea lui în țară, Enric Winterhalder, povestește în rândurile ce urmează, cum a călătorit și ce a văzut el la noi atunci când a dat pentru prima oară ochii cu plaiurile și cu sufletul românesc: "am părăsit părinți, frați, surori, rude, o patrie, un viitor ce îmi zâmbea și am venit într-o țară ocupată de o armată străină și în care domnea atunci epidemia cea mai spăimântătoare, CIUMA.

Mijloacele de călătorie nu erau atunci astfel cum sunt astăzi; puterea aburului de curând cunoscută nu era încă decât foarte puțin întrebuințată și diligența erea singurul mijloc de a se strămuta cineva dela un loc la altul. Astfel, dar, după o călătorie de două săptămâni, închis zi și noapte în acea caretă grea ce se mișca cu iuțeala melcului și se numea diligența Împărătească, am ajuns la Sibiu, unde a trebuit să aștept opt

zile până să găsesc un alt mijloc, a-mi urma călătoria. Poșta adevărată exista și atunci, și trebuie să o mărturisesc, exista întocmai cum există și astăzi (1859), toate împrejurul ei au fost supuse prefacerii, toate s'au schimbat, numai poșta a rămas statornică, neclintită, nemișcată ereum să zic, dar îmi adusei aminte de repeziciunea cu care alerga. Lucrul de căpetenie al înaintării, al progresului, e tocmai acela care, cu toată iuțeala lui, este astăzi încă în acea stare în care a fost înainte cu treizeci de ani. Câteodată, privind starea noastră, îmi vine a crede în farmece și îmi închipui că o zână o menține în starea nemuririi și a unei junețe eterne, căci văd încă astăzi tot aceiași cai, aceiași poștași, surugii, aceleași cărucioare, aceleași hamuri și aceiași ceauși și căpitan de poștă ce i-am văzut atunci pentru întâia oară, mirându-mă de îndrăzneala mitorului care se iubește atât de puțin pe sine ca să îndrăznească viața și oasele sale la o asemenea mașină de tortură. Poșta așa zis exista, dar eu nu m'am putut sluji de dânsa, întâi fiindcă n'aveam o trăsură, și al doilea fiindcă toți caii erau rezervați pentru trebuințele armeei rusești. A trebuit dar să aștept întoarcerea unei căraușii care împreună cu tot felul de marfă abea voi să mă ducă și pe mine la București și astfel pe o zi frumoasă de vară bine aprovizionat cu de ale mâncării, mă urcai în acel chivot care erea să îmi slujească de locuință pentru opt zile". Urmează o descriție entusiastă a frumuseții țării și a locuitorilor ei pe care nu ne putem opri de a o transcrie întocmai:

"Încă astăzi, cu toate că au trecut trei zeci de ani îmi

este prezentă priveliștea, ce s'a înfățișat atunci înaintea ochilor mei. Pe de o parte frumusețea sălbatecă dar poetică a naturii: munții cu stâncele, cu râpele, cu prăpăstiile lor cele mărețe, pădurile cele virgine cu copaci seculari, pâraele cele limpezi răcoroase, râurile cu malurile lor cele încântătoare, ce șerpuesc prin câmpii și livezi înverzite, dealurile cu viile și arăturile lor și aceste toate sub un cer senin, însuflețite de un aer parfumat, de un soare strălucitor iar noaptea acoperită de lumina magică a lunii care răspândea un farmec deosebit asupra tuturor obiectelor și umplea inima privitorului cu liniște dulce, cu o odihnă sufletească. Și locuitorii satelor, acei fii ai naturii, în costumul lor național ce nu l'a putut schimba trecerea secolelor, cu fizionomiile lor expresive care reflectau toată curățenia cugetătorilor, nestrucăți încă de contactul vițiilor societății, acești bătrâni patriarhali, acești voi-nici cu căutătura ageră, cu peptul larg, cu brațul de fer, și cu aceste fețe tinere, cu obrazii rumeni, cu plete lungi, cu umbletul ușor, cu mișcările grațioase. O! cât ești de frumoasă Românie! Natura te-a împodobit cu toate darurile sale, gătită ca o mireasă te arăți în toată strălucirea unei eterne tinereți, astfel te văd și te iubesc și astăzi după ce am îmbătrânit".

Winterhalder urmează descriind în culori negre starea economică a țării datorită celor două flagele "ocupația rusească și Ciurma". "Productele pământului luate de armata străină și plătite cu înjurături, cu blesteme și cu bătaie, grâul cosit verde și dat hrană cailor, vitele luate cu sila și întrebuințate pentru transport, drumurile pe unde trecuse oștirea (rusească) însemnate cu cadavrele vitelor moarte de osteoneală, de maltratare și de foame. Locuitorii satelor părăsiseră locuințele lor și fugiseră în pădurile seculare, preferând mai bine a trăi în mijlocul fiarelor și chiar a muri de foame, decât a împărți vetrele lor cu străinul și a expira sub jugul degradator al cotropitorului. Urmarea inevitabilă fu o foame grozavă în țară, calamitatea ajunse în culmea sa și spre a covârși măsura nenorocirilor o boală epidemică, cel mai spăimântător din toate relele – ciurma se declarase și zeciuia fără cruțare, atât armata străină cât și populația țării".

"Când după o călătorie de opt zile intrai în sfârșit în București, ce priveliște se înfățișa înaintea ochilor mei. Toată atmosfera era încărcată de un fum gros, baligă, gunoi și tot felul de murdărie grămadită în fiecare curte, se aprinsese sub pretext că acest fum necurat, aceste miazme infernale vor curăți aerul și vor goni epidemia". Winterhalder arată că a fost îngrozit de această priveliște și ar fi voit să plece înapoi dar căraușul cu care venise nu l'a mai așteptat și astfel a fost nevoit să rămâie.

Cel dintâi obiect ce văzu intrând în Capitală fu o căruță cu câini uciși. "Mai toate casele erau părăsite, toate porțile închise, toate ușile încuiate. În toată Capitala, nu vedea cineva decât uniforme rusești, ofițeri și soldați medici ai spitalelor și funcționari publici. Puținul comerț ce se făcea era mărginit la trebuințele armatei, și ce comerț, când nimeni nu îndrăsește a lua cel mai mic lucru din mâna altuia, când banii trebuiau mai întâi să treacă printr'o baie curățitoare de oțet până să intre în mâna vânzătorului, când chiar cerșetorii pe uliți nu primeau milă decât într'o farfurioară cu oțet, când orice scrisoare, orice hârtie, trebuia mai întâi găurită și afumată până să îndrăznească cineva a o lua în mână. File lungi de căruțe învăluite în nori de pulbere, străbăteau neconținut stradele și transportau bolnavi din spital în spital, cari toate erau pline, și bieții bolnavi trebuiau să se plimbe zile întregi până să găsească un adăpost.

Oricine voia, deși nu cunoștea nimic din arta medicală, destul numai să fi știut aplica un cataplasma și a pune lipitori, putea dobândi o funcțiune de doctor într'un spital rusesc, căci medicii mureau ca muștele și nimeni nu mai voia

a plăti onoarea de a purta uniforma de doctor al armatei rusești cu pericolul vieții sale. Dacă priveliștea Capitalei era tristă și posomorâtă ziua, era și mai tristă noaptea, căci atunci se transportau afară din oraș morții și cei vii bănuți de epidemie spre închidere în taberele de ciumați, de unde puțini se mai întorceau înapoi, căci și cei ce printr'o minune rămăseseră neatinși de ciumă pieriră de foame, de frig, de lipsa tuturor trebuințioaselor. Ce priveliște spăimântătoare, acele care cu boi precedate și urmate de oameni cu torțe aprinse (ciocli) care strigau trecătorilor să fugă căci escortau ciumați".

"Din toate relele lumii, nici unul nu poate fi comparat cu acea epidemie spăimântătoare unde ea domnește, toate legăturile sociale sunt sfâșiate, frate se ferește de frate, tatăl de fiul său, mama de copilul ei..."

"Toate stradele afară de podul Mogoșoaci, erau podite cu grinzi puse de-a curmezișul și nefixate, astfel încât la fiecare pas pe timpul ploii, noroi țășnea din toate părțile și stropea pe nenorocitul pedestru; pe dedesubtul podului, un șanț, ce abia în luna lui Cuptor era uscat și în care legioane de șoareci locuiau într'o desăvârșită libertate. Lângă un palat, un bordei; lângă luxul cel mare, ticăloșia cea mare scârboasă și o necurătenie fără exemplu peste tot locul. Împrejurul orașului și până chiar în mijlocul lui, bălți și locuri băltoase ale căror ape stătătoare umpleau aerul cu miazme și pricinuiau friguri și alte boale".

Winterhalder trece în revistă starea țării la 1859 sau prezentul cum îl numește el și arată că "cultura pământului a făcut puține înaintări și nici nu putea să facă mai multe deoarece sistemul de arendare pe termen scurt (pe trei ani) nu permitea arendașilor a face nici o îmbunătățire, iar neîntrebuințarea mașinelor în munca câmpului este încă o piedică pentru propășirea agriculturii".

Despre comerț spune că "comerțul și industria sunt încă în copilărie, au fost câteva încercări dar acestea au rămas izolate și prin urmare fără nici un folos general, iar întreprinderile ce n'au izbutit la întâia încercare, au fost părăsite cu descurajare". Să nu-mi zică cineva că avem comercianți foarte avuți, care au starea lor asigurată, că avem alți mulți care sunt pe cale a-și face stare. Că în București, în Iași, în Galați, în Brăila se află comercianți și speculanți cu capitaluri mari, nu va să zică încă că România are un comerț înfloritor. Unde sunt târgurile streine la care se vând produsele țării, pe care mări plutesc corăbiile noastre, unde e Banca Națională a Principatelor Unite, unde este creditul nostru?

"Până nu vom avea toate acestea nu ne vom putea numi o națiune comercială. Orașele noastre vor continua a fi un târg pentru mărfurile și produsele industriale străine, vom avea comercianți dar nu vom avea comerț".

"Fiindcă la descrierea trecutului am vorbit de Capitala București, precum s'a înfățișat înaintea ochilor mei voi arunca acum o privire repede asupra acestui oraș cum este astăzi. Această comparație ne poate sluji de măsură înaintărilor materiale ce am făcut de atunci".

"Prin întocmirea carantinelor, grozava epidemie de ciumă, care în timpii trecuți era una din cele mai mari calamități ale țării, s'a sfârșit cu totul și sunt acum treizeci de ani de când ne vedem feriți de acest flagel îngrozitor".

"În general vedem o îmbunătățire netăgăduită în starea sanitară a Capitalei. Sistema veche a podirei stradelor, care le făcea atât de nesănătoasă, grămadind sub grindinele de lemn tot felul de necurătenii și de mortăciuni, s'a desființat cu totul și astăzi stradele Bucureștilor sunt pavate cu piatră. Departe de mine a face lauda pavajului nostru, care lasă încă foarte mult de dorit și poate rivaliza în prostia sa chiar cu celebrul pavaj al Constantinopolului. Este o faptă, că

caretași din Viena fac arcurile și roatele croștilor și caleștilor hotărâte pentru București mult mai solide decât ale celor pentru alte orașe și cu toate acestea cea mai bună trăsură o duce abia doi ani pe pavajul nostru, fără a avea nevoie de reparații, însă ori cât de prost este pavajul nostru, tot este mai bun decât podirea de mai înainte; tot este un progres. Unde atunci se întindeau bălți nomoloase, locuite de o mulțime de broaște și de alte animale scârboase, acoperite de trestii, ale căror ape putrede umpleau aerul cu miazme fetide, pricinuitoare de boale, vedem astăzi grădini încântătoare cu boschete umbroase, formate de tot felul de arbori ce în varietatea lor înfățișează cea mai plăcută priveliște, locuite cu cântăreții pădurei ale căror concerte dau un farmec mai mult frumuseții naturii, cu tapete de o iarbă verde cu partere de flori, cu apă limpede”.

Winterhalder aduce laude și mulțumiri realizatorului acestor înfrumusețări, grădinarului Mayer în termenii următori: “Puțin din concetățenii mei care astăzi se bucură de frumoasele creații ale lui, își mai aduc aminte de acest om simplu și modest care a trăit numai pentru arta lui și a murit în mijlocul nostru încă tânăr, după ce sfârșise însărcinarea sa. Primească răposatul grădinar Mayer în aceste puține cuvinte, un omagiu de recunoștință atât de bine meritată și dacă toți l’ar fi uitat, să fie cel puțin din Bucureșteni unul care și-a adus aminte de dânsul, care îl binecuvăntează și-i păstrează în inimă o eternă recunoștință pentru câte a făcut pentru concetățenii săi”.

“Clădirile cele vechi orientale au pierit mai cu totul din Capitală și au făcut loc construcțiilor elegante de un stil modern. Privind cineva strada Mogoșoia în apropierea teatrului, se crede strămutat într’una din cele dintâi Capitale ale Europei; tot așa este dacă privește acele cartiere pe care incendiul din 1847 le redusese în cenușă, din care se ridicară niște zidiri mărețe. Într’adevăr se mai află încă destule ruine, în destule locuri, chiar în mijlocul orașului ce ne mai aduc aminte de acea catastrofă fatală și ale căror dărămături tăciunate fac un contrast neplăcut cu palatele învecinate; lucrul e atât mai mult de mirare, că chiriile caselor au ajuns la un preț foarte mare.

“Dar cu toate zidurile cele noi, Capitala noastră nu și-a pierdut caracterul său particular. Privită într’o zi de vară din Dealul Mitropoliei, se arată ca o grădină, ca un parc minunat cu o mulțime de case ce se înalță în mijlocul copacilor”.

(“Gazeta Municipală”, nr. 482,
anul X, 3 august 1941)

II.

După ce arată care era starea țării la 1829, când a venit în țară, precum și aceea prezentă în anul 1859 când își scrie însemnările sale, trece la viziunea viitorului pe care o descrie în modul următor:

“Zăresc înaintea-mi o zidire măreață ca un palat, o mulțime de oameni în mișcare, alergând încoace și încolo, unii ocupați a descărca mărfuri, alții ducând valize, geamantane, alții îmbrăcați în haine de drum, ținând saci de noapte, panere, legături cu tot felul de lucruri de drum. Aceștia se preumblă și după expresia figurei lor, înțeleg că li se cam urăște așteptând. Dar ce sgomot se aude? o fluierătură lungă și pătrunzătoare... o clătinire cadențată ca umbrelul unei mori. Sgomotul crește, se apropie: tac, tac, tac, tac, ta ta ta ta fiiiii tac, tac, tac, tac! Eacă convoiul locomotivei înainte și în urma ei un lung șir de vagoane. Mă aflu dar la stațiunea

vreunii drum de fier, dar în ce țară și în ce parte de loc? Ia să mă uit mai bine: Convoitul a stătut, locomotiva poartă numele de “Milcov”. Costumul oamenilor care se dau jos din vagoane, este costumul românesc, sunt, dar în țara mea! pe pământul României. A iacă, la casa mare, la îmbarcader, scris cu litere gigantice “Stațiunea Călugăreni”. Da, așa este, iacă râul, iacă devala și crucea de piatră, vechiul monument în memoria glorioasei bătălii a lui Mihai Bravu în contra armiei lui Sinan Pașa, recunosc locul dar ce schimbare, ce prefacere. Aceasta nu este un sat, este un oraș mare. Ce s’au făcut bordeele și casele cele ticăloase? Ce s’a făcut vechiul han atât de murdar, unde se opreau căruțele venind dela București, sau dela Giurgiu? Văd alături cu îmbarcaderul un hotel mare, văd niște case albe, cu ferestre luminoase, acoperite cu olane sau cu tinichea, una mai frumoasă, mai dragălașe decât cealaltă, văd stradele pavate bine și de o parte și de alta, dealungul lor sădiți niște pomi roditori care dau umbră plăcută și răcoritoare. Casele toate au frontul spre stradă, alături o curte mare și în fund grajdurile, grânăriile, șoproanele și celelalte zidiri trebuincioase economiei rurale iar în dosul caselor grădini bine îngrijite cu pomi, cu legume, cu flori, cu stupi de albine și toate acestea de o curățenie strălucitoare. În timp ce făcui aceste observații, convoiul plecase”.

“Împrejurul meu se strânseseră câțiva oameni care se uitau la mine cu o curiozitate sfioasă, însfârșit se apropie un sătean bătrân ca și mine și-mi propuse a-l întovărăși până în sat ca să privim hora căci era sârbătoare”.

“Merserăm și după o scurtă preumblare, dirijându-ne după sunetul instrumentelor, ajunserăm la un loc înconjurat de copaci unde se făcea hora”. Urmează o plastică descriere a mișcărilor grațioase cu care fetele și băieții în haine țărănești jucau hora, dela Călugăreni, apoi continuă: “Plecai cu trenul la București pe înserate și mă văzui în mijlocul unui ocean de lumină atât de strălucitoare ca lumina soarelui. Ce eveniment se serbează astăzi, întrebai pe un călător, că-i iluminat orașul cu atâta strălucire? Nici o serbare, domnule, – îmi răspunse, – dar d-ta de unde vii? Aceasta este obișnuita luminație din toate zilele a orașului cu lumină electrică, care s’a introdus de vreo 10 ani în locul gazului, căci luminează mai bine și costă mai puțin”.

“În curtea îmbarcaderului așteptau o mulțime de omnibusuri și trăsuri cu chirie. Mă urcai într’un omnibus și după câteva minute mă coborîi la hotelul Concordiei. Îmi venea greu a crede că mă aflu în București, acest oraș îmi era cu totul necunoscut și aveam nevoie a mă convinge că nu sunt la Paris sau la Londra. Câtă mișcare în toate stradele, ce lux strălucitor la toate magazinele. Ce palat este acesta? Camera deputaților, dar celălalt? Școala Politehnică și cel din față? Muzeul național, școala de medicină, școala militară, școala normală, Observatorul, Liceul, Gimnaziul, Universitatea, Școala artelor frumoase și o mulțime de alte așezăminte publice se înfățișează ochilor mei. Ca să mai răsufli, apucaii spre Dâmbovița, – și tu râulețe, atras în progresul general, ce prefacere: malurile râului regulate, cheiuri la dreapta și la stânga plantate cu alee, câtă frumusețe, câte minuni. Peste puțină să descriu toate câte văzui în acea zi, în acea seară”.

“Întorcându-mă la hotelul meu, trecui pe lângă o prăvălioară cu un fel de gheretă iluminată și auzii strigând: Edițiune de seară, Românul, Naționalul, Steaua Dunărei 20 bani, Țânțarul trei zeci de bani. Ne mai putând de osteneală, căci pentru un om în vârstă de 80 de ani, umblasem prea mult, îmi căutai așternutul cu hotărârea de a vedea a doua zi cu amănuntul toate câte abea le zărisem în treacăt; adormii îndată”.

La deșteptare, Winterhalder spune că tot ce a scris, se

va întâmpla și că viitorul va fi astfel precum îl arată spiritul său, iar pe acei dintre cititori, care nu vor să creadă, îi invită a veni de astăzi (1859) peste treizeci de ani la el, și dacă atunci starea societății va fi altfel, le dă voie a declara de față și în public că spiritul său e un mincinos.

În anul 1846 C.A. Rosetti asociază pe Winterhalder la tipografia sa. Atunci publică el poezia sa "Dâmbovița", al cărei refren **Dâmboviță, apă dulce, cine bea nu se mai duce**, este atât de cunoscut. Sunt sigur că puțini știu că această poezie care a fost pusă în muzică de I. Wahman, este scrisă de Enric Winterhalder. Fiind puțin cunoscută, o dăm în întregime. Ea a fost tipărită împreună cu alte poezii, sub titlul de "Flori de scaeci culese pe malul Dâmboviței":

DÂMBOVIȚA

Sus din munte către vale

Apa dintr'un mic isvor

Care șerpuind prin țară

Murmură încetișor

Dâmboviță apă dulce

Cine-o bea nu se mai duce.

Vremea trece, apa curge

Nu mai vine ce a trecut

Dar ăst râu a fost și este

Și va fi în veci plăcut

Dâmboviță apă dulce

Cine-o bea nu se mai duce.

Dâmboviță apă dulce

Cin-te bea nu se mai duce.

Muza cu cerescul dar

Cine te-a gustat odată

Va să plece în zadar.

Cine-o bea nu se mai duce.

Răulețe după tine

Faci ca patria să-și uite

Simt departe mare dor

Un străin și călător.

Dâmboviță apă dulce

Cin-te bea nu se mai duce.

Râu, cu unda ta cea dulce

Cu dreptate lăudat

Tu pe matca-ți nisipoasă

Murmură neîncetat

Dâmboviță apă dulce

Cin-te bea nu se mai duce.

În această tipografie pe care el o conduse singur dela 1848 când Rosetti a fost expatriat, până în anul 1852, el a urmat a scoate Calendarul popular pe care îl începuse cu C.A. Rosetti în anul 1846.

Tot în această tipografie, a publicat "Triumful Amoru-lui" și mai multe localizări de pe piesele franceze și germane care au fost jucate la Teatrul Național.

În anul 1859 luna Martie, adunarea electivă în urma unui elogios raport al lui C.A. Rosetti, a acordat împămintenirea în aceeași ședință lui Ion Măiorescu și Enric Winterhalder.

În anul 1861, E. Winterhalder e numit prin decret domnesc Director în Ministerul de Finanțe și în această calitate el dă un documentat răspuns lui C.A. Rosetti, care înaintase un memoriu în calitate de Prim Staroste al negustorilor Bucureșteni în chestiunea comerțului ambulant. Mai târziu,

E. Winterhalder este înaintat Secretar General al Ministerului de Finanțe, unde prin competența și cunoștințele sale economice și financiare, a lăsat urme neperitoare în începuturile de organizare ale acestui Minister.

Începând din anul 1859, E. Winterhalder scrie în "Românul" o serie de articole cu caracter economic, în care arată riscurile de care suferă comerțul românesc și cere a se înființa instituțiuni care să sprijine comerțul și industria țării. Între acestea sunt înființarea unui Minister al comerțului, al Băncii Naționale și al școalelor de comerț.

În anul 1861, Enric Winterhalder a cerut și s'a dat o sală la Academia Națională, pentru a preda un curs de stenografie, iar la 30 Aprilie a aceluiaș an, a ținut cu elevii examenul de stenograf. La acest examen, Winterhalder a ținut un discurs care a fost stenografiat și citit de elevi fără nici o greșală. Iată o parte din acest discurs.

"Stenografia aplicată limbii române nu este un ce nou și necunoscut în România. Încă din anul 1848, amicul meu d. Rosetti a dat acasă la dânsul lecțiuni publice și gratuite de stenografie și am avut marea plăcere de a cunoaște pe unul din elevii săi de atunci, care a stăruit și s'a exersat din când în când până acum". Discursul lui Winterhalder se termină cu mulțumiri Eforiei Instrucțiunii Publice, pentru ospitalitatea dată în sălile Academiei și elevilor stenografi care i-au procurat plăcerea de a vedea că ideea de a introduce stenografia la noi nu a fost stearpă și a produs în așa scurt timp fructele sale.

În numele celor opt absolvenți stenografi, a vorbit elevul Elie Bozianu, aducând mulțumiri publice veneratului profesor Winterhalder, pentru devotamentul cu care și-a sacrificat orele ocupațiunii sale și în mod gratuit le-a predat arta stenografiei după sistemul francezului Tondeur. Iată numele celor opt absolvenți ai cursului de stenografie al profesorului E. Winterhalder:

Elie Bozianu, Dimitrie Stoenescu, G. Stelorian, P. Clucerescu, V. Pomărescu, M. Ștefănescu, K. Temelie, Ioan Petrescu.

Enric Winterhalder a murit în vârstă de 80 de ani la Viena, unde se retrăsese de câțiva ani. A murit în luna Mai, a anului 1889.

Plecat din țara românească, unde petrecuse majoritatea vieții sale, ajuns în Viena, patria copilăriei lui de mult uitate, Enric Winterhalder s'a dus din viață cu o discrețiune, de care numai personalități de seama lui sunt în stare să dea dovadă.

A trăit într'o epocă romantică, la rându-i fiind un romantic, un om de muncă, un organizator și un suflet de poet.

În acea epocă, țara pășea pe calea sa cea nouă dusă de oameni de felul lui Winterhalder: oameni de suflet și de muncă.

Așa s'a pus temelia regatului: cu drag de țară, cu drag de locurile și de oamenii ei.

Winterhalder, străin de neam, ne-a iubit din prima clipă. A muncit aci la noi, pentru că ne-a iubit și ne-a prețuit.

Aceste rânduri ținesc să ni-l reamintească celor ce am știut ceva de dânsul, sau să-l facă cunoscut celor care n'au auzit până astăzi de el.

Și pentru unii și pentru alții, exemplul lui Enric Winterhalder trebuie să constituie un îndreptar.

("Gazeta Municipală, nr. 483, anul X,
10 august 1941)

Pagini îngrijite de
Serviciul Colecții Patrimoniu. Memorie Comunitară
al Bibliotecii Metropolitane București

Patrimoniul

Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane București

VIRGILIU, Bucolicile și Georgicele

Cu un studiu biografic și cu note de M. Strajanu, Atelierele Grafice I.V. SOCECU, București, 1904

«Numai cetind de aproape Eclogele» – zice Sainte-Beuve în studiul său asupra lui Virgiliu – «putem urmări și ghici schimbările vieții și simțimentelor sale în acești ani; chiar fără să intrăm în cercetarea amănunțelor, ni le înfățișăm cu înlesnire. Un suflet delicat, iubitor de studiu, de priveliștele unei naturi dulci și liniștite, pasionat pentru viața dela țară și pentru musa pastorală a Siciliei, un suflet modest și cumpătat, născut în acea mediocritate domestică, care face toate lucrurile mai simțite și mai scumpe; să vadă răpindu-i-se toate acestea, toată această stăpânire, această pace, într'o zi, prin brutalitatea soldaților învingători! să nu scape decât cu fuga de sabia centurionului trasă asupra-i! Ce fructe ale războaielor civile! Lui Virgiliu îi lăsară o impresiune adâncă și durabilă. Putem zice, că de atunci datează politica sa, morala sa publică și socială, împreună cu o melancolie firească și pozitivă, care n'a uitat-o nici odată».

Aristizza ROMANESCU, 30 de ani. Amintiri București, Editura Librăriei Socecu & Co., 1904

Am dictat aceste aduceri aminte, silită.

Silită, pentru că intenția care m'a stăpânit mai ales în ultimii ani ai carierei mele, era nu numai să nu las nimic în urma mea, – dar chiar, pe cât s'ar putea, să împiedic și pe cei-l'alți de a-mi fixa numele.

Au intervenit însă câte-va stăruințe, – printre cari două mari, – și am cedat.

... Așa că azi, când le dau în vileag, mă mângâi cu ideea că vor avea un scop:

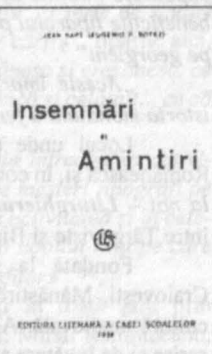
Pe cei atrași spre teatru de aparențe mincinoase, să-i întoarcă înapoi, – iar celor pe cari o vocație extra-ordinară i-a îndrumat deja, să le spună ce-i așteaptă.

30 DE ANI

AMINTIRI

Jean BART (Eugeniu Botez), Însemnări și amintiri Editura Literară a «Casei Școalelor», 1928

... – Nu pot să mă clasez. Asta-i treaba criticei. Nu am preferință pentru nici una din școli. Îmi plac unii scriitori vechi, după cum îmi plac și unii dintre cei mai moderni. Sunt scriitori pe cari îi admir fără să-mi placă. Sunt alții pe cari nu-i pot gusta, pentru că nu-i înțeleg. Am oroare de confuzie și de scrisul nebulos. Problema frumosului ca și a binelui n'a fost definitiv rezolvită. Noutatea e de sigur o sursă de senzații agreabile, dar nu trebuie să se confunde noutatea cu frumusețea. Frumosul nu-i nici noutate, nici obișnuință. Literatura trebuie să fie materială și nu metafizică...

Istoria cărții

Râmnicul – «capitala tipografilor»

„Poate că aici, în cele din urmă cute ale Alpilor transilvani, trebuie căutat nu leagănul, ci *Attica sau Ile-de-France* (subl.n.) a poporului român”.

(Henri Focillon)

prof. Dumitru LAZĂR

Nicolae Iorga consideră Râmnicul din veacul „de aur” – al XVIII-lea – „capitala tipografilor”¹, după cum tot marele savant numea școala de pictură din Râmnic, din a doua jumătate a aceluiași secol, „cea dintâi școală de Belle Arte”² a Evului mediu românesc.

Corneliu Tamaș în *Vechile tiparnițe la Râmnicu-Vâlcea*, afirmă că – în vremea aceea – o carte „de Râmnic” devenise „o noțiune etalon”, precum „o marcă de fabricație pentru un produs de notorietate și un prestigiu consacrat”³. Această faimă este datorată faptului că „timp de peste 120 de ani [1705 – 1827, n.n.] tipografia din Râmnicu-Vâlcea a dat la iveală cărțile necesare [137 de tipărituri, n.n.] – cărți care s-au răspândit apoi «peste tot», nu doar în Țara Românească, ci și în Transilvania, Banat etc.” „S-au tipărit, aici, peste o treime din cărțile realizate în perioada respectivă, în întreaga țară”⁴.

La nici șase decenii („la numai 53 de ani de la prima carte tipărită, la 25 de ani de la tipărirea primei cărți slavonești, la 17 ani de la imprimarea primelor cărți cu alfabet chirilic, fiind cel mai vechi tipar chirilic cu existență neîntreruptă”⁵) de la inventarea minunii tiparului de către Gutenberg, domnitorul Radu cel Mare (1495 – 1508), cel care a fondat centrul episcopal al Râmnicului, în intenția de „a centraliza și pune sub controlul domniei viața bisericească” (P.P. Panaitescu)⁶ se arată preocupat de înzestrarea bisericii cu suficientă carte, în care scop modernizează procesul de multiplicare a acesteia, făcând apel la „binefacerile” tiparului. De asemenea, înființează, în tânăru centru episcopal, o școală de grămătică, unde sunt pregătiți tinerii destinați monahismului și preoției.

Acad. Virgil Cândea afirmă că: „Românii au fost, mult timp, singurul popor din Europa de sud-est și din zona Mediteranei Orientale, care au avut acest neprețuit meșteșug [tiparul, n.n.]. Statutul lor de autonomie politică și opera lor de solidaritate cu popoarele înrobite din Turcocea le-a îngăduit să-și asocieze la beneficiile tiparului pe slavii de sud și de est, pe greci, pe arabi și pe georgieni”⁷.

„Aceste împrejurări conferă românilor un loc aparte în istoria mondială a fenomenului”⁸.

Locul unde a fost instalată prima tipografie din Țara Românească și, în consecință, locul tipării primei cărți cunoscute la noi – *Liturghierul* – de către Macarie (1508), – este disputat între Târgoviște și Bistrița vâlceană⁹.

Fondată la sfârșitul secolului al XV-lea, de boierii Craiovești, Mănăstirea Bistrița a devenit un important centru de cultură medievală. Aici, exista o școală de copişti de cărți-manuscrite și de învățare a scrisului caligrafic, precum exista și o școală care pregătea grămătică pentru răspândirea învățaturii de carte, mai ales în rândul tinerilor.

În mediul cărturăresc al Bistriței s-a format viitorul domn Neagoe Basarab, nepotul Craioveștilor (autorul *Învățăturilor... către fiul său Teodosie*), care capătă „în tinerețea lui, cunoștințe de

limbă și literatură”¹⁰. Tot aici, „stătu”, în toamna anului 1600, „Mihai fugar”, care cumpără „satul Costești moșnenesc”¹¹ și-l închină acestui locaș. Aici avea să se transcrie și să se redacteze „cel mai vechi act românesc, scris într-o mănăstire”¹², care datează din anul 1573 (pentru facerea unui iaz la Băbeni-Vâlcea). Acesta este socotit, în ordine cronologică, al doilea document de limbă română, după *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung* (1521).

Luminatul domnitor Matei Basarab, la urcarea sa pe tron, constata că „în întreaga mea țară, e foame și sete, nu însă de pâine și apă, ci după ... vădită hrană și adăpare sufletească” (*Molitvenic*, 1635). Conștient fiind de situația în care se afla țara amenințată de catolicism, declanșează energiile creatoare ale timpului pentru o „redeșteptare națională”. După ce aduce, mai întâi, o tipografie la Câmpulung, cu sprijinul lui Petru Movilă (fiul domnitorului moldovean), ajuns mitropolit al Kievului, ctitorește cetatea cărții de la Govora, înființând, aici, celebra tipografie domnească. Pentru producerea hârtiei de tipar, înființează pe Valea Oltului, pe lângă Râmnic, „o moară de hârtie”. Prima carte tipărită, aici, este *Psaltirea slavonă*, în 1637, în *Predoslovia* căreia cere urmașilor: „să purtați cu îndârjire acest dar, vreau să zic această tipografie..., căci este o comoară mai scumpă decât toate comorile pământeste”, care „înfrumusețează sufletele omenești”.

La Govora, funcționează și o școală pentru deprinderea meșteșugului tipografiei. Aici s-au format meșterii: Procopie, Preda și Radu Stancovici, Tudor Dumitrievici din Râmnic și Lupin Dumitrievici din Popești-Luncavăf, cunoscuți în toată țara. Învățul tipograf Meletie Macedoneanul, cunosător de „elinește și slavonește”, e numit de Matei Basarab egumen „nastavnic”.

Cea mai importantă lucrare realizată la Govora este *Pravila Mică (de la Govora)* – 1640, prima carte de legi tipărită la noi în limba română, care „oficializează” limba pământului în cancelaria domnească și în biserică. La realizarea acestei lucrări participă cele mai de seamă personalități ale timpului: Udriște Năsturel, cu o poezie la stema țării, Meletie Macedoneanul și Ștefan Pașca, în *Cel mai vechi Ceaslov românesc* (București, 1939), se tipărește și un *Ceaslov* – considerat cea mai veche carte de acest gen tipărită în țara noastră.

Vâlcea și Râmnicul beneficiază, în Evul mediu, de o înflorire a literaturii moral-creștine, grație existenței, aici, a sediului Episcopiei Râmnicului, eparhia ortodoxă a întregii Oltenii, veche de 500 de ani. În jurul acesteia se formează, de-a lungul vremii, monahi-cărturari, copişti, tipografi, grămătică, care au transcris sau tipărit în slavonă și, apoi, în românește, cărțile fundamentale de cult, scrierile patristice etc., cărți care au circulat – în manuscris și tipărite – nu doar în toată țara, ci în întreaga lume orto-

doxă¹³. Râmnicul – oferind condiții deosebite „pentru meditație, pentru transpunerea în scris a celor mai înalte stări ale spiritului” – a fost căutat „de domni cărturari și călători străini”¹⁴. Să scrie și să citească știau și negustorii râmniceni „aflați în prima jumătate a veacului al XVI-lea în comerț cu Sibiu și Brașovul, consemnați în cronică vegisimală și în condica de soțoteți a orașului de la poalele Tâmpelui”¹⁵. Intensificarea politicii de maghiarizare și de catolicizare a românilor transilvăneni generează lărgirea relațiilor românilor de pe versanții Carpaților (comerciale, dar mai ales culturale). Râmnicul se afirmă ca „centru de cultură și spiritualitate românească”¹⁶. În școala de grămătică a Râmnicului s-au format „cărturari veniți din cele patru zări ale pământului românesc”¹⁷. Cel mai reprezentativ produs al școlii râmnicene din această epocă este considerat Vlad Grămăticul, care-și desfășoară activitatea în primii ani ai domniei lui Constantin Brâncoveanu și, alături de alți confracți cărturari, pregătește Râmnicul pentru marile împliniri din vremea lui Antim Ivireanul.

La începutul secolului al XVIII-lea, Antim Ivireanul, devenit episcop de Râmnic, aduce, în 1705, de la Snagov, tipografia care, timp de trei ani, va desfășura o prodigioasă și prestigioasă activitate. Costea Marinouiu precizează că, „în cursul sec. al XVIII-lea [în Râmnic, n.n.], s-au tipărit 90 de cărți [de titluri, n.n.], Râmnicul ocupând, astfel, locul II în activitatea editorială”, după București¹⁸. Dintre acestea, zece au fost tipărite, numai în trei ani, de Antim Ivireanul, începând cu *Tomul bucuriei* (670 p.) și *Antiochion* (812 p.), în 1705. Episcopul de Râmnic tipărea „cărți splendide, împodobite cu ornamente baroce, cu steme, versuri heraldice și ilustrații ce le așază între izbânzile însemnate ale tiparului românesc”¹⁹. Sub îndrumarea lui Antim, „episcopia de Râmnic începe să-și asume o misiune pe care o va exercita multă vreme: «punct» de sprijin pentru ortodocșii români din Transilvania, loc al producerii și difuzării (dincolo de Carpați) a cărților atât de necesare”²⁰. Cărțile lui Antim, ca și ale urmașilor săi, ierarhi sau cărturari (Damaschin Voinescu, Inochentie, Climent, Petru Papavici Râmnicănean, Grigorie Socoteanu, Chesarie, Filaret, Grigore și Naum Râmnicănean, Dionisie Eclesiarhul etc.) au avut un rol fundamental în impunerea și în generalizarea limbii române pe întregul teritoriu românesc și în realizarea unității acesteia. Cărturarii de la Râmnic au transpus pe plan iluminist cele mai înaintate idei ale epocii, continuând tradiția istoriografică a marilor cărturari ai veacurilor trecute: Miron Costin, Nicolae Costin, Constantin Cantacuzino-stolnicul, și, mai ales, Dimitrie Cantemir²¹.

Cartea românească veche, privită în ansamblu, din perspectiva zilelor noastre se prezenta „ca o antologie de texte, scrise de o seamă de înțelepți ai lumii antice, reprezentând comentarii asupra operei strălucite” a unui autor recunoscut: IISUS HRISTOS. Ele s-au numit *Octoih*, *Psaltire*, *Triod*, *Penticostar*, *Apostol*, *Mineie*²².

Mineiele lui Chesarie și Filaret constituie o adevărată enciclopedie românească a secolului al XVIII-lea. Damaschin dă bisericii cărți în limba poporului (16 la număr) când oamenii nu înțelegeau nimic din slujba ce se efectua, în biserică, în limba slavonă. De aceea, Barbu Theodorescu îl așază „în postul de «dascăl» adevărat, «de românie», al poporului din întreaga țară, reușind ca, prin limba cărților sale, să fie un antemergător al unrilor de mai târziu și unul din făuritorii limbii literare românești”²³. Traduse într-o limbă simplă, accesibilă, armonioasă și tipărite într-un număr mare (unele au cunoscut până la nouă ediții), cărțile lui Damaschin, întocmite „după gândul și inima” lui, s-au răspândit „în toată țara” (la Abrud, Cluj, Orăștie, Sibiu, Făgăraș, în satele maramureșene, în Moldova și în Banat etc.). Nicolae Iorga identifica, în 1905, peste 308 asemenea cărți râmnicene, numai în Transilvania²⁴.

Preocuparea lui Inochentie, urmaș al lui Antim și Damaschin, de a tipări cărți „în limba română și a le răspândi în toate provinciile românești”, se reține din cuprinsul predosloviilor unora din „tipăriturile realizate din timpul activităților sale, în scaunul de la Râmnic”²⁵. Gândul său patriotic de a răspândi cartea

Vol. din seria *Mineelor*, traduse și publicate între 1776 și 1780, la Râmnicu-Vâlcea, de Chesarie

românească în „provinciile locuite de «frații noștri»” se găsește în predoslovie *Triodului* din 1731, „unde citim următoarele: «I-am tipărit pe limba românească spre a fi de trebuință și într-alte părți unde se află patria românească»”²⁶. Urmașul la Râmnic al lui Inochentie, Climent, a tipărit 20 de cărți, majoritatea traduse de Damaschin, fiind preocupat „de răspândirea lor în toate provinciile românești”. În predoslovie *Evangheliei* din 1746, Climent aduce laude domnului țării pentru a fi sprijinit răspândirea cărților tipărite la Râmnic «în toate ținuturile ce vorbesc limba românească»²⁷.

În timpul lui Chesarie, „Râmnicul devine o citadelă a gândirii iluministe..., o Mecca a spațiului românesc”²⁸.

Chesarie, cărturar iluminist, poliglot, a creat „epocă” (N. Iorga) și o adevărată «școală râmnicăneană» (George Ivașcu), prin ucenicul său direct, Grigore Râmnicănean, ajuns episcop de Argeș, „prin Ilarion, «viitorul sfetnic al lui Tudor Vladimirescu, prin Dionisie Eclesiarhul și Naum Râmnicănean»”, considerată, de unii, „ultimii cronicari”, în realitate, fiind „figuri în trăsăturile cărora trecutul se prefăcea, imperceptibil, dar real, în viitor”²⁹.

Cărturarii epocii post Chesarie „aveau să poarte cu cinste peste tot, din Maramureș în Banat, din Oltenia în Moldova, simbolul conștiinței chesariene... Alături de Școala Ardeleană, centrul cultural al Râmnicului a fost unul dintre factorii decisivi în procesul făuririi conștiinței naționale românești”³⁰.

Rezultatele deosebite obținute pe tărâmul editării cărților românești îl determină pe domnitorul Nicolae Mavrogheni ca, „prin hrisovul din 12 aprilie 1757”, să acorde „o serie de scutiri tipografiei râmnicene, pentru că «din multele cărți»”, tipărite aici, „ia mai multă folosire nu numai neamul românesc și creștinesc, ce locuiește pe pământul țării lui Domniei mele, ci încă și celălalt... ce să proslăvește în această limbă românească”³¹.

Centrul tipografic de la Râmnic, «prin întreaga sa activitate» din veacul al XVIII-lea, „prin școala de meșteri tipografi pe care i-a format, unii dintre ei desfășurându-și activitatea și în celelalte provincii românești, merită cu prisosință nobilul titlu pe care i-l-a dat Nicolae Iorga de «capitală a tipografilor»”³².

Tipografilor râmniceni erau cunoscuți în toată țara prin „creațiile” lor, realizate la Râmnic și în țară: Mihai Râmnicănean, Popa Constantin Râmnicănean, Constantin sin Popa Mihai, Stanciu Tomovici, Dimitrie Râmnicănean, Iordache Stoicovici, Laurentie Ieromonahul, Dimitrie Pandovici. S-au constituit, în timp, adevărate dinastii de tipografi, cum este familia lui Atanasie Popovici care și-a transmis meșteșugul celor patru fii (Ieremia, Mihai, Constantin și Gheorghe), dintre care, Mihai a transmis copiilor săi:

Biserica Episcopală din Râmnicu-Vâlcea

Constantin și Dimitrie (ambii adăugându-și patronimicul Mihailovici) greaua meserie de tipograf, iar dintre ei, al doilea, Dimitrie, și-a învățat feciorii, Gheorghe și Nicolae Dimitrievici, taina tiparului, iar aceștia au lucrat, până la vinderea tipografiei (1819), alături de tatăl lor³³.

Cărturarii crescuți în școala râmnică vor purta cu ei, pe ambele versante ale Carpaților, idealurile de dreptate socială și de unitate națională, pe care le aveau în suflete, în toată lumea ortodoxă. De aceea, tipărirea cărților de la Râmnic, în limba română, a fost privită ostil de autoritățile din Transilvania. Astfel, „în 1725, oficialitățile austriece iau măsuri împotriva «cărții care au ieșit acum de curând din Țara Românească, din Râmnic și se cheamă *Învățătura românească de cele șapte taine*»”³⁴. Subordonarea românilor ortodocși din Scheii Brașovului episcopiei de Râmnic „a fost folosită de cărturarii de aici drept o poartă «oficială» pentru sprijinirea luptei fraților de peste munți”³⁵. C. Marinoiu, în finalul lucrării amintite, indică „aria de răspândire a cărților tipărite la Râmnic, în secolul al XVIII-lea”. Consemnează 1.178 de volume, trimise în 23 de județe (pe care le selectează, însă, doar din Transilvania și Moldova), respectiv, în 290 de localități. Relații mai strânse s-au înregistrat cu județele Caraș-Severin (287 de volume, care au circulat în 41 de localități), Brașov (153 de volume, 33 de localități), Sibiu (cu 131 de volume, 24 de localități), Timiș, Hunedoara, Bacău, Alba, Galați, Maramureș etc.³⁶

Situația însă poate fi mai bună. Spre exemplu, Mureșul se situează undeva, de la mijloc în jos, cu 20 de cărți (în majoritate, *Penticostarionul*, din 1743, dar și *Antologhionul* lui Antim Ivireanul, din 1705, și *Mineiele* lui Chesarie și Filaret, 1776 – 1880), ajunse în 9 localități (*Crăiești, Grindenii, Ibănești, Luduș, Mureșeni, Ocoliş, Râpa de Sus, Sânmărtinul de Câmpie, Zaul de Câmpie*). Elena Miha, însă, în articolul *Tipărirea râmnică în județul Mureș*³⁷, arată că, după încetarea activității tipografiei românești de la Alba-Iulia (1699), „românilor din Transilvania li s-a luat posibilitatea de a se aproviziona cu cărțile necesare, această sarcină revenind tipografilor din Muntenia și, în special, tipografiei de Râmnic”³⁸. Drept argument, aduce „uimitoarea cantitate de carte râmnică aflată în județul Mureș: 180 de exemplare descoperite până acum [1980, n.n.], la care se adaugă multe altele care au dispărut de-a lungul timpului”³⁹ și faptul că, „analizând numărul mare de cărți românești descoperite în județul nostru [Mureș, n.n.], vom găsi aproape în fiecare localitate cărți provenind din toate provinciile românești, tipografiile râmnicene ocupând un loc de frunte”⁴⁰. Autoarea dă lista tipăriturilor vâlcene, în ordine cronologică, cu harta circulației acestora în județul Mureș, în care, însă, nu cuprinde cărțile râmnicene existente în bibliotecile și muzeele din județul respectiv⁴¹. În anexă, se

dă lista acestor tipăriți râmnicene (treizeci de titluri, în 109 exemplare), ajunse în marea majoritate a localităților mureșene (respectiv, în 71).

Analizând proveniența celor 262 de cărți ce se găsesc în cuprinsul lucrării amintite a lui Dorin Teodorescu, se constată că, de la Râmnic, provin 166 exemplare (peste 63%), apărute între 1731 – 1794; de la București, 85 de volume, tipărite între 1723 – 1800; de la Buzău – 5 cărți (apărute între anii 1704 – 1743); de la Iași doar una (1764); de la Blaj, 5 – exemplare (situat cronologic între 1776 – 1800). Se observă ponderea covârșitoare a cărților tipărite la Râmnic⁴².

După Dorin Teodorescu, „în tot cursul secolului al XVIII-lea au ieșit de sub teacurile tipografiei românești 398 de cărți (dintre care 102 sunt tipărite la Râmnic și 101 la București, 65 la Iași și 60 la Blaj), la care se adaugă 73 de apariții în tipografiile din afara granițelor românești, cum sunt cele din orașele Moscova, Hamburg, Paris, Londra, Buda, Viena, Frankfurt, Liov, Lemberg, Alep, Ausbach”⁴³.

În cartea *Tezaur. Cartea veche românească, 1557 – 1830* a Aureliei Florescu, din tabelul privind „Prețul cărților românești vechi în perioada sec. al XVII-lea – XIX-lea”, dintre cele 125 de exemplare vândute / cumpărate, mai mult de jumătate (șazezi și trei) au fost tipărite la Râmnic, cealaltă parte cuprinzând cărți tipărite la București, Iași, Mănăstirea Dealu (Dâmbovița), Târgoviște, Blaj, Buzău, Buda, Sibiu, Neamț, St. Petersburg, Viena.

Statisticile de mai sus dovedesc că *Râmnicul și centrele culturale vâlcene au constituit, de-a lungul veacurilor, focare cu o mare forță de iradiere culturală și de spiritualitate românească*. Cărțile tipărite la Râmnic, în marea lor majoritate în românește, se adresau tuturor românilor și, de aceea, erau purtate de negustori în toate provinciile și se găseau în târgurile de pe întregul teritoriu al țării⁴⁴.

Arta tiparului, preluată ca o moștenire sacră, pe linia tradiției impuse testamentar de Matei Basarab, în *Predoslovnia Psaltirei* de la 1637, și respectată cu sfințenie în spiritul „*blestemului*” (rânduit în „*Așezământul*” testamentar al mănăstirii Antim) al lui Antim Ivireanul, ocrotitorul actual al Râmnicului, ca meșteșugul tiparului să fie transmis și însușit din generație în generație („*las cu blestem, și aceasta să aibă datorie: tipograful să învețe meșteșugul tipografiei unul după altul, pentru ca să nu piară acest meșteșug din țară, nici să se părăsească meșteșugul cărților, pentru folosul țării...*”), a fost și este păstrat, și în prezent, de râmniceni. Astfel, în deceniile de mijloc ale primei jumătăți a veacului al XX-lea, au funcționat în Vâlcea 19 tipografii⁴⁵.

În *Catalogul cărții editate în Vâlcea, în perioada 1990 – 2000*, apărut la Editura Almarom, Râmnicu-Vâlcea, 2001, sunt înregistrate 31 de edituri, care au produs, în această perioadă, peste 400 de titluri, iar *Catalogul cărții editate în Vâlcea. Anul 2001*, apărut la aceeași editură, în 2002, înregistrează 35 de edituri, cu 523 de titluri publicate, în perioada 1990 – 2001⁴⁶.

Note:

1. Nicolae Iorga, *Tipografia la români în Almanahul grafi-cei române*, Craiova, 1930, p. 50.
2. *Idem*, *Istoria industriilor la români*, București, 1927, p. 73.
3. În vol. *Tipografiile și tipografi la Râmnicu-Vâlcea*, Râmnicu-Vâlcea, 1972.
4. Gheorghe Pârnuță, Nicolae Andrei, *Istoria cărții, presei și tiparului din Oltenia*, 1994, Scrisul Românesc / Editura „Oltenia”, p. 90 (al doilea citat constituie nota 2).
5. Tudor Nedelcea, *Civilizația cărții. Incursiune în istoria*

cărții, presei și tiparului, [Editura] Scrisul Românesc, [Craiova], 1996, p. 45.

6. Vezi Gh. Pârnuță și N. Andrei, *op. cit.*, p. 39.

7. Acad. Virgil Cândea, *Prefață la ediția I*, în Ana Andrescu, *Arta cărții. Cartea românească veche 1508 – 1700*, Universul Enciclopedic, București, 2002, p. 5. Contribuția tiparului românesc pentru diverse țări străine poate fi găsită și în Tudor Nedelcea, *lucr. cit.*, pp. 55 – 61.

8. *Ibidem*, loc. cit.

9. Vezi Gheorghe Pârnuță, Nicolae Andrei, *Istoria cărții, presei și tiparului din Oltenia*, 1994, Scrisul Românesc / Editura „Oltenia”, pp. 40 – 57. Sintetizând părerile celor mai reputeți specialiști, autorii, Gh. Pârnuță și N. Andrei, consideră Bistrița olteană ca loc al tipăririi *Liturghierului* lui Macarie, aducând propriile argumente în favoarea acestei ipoteze.

10. N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, vol. I, 1908, p. 133.

11. *Ibidem*, p. 317.

12. Costea Marinoiu, *Istoria cărții vâlcene, sec. XVII – XVIII*, Scrisul Românesc, Craiova, 1981, p. 22.

13. Vezi Nicolae Bănică-Ologu, *Veacul de aur al Râmnicului*, Editura Oscar Print, [București], 2000, pp. 15 – 16.

14. *Ibidem*, p. 164.

15. *Ibidem*, p. 157.

16. *Ibidem*, loc. cit.

17. *Ibidem*, p. 158.

18. C. Marinoiu, *270 ani de activitate tipografică la Râmnicu-Vâlcea. Elemente de folclor în manuscrisele și tipăriturile vâlcene din sec. XVII – XVIII*, în „Buridava. Studii și materiale”, p. 82.

19. Dan Horia Mazilu, *Introducere în opera lui Antim Ivireanul*, București, Editura Minerva, 1999, p. 25.

20. *Ibidem*, p. 31.

21. Al. Dușu, *Coordonate ale culturii românești în secolul al XVIII-lea*, București, 1968, p. 120.

22. Aurelia Florescu, *Tezaur: Cartea veche românească 1575 – 1830*, Editura Aius, Craiova, 2000, pp. 7 – 8.

23. Gh. Pârnuță și N. Andrei, *op. cit.*, p. 95.

24. *Ibidem*, p. 96.

25. *Ibidem*, p. 99.

26. *Ibidem*, loc. cit.

27. *Ibidem*, pp. 99 – 100.

28. N. Bănică-Ologu: *op. cit.*, p. 189.

29. Gh. Pârnuță, N. Andrei, *op. cit.*, p. 102.

30. N. Bănică-Ologu, *op. cit.*, p. 174.

31. *Ibidem*, p. 191.

32. *Ibidem*, p. 193.

33. Vezi Dorin Teodorescu, *Cartea veche românească de secol XVIII din județul Olt*, Editura Fundației „Universitatea pentru toți”, Slatina, 1999, p. 19.

34. N. Bănică-Ologu, *lucr. cit.*, pp. 170 – 171.

35. *Ibidem*, p. 171.

36. Vezi C. Marinoiu, *lucr. cit.*, pp. 115 – 128.

37. Prima parte a articolului a fost publicată în *Valori bibliofile – din patrimoniul cultural național. Valorificare – cercetare*, I, Muzeul Județean Vâlcea, Râmnicu-Vâlcea, 1980, pp. 83 – 86; a doua parte, publicată în culegerea „Buridava: Studii și materiale”, nr. 4, Muzeul Județean Vâlcea, Râmnicu-Vâlcea, 1982, pp. 115 – 118.

38. Elena Mihu, în *Valori bibliofile...*, p. 83.

39. *Loc. cit.*

40. *Ibidem*, p. 84.

41. Elena Mihu, în „Buridava...”, pp. 117 – 118.

42. D. Teodorescu, *lucr. cit.*, p. 128.

43. *Ibidem*, p. 166.

Biserica din Olănești (Vâlcea)

44. Vezi N. Bănică-Ologu, *op. cit.*, cap. IV: *Circulația cărții râmnicene*, pp. 207 – 305. Autorul, aici, pentru reconstituirea „imaginii fidele a rolului jucat de cartea tipărită (și ajunsă, n.n.) în întreg spațiul românesc”, propune, în finalul capitolului, „o listă exhaustivă a localităților în care am identificat cărți râmnicene”, tipărite numai în veacul al XVIII-lea. Din cele 23 de titluri, răspândite în 3.050 de localități, cele mai multe au cunoscut mai multe ediții: *Antologhionul* (găsit în 304 localități), *Molitvenicul* (păstrat în 107 localități), *Octoiul* (cu răspândire în 203 localități), *Psaltirea* (descoperită în 41 de localități), *Ceaslovul* (prezent în 37 de localități) au apărut în 7 ediții în „veacul de aur” – al XVIII-lea; *Liturghierul* (găsit în 90 de localități), *Catavasierul* (în 22 de localități) s-au tipărit în 6 ediții; *Evanghelia* (păstrată în 208 localități), *Triodul* (în 329 de localități), *Apostolul* (în 4 localități) au fost editate de 4 ori; *Cazania* (găsită în 191 de localități), *Penticostarul* (în 388 de localități) au fost editate de 3 ori și, în sfârșit, *Acatistul* (cu 4 exemplare păstrate în tot atâtea localități) a apărut în 2 ediții, *Mineele*, începând cu *Mineul pe luna octombrie* (1776) și terminând cu cel pe *luna septembrie* (1780) s-au găsit în 944 de localități. Au mai fost tipărite într-o singură ediție: *Învățătură pre scurt pentru taina pocăinței* (1705, găsită la Putna), *Carte osebuită Sf. Grigorie Decapoliul* (1753, păstrată la Mănăstirea Cernica, Ilfov), *Pravila de rugăciune a Sfinților Sârbești* (1761, păstrată la Arad și Gătaia-Timiș), *Slujba Sf. Nicodim* (1767, descoperită la Galați), *Pilde filosofesti* (1783, păstrată la Piatra Neamț și Scheii Brașovului), *Atanasie cel Mare, Sinopsis* (1783, în 9 localități din Hunedoara, Cluj, Orhei, Neamț, Iași, Arad, Gorj), *Teodor Studitul, Cuvinte* (1784, în 18 localități), *Doroteiu, Cuvinte* (1784, carte găsită în șase localități din: Arad, Botoșani, Vaslui, Gorj, Brașov, Argeș) și *Îenăchiță Văcărescu, Gramatica românească* (1787, păstrată în 5 localități din Dolj, Cahul, Neamț, Sibiu, Prahova). Trebuie menționat că aceste cărți (cele 23 de titluri, enumerate mai sus) au circulat nu numai într-o țară (inclusiv aici tot spațiul românesc – deci și Basarabia, Cernăuți, Maramureșul istoric), ci și dincolo, în lumea ortodoxă a Bulgariei, Iugoslaviei (începând chiar cu *Antologhionul* lui Antim Ivireanul din 1705 – anul înființării tipografiei la Râmnic), Ucraina, Macedonia și chiar într-o țară catolică precum Ungaria (la Budapesta: *Liturghierul* din 1733).

45. Cf. Gh. Pârnuță și N. Andrei, *op. cit.*, pp. 381 – 386.

46. Cele două *cataloge* au fost îngrijite de Dumitru Lazăr și Marin Bulgea, respectiv de D. Lazăr și Marinela Creangă.

Autografe contemporane

Foto: Tibor Orban Dumitrescu

Întotdeauna – o viață de om am fost profesor credincios principii și elanurilor educative – am considerat că suntem datori – mai ales tinerii! – să cunoaștem personalitățile cu care sfânta întâmplare a hotărât să fim contemporani. Măcar să le vedem și să le ținem minte chipul, înfățișarea, dacă în universul lor mirabil de preocupări și creație n-am izbutit decât în parte să pătrundem. Nichita Stănescu, poet sensibil și adept superior al acestei idei-datorie (veche de când e lumea!), atent la solemnă "rotație" a generațiilor, mai subtilă și mai impresionantă decât alternanța celor patru anotimpuri, nota uimit și încântat: "Arghezi l-a văzut pe Eminescu, eu l-am văzut pe Arghezi..."

Cunoașterea și recunoașterea sunt procese complexe și datorii de onoare, atât ale indivizilor (contemporani), cât și, mai ales, ale organismelor sociale (statale!) care trebuie să mențină mereu aprins "focul sacru". Nu cred să fi existat nici un cetățean român care să nu fi aprobat, din toată inima, sărbătorirea sculptorului-maestru Ion Irimescu, la cel mai înalt nivel în plan național, cu ocazia împlinirii unui secol de viață și activitate artistică creatoare. Din nefericire, exclamația poetului latin Vergiliu "Eheu! fugaces... labuntur anni" (Vai! cum se scurg anii trecători) exprimă o realitate dură, de neînvins, care continuă să rezeze numeroase aripi și să curme tot atâtea zboruri. Mai puțin datorii cunoașterii-recunoașterii care, indiferent de avataruri și de vremi, trebuie să trăiască, să crească și să înflorească (vivat, crescat, floreat – după urarea latină!).

Cu graficianul și profesorul universitar Mircea Dumitrescu (născut în 3 iulie 1941, în Căscioarele, jud. Călărași) mă întâlnesc și ne salutăm des. Sediul Universității Naționale de Arte din București și Atelierul între care își rostuieste și-și cumpănește viața sunt foarte aproape de locuința mea. Știam destule lucruri despre domnia sa, chiar dacă, din 1973 – de treizeci de ani! –, nu și-a mai organizat nici o expoziție personală în București. Imperfectul *știam* (acțiune trecută dar neterminată în momentul la care se referă vorbitorii), chiar dacă-i cunoaștem, în mare, activitatea în sfera graficii de carte și participarea cu expoziții personale (Halle, Rostock, Dresda, Lemberg, Budapesta) și de grup pe numeroase meridiane ale Terrei, exprima adevărul adevărat până la recenta mea vizită în atelierul "de sub stele" al maestrului (un pod al unei vechi clădiri de școală, ale cărui plafoane nu mai prezentau siguranță, ingenios restructurat și amenajat în studio de creație, loc de odihnă, spații expoziționale și de depozitare. Și, mai ales, oază de liniște, de izolare și de adâncă și productivă adâncire în sine). Cele câteva ore petrecute împreună "intensiv" (maestrul își pregătește o

Universul mirabil al graficii

Graficianul Mircea Dumitrescu

reprezentativă expoziție personală, capabilă să înobileze vastele saloane ale Galeriei de Artă "Constantin Brâncuși" din sediul Parlamentului, Camera Deputaților). Multe dintre exponate mi-au fost amplu prezentate de artist, iar posibilitatea de a le admira și studia cu atenție s-a constituit într-o impresionantă revelație a universului de creație (și proiecte surprinzătoare și de rară originalitate) a maestrului. Imperfectul *știam* se retrage cu sfială din fața prezentului *știu*, chiar dacă acest *știu* se constituie doar într-un început, într-o deschidere care necesită "multă zăbavă" în planul cunoașterii. Mircea Dumitrescu, absolvent al Institutului de Arte Plastice "N. Grigorescu", promoția 1965, este, în primul rând, un grafician cu statut de Primus inter pares (Primul printre egali), în toate compartimentele acestei arte, cu accent pe gravură (lemn și metal).

În grafica de carte, Mircea Dumitrescu este autorul a câtorva mii de coperte și a unui mare număr de volume ilustrate. Din 1969 (Krakovia – premiul pentru grafică, 1969) și până în 2003 (Premiul pentru frumusețea construcției de carte la Salonul Internațional de Carte Leipzig) a obținut nouă premii (din care cinci internaționale) și, pentru fructuoasa-i activitate creatoare, a fost onorat, în 2003, de președintele României cu Ordinul pentru Merit în Grad de Cavaler. Ce păcat, că-n zilele noastre patronii (managerii) numeroaselor edituri au renunțat la concursul graficienilor și nu-și mai ilustrează volumele scoase pe piață!

În plan didactic, conferențiarul universitar și secretarul științific al Facultății de Arte din 1990 ajunge profesor universitar, șef de catedră și membru al Senatului și al Consiliului Profesorial al Facultății de Arte Plastice din cadrul Universității Naționale de Arte din București.

Artist prin excelență reflexiv, aplecat – vorba lui Blaga – peste întrebările lumii, Mircea Dumitrescu, înzestrat cu o fantazie fabuloasă cu izvoare veșnic vii, stăpân deplin pe toate mijloacele artei sale (în grafică, artistul face singur absolut totul!) și "robace", adică truditon conștient de dimineață și până noaptea târziu, este autorul unui număr imens de compoziții realizate, de regulă, în cicluri. I-am admirat o bună parte din șirul de compoziții ce vor putea fi admirate de iubitorii de frumos în viitoarea expoziție a maestrului. Recviem pentru un coleg (triptic); Tunelul oranj sau filocalia (cinci lucrări); Încercare de înșurubare în real (dedicat istoricului și criticului de artă E. Schileru, care i-a fost profesor și prieten); Mitul bucuriei de a trăi (cinci piese); Sămânța și moartea (trei compoziții) sunt câteva dintre ciclurile în care inspirația, temele cu vădită încărcătură filozofică și simbolică și execuția plastică se-ntâlnesc în

corespondențe unice. Fiecare compoziție, cele mai multe în alb-negru (dar și colorate) se constituie într-o operă de artă în sine, deși, după studierea întregului ciclu, rolul ei de parte într-un întreg, mai precis într-o viziune, poate fi relativ ușor identificat. Și ansamblul, și părțile – atât la prima privire, cât și la finele unei atente analize – satisfac cele mai înalte exigențe estetice ale privitorului. Ochii sunt încântați și sufletul îmbogățit. Motivul mâinii (magistral prezent în poezia stăpânului de la Mărțișor – Tudor Arghezi), al ușii, al personajului răzbunător (sunt atâtea rele ce se cuvin răzburate!) și motivul autoportretului (într-o lume care cade, se scufundă) din Ciclul “Încercare de înșurubare”, integrare într-un alt univers existențial, se-ngână și-și răspund ca-n sonetul *Corespondențe* de Ch. Baudelaire. Și, pentru că nici toate cuvintele din lume nu pot surprinde mirajul artei, pulsându în compozițiile domniei sale, îi invit, încă o dată, pe potențialii mei cititori să-i vadă neapărat viitoarea expoziție, cert act de cultură.

Grafician “nepereche” (epitetul îi aparține lui G. Călinescu și a fost atribuit lui Eminescu!) este Mircea Dumitrescu în materie de carte realizată în viziune proprie și cu exigențe de instrument de artă. Un număr de poezii (vezi poeziile dedicate graficianului de Nichita Stănescu) și un număr de ilustrații (gravuri) sau o lucrare în proză (vezi *Un fluture alb cu sânge pe aripă* de Dinu Săraru), recristalizată, în strânsă concordanță cu textul, într-o suită de compoziții grafice sunt adunate și legate în niște coperte din lemn, ingenios gândite și realizate.

Principul sincronismului – manifest în dorința românilor de a ști ce se petrece în celelalte culturi – este strălucit realizat de ediția bibliofilă în care au fost înmănușate cele mai valoroase traduceri în limba română ale poemului *Corbul* de E.A. Poe. În aceeași categorie poate fi integrat volumul Lamartine – *Poezii*, ediție bibliofilă și bilingvă în traducerea lui I.H. Rădulescu.

Mi-a fost dat să răsfoiesc volumele (în maximum 25 de exemplare): *Anatolida* de I.H. Rădulescu; Emil Botta – poezii; Nichita Stănescu – poezii; Dinu Flămând – poezii; Horia Bădescu – poezii; Virgil Mazilescu – poezii; ediții bilingve: română-franceză.

Am fost de-a dreptul copleșit de Albumul bibliofil *150 de ani de la aprinderea luminii în Teatrul cel Mare* și de Albumul – semn de înaltă cinstire a ideii de moarte și eroism – *In memoriam*, dedicat soldaților germani căzuți în timpul celor două războaie mondiale pe sol românesc și îngropați, cu cinstire creștină, în cimitirul “Pro Patria” din București, cu pomenirea celorlalte cimitire din țară. De menționat, spre deosebire de alte țări, în România n-a fost distrus nici unul dintre cimitirele soldaților străini, deci nici germani, ideea de “dușman” n-a putut învinge (la români) cultul morții.

Ideile și proiectele de carte ale maestrului Mircea Dumitrescu (și ale grupelor sale de studenți), care a răspuns, ani în șir, de ținuta grafică a revistelor: “Contemporanul”, “Cuvântul”, “Lucașfăru”, “Memoria”, “Drepturile omului”, cumulând și funcția de director artistic al editurilor ALL, sunt atât de numeroase și variate tematic, încât, spre a fi cuprinse și comentate, ar fi nevoie de un substanțial volum. Să ne mulțumim, deocamdată, cu menționarea realizărilor și intențiilor răspătite cu Medalia “Mihai Eminescu” 150 de ani, cu Medalia comemorativă “Ion Heliade Rădulescu” și cu Premiul Național pentru Construcția Cărții al Ministerului Culturii și Cultelor, toate acordate în 2003.

În Curriculum vitae este menționată expoziția personală de sculptură – Budapesta, 1999. Deci, maestrul Mircea Dumitrescu se simte acasă și-n acest spațiu al artelor vizuale, chiar

**Ilustrație din ediția bibliofilă
Ion Heliade Rădulescu și Victor Hugo traduc
MAZEPPA de Lord Byron,
Editura Biblioteca Bucureștilor, 2002**

dacă domnia sa preferă sintagma “construcții grafice”. Fără să intru în dispute și controverse – sculptura este prea tare ca să accepte alte denumiri, fie ele și variațiuni pe aceeași temă! – precizez c-am admirat o serie de compoziții în lemn și-n ghips, pregătite pentru a fi turnate în bronz. Puterea de sugerare, golorile și plinurile, luminile și umbrele (fără estomparea realității în forme clasice-tradiționale) își spun cuvântul în sculptura domniei sale. Tema mitologică a minotaurului (lipsit de răutate, mai mult victimă a destinului) este dezvoltată (numai cu însemnele specifice omului, așadar lipsite de atributele specifice taurului!) în mai multe lucrări. De asemenea, artistul a realizat și grupat în varii forme sugestive metafore din lumea animalieră, cu înțelesuri poetice și metafizice. Să fie vorba numai de dorința de a demonstra că poate și nu de chemarea vocației?! Credința mea este că maestrul Mircea Dumitrescu se poate manifesta superior și-n universul sculpturii. Dependența de comenzi (rare și greu de câștigat), costul ridicat al materialelor și volumul mare de muncă îl determină să stăruiască pe tărâmurile graficii în care prestigiul domniei sale este demult consolidat și unanim recunoscut. Atât până la viitoarea expoziție personală a maestrului.

Augustin MACARIE

(Preluat din “Dimineața”, 23 iulie 2003)

Scrisoare din... Tulcea

Biblioteca Județeană "Panait Cerna"

prof. Doina Lelia POSTOLACHE
Director

Tulcea, pământ binecuvântat de Dumnezeu, udat de sângele mărturisitorilor de credință creștină, Sfinții mucenici Epictet și Astion, Zoticos, Attalos, Kamas și Philippos, Tulcea – vechea cetate Aegyssus, important centru de civilizație geto-dacă din spațiul carpato-danubiano-pontic, Tulcea vestitelor cetăți antice Dinogetia (Garvăn), Noviodunum (Isaccea), Arrubium (Măcin), Troesmis (Turcoaia), Ibida (Slava Rusă), Hamangia (Baia), Salsovia (Mahudia), Tulcea lui Mircea cel Bătrân intrată sub stăpânire otomană peste 400 de ani, este un teritoriu de bogată și zbuțuită istorie, de înaltă spiritualitate. Județul Tulcea a dat fării oameni de seamă precum pictorul Alexandru Ciucurencu – membru corespondent al Academiei Române, sculptorul Ion Jalea – membru al Academiei Române, poetul Panait Cerna, poetul și prozatorul Traian Coșovei, geograful Constantin Brătescu, violonistul și compozitorul George Georgescu, graficianul Constantin Găvenea, preotul și teologul Calciu Dumitreasa, matematicianul Grigore Moisil – membru al Academiei Române, geograful Gheorghe Munteanu-Murgoci – membru al Academiei Române, filologul și arheologul Oreste Tafrați, compozitorul, folcloristul și muzicologul Ludovic Paceag, pictorul Stavru Tarasov și numeroși alți scriitori, artiști plastici, istorici, matematicieni, arhitecți, universitari.

În orașul de pe malul Dunării, pe str. Isaccei nr. 20, lângă Aleea personalităților, funcționează din anul 1984 noua clădire a Bibliotecii Județene, spațiu generos pentru o bibliotecă de interes județean, desfășurat pe o suprafață de 3.500 mp, cu două etaje, scară și grădină interioară, ascensor cart. Biblioteca își desfășoară activitatea pe baza legislației în vigoare, elaborează și actualizează Regulamentul de organizare și funcționare, Regulamentul utilizatorilor, Regulamentul de ordine interioară, Strategia de dezvoltare și modernizare pe termen mediu și lung, Strategia informatizării. Din anul 1997 funcționează sub autoritatea Consiliului Județean. Este denumită "Panait Cerna" din 29 mai 1992.

Program de funcționare pentru public – Luni – Vineri: 9,00 – 19,00 (vara, până la ora 20,00).

În prezent, biblioteca deține peste 310.000 unități biblioteconomice, din care aprox. 305.000 cărți și periodice, 7.600 documente audiovizuale (casete audio, discuri, filme documentare, mari ecranizări, compact-discuri), peste 150 documente electronice – CD-ROM-uri în limbile engleză și română (enciclopedii, geografie, istorie, artă, religie etc.), peste 6.000 de fotografii digitizate executate la toate

locașurile de cult din județul Tulcea, plachete metalice executate la Monetăria Statului cu chipurile a patru din personalitățile locale (Panait Cerna, Jean Bart, Gheorghe Munteanu-Murgoci și Constantin Găvenea – colecție care va fi îmbogățită), cărți poștale ilustrate, alte documente. În anul 2002, fondul de publicații s-a îmbogățit cu o valoroasă donație de carte provenită din Spania, constituită în Fondul Traian Popescu, cuprinzând cărți, reviste, numeroase manuscrise și corespondență în limba română și spaniolă, vignete filatelice.

Structura organizatorică a instituției a suportat modificări esențiale după 1990, în consens cu schimbările sociale intervenite și cu interesele și nevoile diversificate ale utilizatorilor.

Secții, servicii și facilități

- Sala cataloagelor cu Punctul de înscriere pentru utilizatori, situată în foaier; acces la baza de date a instituției pe o stație de lucru (OPAC).

- Completarea colecțiilor. Evidență. Prelucrare – asigură achiziția, evidența publicațiilor intrate, descrierea în sistem automatizat a acestora, repartizarea pe secții.

- Secția de carte în limbi străine (Sală de lectură) – înființată în anul 1990, deține 17.739 publicații în limbile franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă, maghiară, latină, publicații bilingve; acces la CD-ROM-uri, audiții și vizionări, animație culturală specifică pentru grupuri organizate; secția deține periodice în limbi străine, achiziționate pe bază de abonament începând din anul 1995, la revistele "Science et vie" și "Les Cahiers de Science et Vie", revistele de specialitate "Lectures" (Belgia) și "Bulletin des bibliothèques de France", "Magazine littéraire", "Newsweek".

Cartea de referință este bogat reprezentată de enciclopediile *Universalis* (30 vol.), *Britannica* (34 vol.), *Axis* (18 vol.), *Tout l'Univers* (14 vol.), *Great Books* (58 vol.), *Je découvre* (18 vol.), *Young Childrens Britannica* (16 vol.), *Art & RMF* (15 vol.), *La Bible* (12 vol.), *Enciclopedia Cousteau* (10 vol.), *Enciclopedia dello spettacolo* (11 vol.), revista "L'illustration" (6 vol., 1929 – 1932), *Visuel Art* (10 vol.), *Histoire des Saints* (11 vol.), *Les grands maîtres de la peinture* (6 vol.), *Histoire de France* (11 vol., incompletă, publicată la Paris între anii 1757 – 1781, cea mai veche carte pe care o deținem); secția a beneficiat, de-a lungul anilor, de donații importante de carte de la British Council, Figeac, La Rochelle, Rodez, revistele "Lectures" și "Le carnet et les instants" din Belgia, pe care le primim fără întrerupere din 1995; 20 locuri de lectură.

- Secția de împrumut carte pentru adulți – 152.746 volume cu acces liber la raft și două depozite.

- Secția de împrumut carte pentru copii – 37.500 volume cu acces liber la raft.

- Sala de lectură pentru adulți – 78.220 volume, din care 12.503 periodice în depozit, colecția specială de carte cu autograf și dedicații, plachete, cărți poștale ilustrate, fond documentar; organizează și ține evidența Depozitului Legal de publicații; acces la programul LexExpert; 60 locuri de lectură.

- Sala de lectură copii – un fond de 17.813 publicații; 50 locuri de lectură.

- Ludoteca – deține aprox. 3.500 cărți și jocuri; organizează animație culturală activă cu preșcolarii și școlarii mici, fie la sediul bibliotecii, fie la sediul grădinițelor din municipiu și județ.

- Secția pentru cultură și educație muzicală – un fond de 5.845 casete audio, video, discuri literare, compact-discuri, CD-ROM-uri; asigură permanent audiții și vizionări individuale și în grup organizat și activități de cunoaștere a vieții și creației marilor compozitori români și străini prin prezentări de carte, bibliografii de recomandare, expoziții de documente audiovizuale, cărți și fotodocumente; 50 fotolii.

- Secția pentru nevăzători – înființată în 1998, deține 682 publicații în braille și casete audio achiziționate de la Asociația Nevăzătorilor din România – București; deține abonament la revista "Litera noastră" a nevăzătorilor, în braille și în scris obișnuit; colaborează cu filiala Constanța a Asociației, care desfășoară anual consfăturile cu nevăzătorii din județ la sediul Bibliotecii Județene; deservește la domiciliu nevăzătorii din municipiu și județ care dețin casetofon.

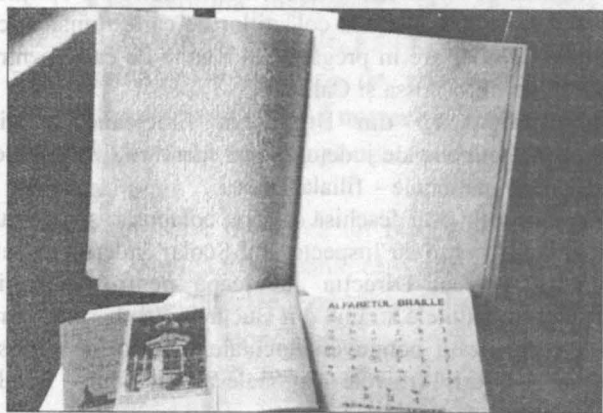
- Bibliobuzul, filială mobilă a Bibliotecii Județene, cu statut de secție de împrumut, asigură împrumutul de carte la domiciliu și programe de animație culturală în școlile județului. Planul de vizite anual cuprinde câte 3 – 5 localități cu populație școlară numeroasă, deplasările fiind efectuate la intervale de 2 săptămâni. Din anul 2002 asigură servicii și Centrelor de plasament din municipiu și județ ale Direcției Județene pentru Protecția Copilului.

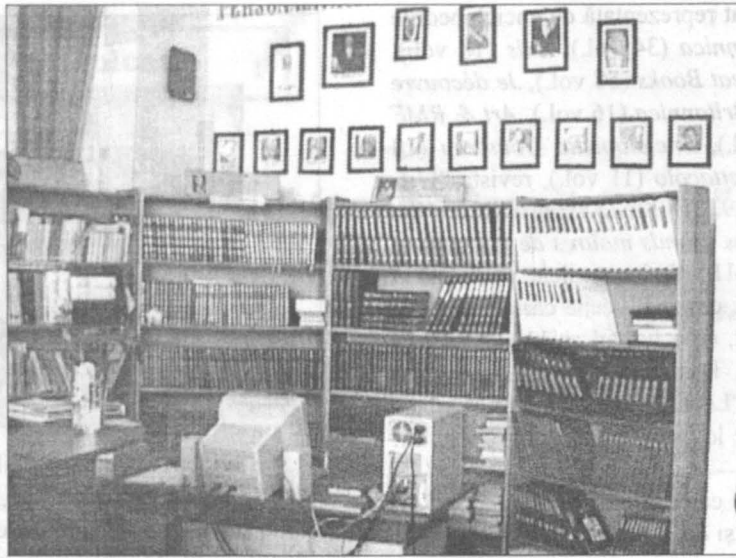
Bibliobuzul a fost donat Bibliotecii Județene la sfârșitul anului 1999 de Biblioteca departamentală din Rodez-Aveyron (Franța), pe baza proiectului întocmit de Biblioteca Județeană în 1996, în cadrul relațiilor de colaborare Tulcea – Aveyron, statuate de Consiliul Județean Tulcea și Consiliul General Aveyron prin Agenția Județeană de Dezvoltare, respectiv Asociația de cooperare Aveyron – Tulcea. Este o mașină Renault 797, 8 tone încărcat, dotat cu rafturi metalice speciale și cu o capacitate de 3.000 de publicații.

- Sectorul Animație culturală – deservește municipiul și județul pe baza Calendarului anual al evenimentelor culturale. Colaborează cu Ludoteca, Secția pentru cultură și educație muzicală și Secția de carte în limbi străine, în cadrul cărora se organizează cele mai multe manifestări cu cartea și mijloacele audiovizuale și electronice, cu grupurile organizate din școli și licee sau cu public de alte categorii socio-profesionale. Sectorul conlucrează prioritar cu instituțiile de învățământ și organizează săptămânal prezentări de carte și vizionări pentru deținuți, la sediul Penitenciarului, în cadrul protocolului încheiat din anul 2001, actualizat anual.

- Serviciul de documentare europeană – asigură informații și referințe privind instituțiile UE, integrarea europeană, politici comunitare; primește și difuzează informații cuprinse în documentele Centrului de Informare al Delegației Comisiei Europene.

- Centrul metodic și de informare comunitară – înființat în anul 1997; întocmește bibliografia locală, bibliografia la cerere și de recomandare, liste bibliografice, fișierul *Bibliologie și știința informării*, efectuează cercetări bibliografice și documentare referitoare la personalități, etnii și locașuri de cult, de interes pentru comunitatea tulceană, națională și internațională. Sunt în lucru *Monografia Bibliotecii Județene, Istoria și tradiția lecturii publice în județul Tulcea, Dicționarul bibliotecarilor comunali și orășenești*, baza de date *InfoEthnos* referitoare la comunitățile etnice locale, programul automatizat de înmagazinare a datelor despre biblioteci comunale și orășenești (istoric, statistici, grafice, bibliotecarii responsabili, mobilier, echipamente,

colecții, organizare, utilizatori etc.). În curs de finalizare este *Monografia locașurilor de cult din județul Tulcea*. Furnizează informații și fotografii în pagina web a Arhiepiscopiei Tomisului, referitoare la locașuri de cult și evenimente din viața religioasă a județului Tulcea, în baza cooperării instituite între Biblioteca Județeană și Arhiepiscopia Tomisului, Protoierii Tulcea și Babadag.

- Serviciul metodic asigură asistență metodologică la cele 43 de biblioteci comunale și 4 biblioteci orașenești (Babadag, Isaccea, Măcin, Sulina), întocmește materiale metodice, pregătește consfăturile anuale cu bibliotecarii din județ, centralizează și întocmește situațiile statistice anuale, inițiază evenimente culturale în colaborare cu bibliotecile din județ și sprijină bibliotecile în organizarea unor evenimente organizate în cooperare cu școala, desfășoară activitate la Bibliobuz, culege și înmagazinează în baza de date informații privind istoricul bibliotecilor publice din județ; începând din anul 2003 execută filmări de 15 min. la bibliotecile din teritoriu, pentru difuzarea lor publicului din municipiu prin intermediul studiourilor locale de televiziune.

- Cabinetul de informatizare, înființat în anul 1997, coordonează, prin analistul-programator și operator, rețeaua compusă din 20 de calculatoare (soft TINLIB, soft de rețea Linux), operațiunile de scanare text și imagini, tehnoredactare, listare permise și pagini LexExpert, transfer de informații pe dischetă sau CD, întocmește materiale publicitare folosite în cadrul animației culturale, statistici, grafice, dinamica actului lecturii publice. Sala de lectură copii efectuează împrumutul în sistem automatizat.

- Atelierul de legătorie asigură legarea periodicelor și recondiționarea cărților din colecțiile Bibliotecii Județene.

Este în curs de amenajare "Camera memorială Valentin Șerbu" și sunt în lucru pagina web a instituției, CD-ROM-ul *Personalia*, CD-ROM-ul *InfoEthnos*, CD-ROM-ul *Valori artistice în locașurile de cult ale județului Tulcea*, programul automatizat *Biblioteci comunale și orașenești* și programul automatizat *Managementul resurselor umane în bibliotecă*.

Începând cu anul 2002 sunt premiați cei mai activi

utilizatori ai bibliotecii, pe grupe de vârstă.

Publică periodic, din 1997, buletinul de informare și cultură "Lectura publică". Lucrări tipărite până în prezent: *Cartea cu autograf și dedicație*, *Personalia – dicționar bibliografic*, *Personalia – Index de nume*.

În anul 2001, Biblioteca Județeană a întocmit și câștigat proiectul euroart – Fondul Cultural pentru România (Programul UE/ Phare Dimensiunea Culturală a Democrației – Ministerul Culturii, Consiliul Britanic, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile), intitulat *Centrul de Informare și Coordonare pentru Minorități*, desfășurat în 9 localități ale județului, timp de șase luni, care a avut ca obiective principale exploatarea canalului mobil de informare – Bibliobuzul – ca mijloc inovator de îmbunătățire a serviciilor informaționale și culturale, constituirea unui circuit informațional fluent orientat spre comunitățile multicultural defavorizate geografic și sociocultural, promovarea serviciilor informaționale ca mijloc de cooperare interetnică și instituțională. Pentru implementarea acestui proiect, Biblioteca Județeană a primit din partea Asociației Naționale a Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România premiul "Biblioteca publică în slujba comunității".

Perfecționarea profesională a personalului de specialitate a inclus de-a lungul anilor participarea unor bibliotecari la burse de studiu, vizite de informare și documentare, stagii de instruire, schimburi de experiență, consfătuiri, atât în țară cât și în străinătate (Belgia, Franța, Danemarca și Republica Moldova). Biblioteca a sprijinit constituirea și îmbogățirea colecțiilor de carte românească la Anenii Noi și are în pregătire o donație de carte pentru bibliotecile din Odessa și Cahul.

Bibliotecarii din Biblioteca Județeană și din bibliotecile publice ale județului sunt membri ai Asociației profesionale naționale – filiala Tulcea.

Instituția este deschisă oricărei colaborări și a conlucrează și conlucrează cu Inspectoratul Școlar Județean, Penitenciarul Tulcea, Direcția Județeană pentru Protecția Copilului, Institutele străine din București, ambasade, consulate, organizații nonguvernamentale, Centrul de resurse pentru ONG-uri, Arhivele Naționale ale Statului – Filiala Tulcea etc.

Meridian biblioteconomic

European Bureau
of Library,
Information and
Documentation Associations

P.O. Box 43300
3304 AH The Hague
The Netherlands

Declarația Consiliului Europei privind distrugerea patrimoniului cultural irakian

În ziua de 6 mai a.c., miniștrii Culturii au aprobat în mod unanim o declarație despre tragica distrugere a bunurilor culturale, a siturilor arheologice, monumentelor și bibliotecilor din Irak, pe baza unei propuneri făcută de președinție și a unei declarații făcute de delegația suedeză. În această declarație, se cere statelor membre să-și exprime în mod oficial îngrijorarea precum și sprijinul pentru acțiunile prezente ale UNESCO ca reacție la aceste evenimente.

Declarația trebuie să fie adoptată oficial la următoarea întrunire a Consiliului, înainte de publicarea în Monitorul Oficial.

Mai multe delegații și-au exprimat cu acest prilej profunda lor preocupare în legătură cu vandalismul și jaful care au avut loc în ultimele săptămâni. Delegația Marii Britanii a informat Consiliul despre unele măsuri întreprinse de Ministerul Apărării al Marii Britanii în timpul conflictului, pentru protejarea siturilor culturale și arheologice din Irak.

“Consiliul Uniunii Europene:

- își exprimă îngrijorarea privind tragica distrugere a bunurilor culturale, a siturilor arheologice și a monumentelor de valoare de neînlocuit din Irak, privind vandalismul și jaful muzeelor și bibliotecilor de importanță vitală nu numai pentru Irak dar și pentru întreaga lume;

- confirmă faptul că un principiu de bază care conduce Uniunea Europeană, ca o comunitate de valori și sensibilități culturale, este respectul și protecția patrimoniului cultural mondial;

- accentuează nevoia de protecție într-un mod

EBLIDA

Orizonturi Programe Inițiative

eficient a bunurilor culturale din Irak și restituirea obiectelor luate în mod ilegal din muzee sau din situri arheologice, care devin apoi obiecte de comerț și ajung în muzee străine sau colecții particulare.

Consiliul declară sprijinul activ al Uniunii Europene pentru inițiativele și acțiunile UNESCO precum și sprijinul organizațiilor guvernamentale și nonguvernamentale care urmăresc protejarea patrimoniului cultural al Irakului ca parte a patrimoniului cultural mondial”.

Raportul EBLIDA despre patrimoniul cultural

Interesul crescut al europenilor pentru patrimoniul lor cultural comun a determinat statele membre să atribuie Comunității Europene o competență specifică în domeniul cultural.

În 1974, Parlamentul European a adoptat o rezoluție care evidenția necesitatea de acțiune a Comunității în sfera culturală, mai ales acțiunea de protejare a patrimoniului cultural. Din 1993, tratatul de creare a Comunității Europene a oferit o bază legală pentru activități referitoare la conservarea și dezvoltarea patrimoniului cultural. Potrivit art. 151 din tratat, Comunitatea trebuie să susțină și să completeze acțiunea statelor membre, de conservare și protejare a patrimoniului cultural de importanță europeană.

Inițial, acțiunea Comunității s-a limitat la sprijinirea restaurării complexelor de construcții, cum sunt Acropolis din Atena și centrul istoric Chiado din Lisabona. De atunci, Comunitatea s-a ocupat de patrimoniul mobil și imobil (muzee, colecții, biblioteci și arhive); patrimoniul arheologic și arhitectural; patrimoniul natural (peisaje și situri de interes natural); patrimoniul lingvistic și gastronomic și ocupațiile tradiționale.

Astfel, acțiunile Comunității vizează deopotrivă aspectul cultural și economic al patrimoniului. Având în vedere proiectul PULMAN și obiectivele propunerii CALIMERA (în care EBLIDA are un rol important), patrimoniul cultural devine din ce în ce mai relevant pentru europeni, un vehicul al identității culturale.

Mirja Ryynanen, membră a Parlamentului European, afirma deja în anul 1998, în raportul *Rolul bibliotecilor în societățile moderne*, faptul că "în societățile moderne bibliotecile sunt deosebit de importante ca mijloace prin care se asigură accesul tuturor cetățenilor la cunoaștere și cultură". Acest fapt este valabil nu numai pentru biblioteci. Instituțiile locale, inclusiv arhivele și muzeele, devin în prezent puncte centrale în care și de la care cultura este conservată și pusă la dispoziția cetățenilor.

Programe ale Uniunii Europene

Răspunsul Comisiei Europene la acest raport este acela că al V-lea Program-cadru trebuie să sprijine, printre altele, cercetarea în multe aspecte tehnice în legătură cu conservarea și transferarea informațiilor.

Programul de cooperare culturală "Cultura 2000" (2000 – 2004), care se va prelungi probabil până în 2006, se concentrează de asemenea pe conservarea și dezvoltarea patrimoniului cultural al Europei.

Al VI-lea Program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (2002 – 2006) face un pas înainte în domeniul patrimoniului cultural, sprijinind activitățile care implică cercetarea transnațională și interdisciplinară în acest domeniu. Această inițiativă este motivată de apariția noilor forme de cetățenie și identitate culturală, ca urmare a lărgirii Uniunii Europene și a fenomenelor de globalizare.

În acest cadru general de politică, EBLIDA participă activ la definirea progresivă a patrimoniului cultural în Uniunea Europeană, având un rol important în proiectul CALIMERA.

Înfrățirea asociațiilor bibliotecare din Europa

Înfrățirea asociațiilor bibliotecare face parte dintr-o inițiativă oficială, proiectul PULMAN-XT, înființat de Comisia Europeană. EBLIDA a preluat această sarcină de mediere pentru a ajuta asociațiile bibliotecare profesionale în găsirea unui partener pentru definirea programelor de schimb digital de cunoștințe, cu scopul realizării unor asociații naționale puternice ale bibliotecilor pe continentul european.

Eventualul succes al acestei inițiative depinde într-o mare măsură de apropierea proactivă a participanților.

Conceptul de înfrățire

Prin înfrățire se înțelege, în acest caz, unirea a două asociații bibliotecare, care doresc să stabilească legături formale de cooperare și ajutor reciproc, viabile și după încheierea proiectului PULMAN-XT (august 2003). Aceste legături vor fi susținute printr-un plan de acțiune pe termen lung, în care sunt menționate domeniile specifice de înfrățire și acțiunile între parteneri.

Ideea înfrățirii, aplicată inițial între două orașe, s-a născut în perioada postbelică în Europa pentru promovarea bunei înțelegeri și a păcii între popoarele europene. Astfel, înfrățirea între orașe și municipalități este o practică obișnuită. În acest context, relațiile de înfrățire se bazează pe schimburile dintre autoritățile orașelor și grupurile de cetățeni și includ o gamă largă de activități, de la schimburi între tineri până la proiecte ambientale și cooperare economică.

EBLIDA va media și îndruma procesul de înfrățire prin crearea unei piețe virtuale, prin care vor fi facilitate informațiile și contactele între participanți. Scopul final al acestor activități este crearea unor asociații puternice de biblioteci în Europa, mai ales în țările candidate, care vor fi în curând parte din familia europeană.

Piața virtuală permite asociațiilor bibliotecare verificarea listei partenerilor potențiali și oferta lor de cunoștințe. Este posibil contactul direct sau medierea prin EBLIDA.

EBLIDA va lansa în curând acest proiect și va contacta toți participanții posibili.

Rezoluția Consiliului Europei privind accesul persoanelor cu handicap la activitățile culturale

Miniștrii Culturii au aprobat o rezoluție în care invită statele membre și Comisia să examineze modurile de integrare a persoanelor cu deficiențe în sectoarele artă și cultură.

Consiliul cere Comisiei și statelor membre să încurajeze sectorul cultural; să promoveze o imagine pozitivă a persoanelor cu deficiențe; să elimine barierele existente și să examineze alte căi și mijloace pentru facilitarea și îmbunătățirea accesului persoanelor cu handicap la cultură. Consiliul va analiza rezultatul acestei rezoluții până la sfârșitul anului 2005.

(Din buletinul EBLIDA "Hot News", aprilie – mai 2003)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Scurtă istorie a bibliocidului

(III)

Liviu BUTUC

2. BIBLIOCIDUL

(AUTODAFE SAU BIBLIOCAUST)

2.2.6. Intoleranța confesională, fanatismul religios și războaiele religioase – conglomerat de cauze care a făcut să îi cadă pradă numeroase cărți, biblioteci și produse culturale în celebre autodafeuri. A. Cim, autor al unei istorii a cărții la începutul secolului XX, citat de Dan Pavel, afirmă că “nimic nu a făcut rău cărților, nimic nu a pricinuit atâtea masacre și distrugerii precum disputele religioase”, iar Vigneul-Marville în cartea *Mélanges d'histoire et de littérature*, Paris, Prudhomme, 1725 – preluat de Dan Pavel – observă că “romanii au ars cărțile evreilor, creștinilor și filosofilor; evreii au ars cărțile creștinilor și păgânilor, creștinii au ars cărțile păgânilor și evreilor”.

Prima victimă cauzată de intoleranța religioasă pare a fi *Cartea lui Solomon*⁵⁸, în jurul anului 700 î.Hr., care ar fi fost arsă de regele iudeu Iezechia. “Conținând informații despre remedii, talismane, descântece și gesturi magice de tămăduire, de exorcizare a demonilor bolilor, scrierea lui Solomon trebuia să fie abrogată și distrusă, pentru că oamenii nu se mai rugau la Iehova ca să le aline durerile trupești și sufletești”. (A. Oișteanu – *ibidem*) După aproape două milenii, papa Inocențiu al VI-lea va repeta gestul lui Iezechia, arzând în public simbolul toleranței religioase a înțeleptului Solomon. La sfârșitul secolului V î.Hr., Diogenes Laertios ne spune că operele lui Protagoras au fost arse într-o piață din Atena pentru faptul de a se fi îndoit de existența zeilor.

Creștinismul apare ca o sectă întemeiată în Palestina și răspândită în rândul păgânilor de către Apostolii lui Iisus. Încă din primul secol se va propaga cu repeziciune în Palestina, Siria, Asia Minor, evanghelizate fiind de Apostolul Pavel⁵⁹ și de ceilalți Apostoli. Tot astfel, Grecia și Macedonia. În Egipt, biserica din Alexandria a fost probabil întemeiată de Apostolul Marcu. Primii pași ai noii religii nu au fost favorizați de conjuncturile politice. Urmând crucificării lui Iisus, persecuțiile s-au desfășurat la Ierusalim. Primele victime au fost Sfântul Ștefan și Sfântul Apostol Iacob. Istoricul Tacitus ne spune, în istoria sa, că spre sfârșitul domniei lui Nero, creștinii erau deja într-un număr mare. De altfel, incendierea Romei din anul 64, Nero o

pune pe seama creștinilor, care aveau o proastă reputație de infami și de atei. Mai târziu vor fi acuzați de lezmajestate – neparticiparea la cultul împăratului, simbol al unității romane. Din această cauză, până la începutul secolului IV d.Hr. au loc numeroase acte de condamnare a prozelitismului creștin, de distrugere a lăcașelor de cult și a scrierilor sacre creștine. Existau destule colecții constituite din texte ale *Scripturii*, din cărți liturgice și din scrierile Sfinților Părinți, celebre fiind colecția întemeiată la începutul secolului al III-lea d.Hr. de Origene⁶⁰ și cele ale comunităților monastice din Egipt. Toate aceste biblioteci au fost decimate în timpul persecuțiilor ordonate de împăratul Dioclețian în anii 303 – 304 d.Hr.⁶¹, același care, în anul 287 d.Hr., a introdus termenul de “inchizitor al credinței”, prin care se instituia pedeapsa cu moartea pentru erezie. Se spune că ar fi avut preeminență lucrările de alchimie, sub pretext că arta transmutării metalelor în aur ar fi putut să permită cumpărarea de imperii. Noua religie, la rândul său, nu agreează lucrările oculte, esoterice, de magie și divinație. *Noul Testament* (Faptele Apostolilor) dezvăluie faptul că Sfântul Pavel a adunat la Efes toate cărțile păgânilor care se refereau la “lucruri ciudate” și le-a ars în piața publică. “Iar mulți dintre cei ce făcuseră vrăjitorie, aducând cărțile, le ardeau în fața tuturor. Și au socotit prețul lor și au găsit 50.000 de arginți”. (*Noul Testament* – Faptele Sfinților Apostoli, capitolul XIX)

Cartea profețiilor lui Daniel a fost criticată încă de la începutul erei creștine. În secolul III d.Hr., filosoful neoplatonician Porfiriu a dedicat una din cele 15 cărți pe care le-a scris împotriva religiei creștine, unui atac special la adresa lui Daniel și, astfel, lucrarea a fost arsă în public la porunca împăratului roman Theodosius. Persecuțiile asupra creștinilor se atenuează și li se pune capăt prin *Edictul de toleranță din Milan* dat de Constantin și Licinius la începutul anului 313 d.Hr. Prin acest edict creștinii intră în legalitate și toate bunurile confiscate de stat le sunt restituite integral. Însuși împăratul Constantin⁶² se va creștina, prin botez, pe patul de moarte. Mama sa, Elena, a fost mai mult decât o habotnică a cultului creștin. În timpul vieții s-a ocupat în mod deosebit de identificarea locurilor sfinte și de marcarea lor cu câte o biserică sau alt lăcaș sfânt, de la locul unde Dumnezeu i-a vorbit lui Moise (muntele Horeb, din Deșertul Sinai, unde a înființat mănăstirea

Sfânta Ecaterina), până la locul crucificării. Se spune că echipele de cercetători trimiși de ea ar fi descoperit chiar crucea răstignirii lui Iisus, completată de placa lui Pillat din Pont, "Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor". De mai multe ori împărțit în cursul secolului al IV-lea, Imperiul Roman s-a divizat definitiv la moartea lui Teodosie, 395 d.Hr., în Imperiul de Răsărit sau Bizantin, care conservă civilizația greco-romană creștinată în timpul lui Constantin și Imperiul Roman de Apus, devenit barbar și, în același timp, în proces de creștinare. Din punct de vedere teologic, cele două imperii se vor afla în acerbe dispute și tendințe de sectarism până în anul 1054, când biserica bizantină, după cea ariană, nestoriană, iacobită, coptă și armeniană, părăsește comunitatea catolică.⁶³ Pe fondul controversei doctrinare trebuie amintită disputa imaginilor în Răsărit. Împăratul Leon al III-lea Isaurianul⁶⁴, urmând un edict al califului musulman Yezid (723 d.Hr.), a decis să proscribe idolatria, cultul imaginilor sau al icoanelor sfinților, în anul 727 d.Hr. Sunt documente care afirmă că împăratul ar fi dat poruncă să fie arși savanții și cărțile de la faimoasa universitate din Constantinopol, care fusese reorganizată în secolul al V-lea, cu 16 catedre grecești și 15 catedre latine. Disputelor iconoclastilor i-a căzut pradă și celebra bibliotecă a patriarhului Photios (circa 820 – circa 895)⁶⁵, cu ajutorul căreia el a alcătuit renumita antologie *Myrobiblion*.

În secolele al XI-lea și al XII-lea, disputele religioase dintre Roma și Bizanț i s-a adăugat o adevărată rivalitate politică și expansiunea geografică a catolicismului prin cruciade determinate de surplusul demografic, de fervoarea religioasă și, îndeosebi, de ofensiva împotriva Islamului. Sensului religios (luptele îndreptate împotriva "păgânilor" islamici, precum și împotriva ereticilor) i-a luat locul o vastă mișcare creștină de recucerire. În anul 1029, după Conciliul de la Toulouse, se înființează instituția Inchiziției, aprig susținută de franciscani și dominicani, ca formă de luptă împotriva "păgânilor" și a ereticilor, înțelegând prin aceste sintagme pe toți cei care refuzau creștinarea, pe musulmani și pe evrei, dar și pe aceia care se abăteau de la dogme, așa cum au fost filosofii Pierre Abélard și Armand de Bresse, cărora, între anii 1141 – 1145, le-au fost arse toate scrierile. Victimele Inchiziției numără circa 30.000 de persoane, la care adăugăm nemăsurate pagube de ordin material și cultural. În anul 1236, papa Grigore al IX-lea declară proscris *Talmudul*⁶⁶, ca fiind blasfemiator la adresa dogmei creștine. Ludovic al IX-lea, regele Franței, a răspuns prompt, inițial prin eliminarea unor pasaje din cartea incriminată (1240), pentru ca 2 ani mai târziu înfruntarea confesională să se con-

cretizeze prin confiscarea de la evreii din Paris "a zeci de mii de Talmuduri, fiind îngrămădite în 24 de căruțe și incendiate în public, în Place de la Grève – locul tradițional de execuție a proscrisilor".⁶⁷ Tot în acest secol (al XIII-lea), Sfântul Dominic – patronul călugărilor dominicani (câinii Domnului) – organiza în piețele publice din sudul Franței uriașe ruguri cu cărți aparținând ereticilor. Acțiunea sa a fost immortalizată pe o pânză de pictorul spaniol Pedro Berreuguette cu titlul: *Sfântul Dominic arzând cărțile eretice*.

Marele inchișitor Ximenes (1436 – 1517), ministru al Spaniei, după cucerirea Granadei, a pus să fie aruncate în foc 5.000 de Coranuri, precum și alte cărți arabe. Abia la sfârșitul secolului al XVI-lea, Filip al II-lea a reușit să adune rămășițele literaturii arabe scăpate de autodafe și să formeze cu acestea cea mai bogată colecție de carte arabă din Europa aflată astăzi în biblioteca Escorialului. La Florența, Girolamo Savonarola, predicator popular dominican (născut la Ferrara în 1452), a obținut un ascendent extraordinar asupra populației cetății. Din 1494 până în 1497 a format o mică republică creștină. În calitate de președinte, el a dat ordin să fie arse în public toate cărțile necanonice. Arderea Talmudurilor se generalizează și în Germania (1510), Italia (1553). În 1557, Inchiziția a interzis evreilor să dețină alte cărți religioase în afara Bibliei, iar din 1559, Talmudul a fost inclus în celebrul "Index" al cărților prohibite, redactat sub papa Paul al IV-lea, care nu era altceva decât continuarea listei de cărți proscrise redactată de papa Gelasius în anul 494. Aceste indexuri se înmulțesc în secolele următoare și prefigurează un alt capitol, de bibliofobie, de vastă cenzurare a tuturor cărților și jurnalelor care erau inadecvate dogmei și comandamentelor politice. În anul 1583, la 30 de ani după distrugerea regatului incaș, Conciliul din Lima a dispus distrugerea tuturor chipo-urilor, la ordinul Inchiziției, care le-a catalogat ca fiind opere diavolești. Arderea pe rug în Plaza des Armas, a ceea ce constituia scrierea cu noduri incașă, a înlăturat orice posibilitate de a descifra informațiile unui trecut rămas obscur al Americii de Sud.

Costurile tot mai mari pentru întreținerea bisericii, ca și decadenta morală a clerului, fac ca începând încă din secolul al XIV-lea, biserica catolică să treacă printr-o criză de autoritate, care va declanșa Reforma și dezmembrarea ei sectară susținută și de principii, dornici de a-și însuși bunurile eclesiastice prin confiscare. Începând cu secolul al XIV-lea urmează un șir neîntrerupt de dizidenți, care au creat de-a lungul timpului numeroase ramuri ale Bisericii Creștine: John Wycliff, Jan Hus, Luther, Ioan Calvin, Ioan Knox, John Wesley etc. Reforma se va manifesta printr-o lungă

perioadă de conflicte de ordin teoretic doctrinar, dar și prin războaie sângeroase și jafuri de bunuri materiale și culturale. În Anglia, marele reformator de la Oxford, John Wycliff (mort în 1384) face prima traducere a *Vulgatei*, Biblia lui Wycliff în limba engleză. Folosirea acestei traduceri a fost interzisă în secolul al XV-lea de către biserica catolică și numeroși adepți ai reformatorului au fost arși pe rug împreună cu bibliile lor. Politica antipapală a lui Henric al VI-lea ⁶⁸ și Henric al VIII-lea ⁶⁹ are urmări dezastruoase pentru cultură, îndeosebi pentru distrugerii considerabile de cărți, mai ales după secularizarea mănăstirilor. “Bibliotecile din Canterbury, Oxford și Durham și multe altele au fost declarate «papistașe» și golite până și de rafturi, de băncile pe care se așezau cititorii, cărțile fiind arse, vândute la cântar”.⁷⁰ Biblioteca din Oxford va fi realcăuită de către savantul și omul de stat Thomas Bodley, care o va și inaugura în anul 1602 ca prima “bibliotecă publică a Europei” și care astăzi poartă numele fondatorului: “Biblioteca Bodleiană”.

Pe 6 iulie 1415, Ian Hus ⁷¹ urca pe rugul de la Konstanz, dar ideile sale reformatoare nu mureau odată cu el. Un secol mai târziu – 31 octombrie 1517 – Luther ⁷² afișa cele 95 de teze pe ușa bisericii din *Wittemberg*, cu idei asemănătoare care, beneficiind de invenția tiparului, se vor multiplica și răspândi cu repeziciune. Între anii 1518 – 1521 au apărut 800 de ediții în latină, germană și alte limbi. Papalitatea trece la represiunea “cărții eretice”, la controlul dur al editării și difuzării, culminând cu numeroase autodafeuri, arestări și chiar execuții capitale ale persoanelor care tipăreau, distribuiau sau le dețineau. Pe 10 decembrie 1520, Luther reacționează arzând bula papală, condamnând-o și făcând gestul semnificativ de a așeza pe același rug cărțile de drept canonic, desăvârșind astfel ruptura totală de Roma. Reforma și Contrareforma, dezlănțuită în secolul al XVI-lea, vor genera un lung șir de războaie religioase, care vor afecta și cultura cărții și a bibliotecilor. În perioada 1562 – 1598, numai în Franța s-au desfășurat 8 războaie religioase împotriva hughenotilor și a protestanților, iar represiunea cărții se simte tot mai acut prin promulgarea a numeroase *Index librorum prohibitorum*. Un efect benefic al Reformei a fost acela că bibliotecile din mănăstirile secularizate s-au constituit în nucleele bibliotecilor municipale ori au îmbogățit bibliotecile universitare. Efect al Contrareformei, între anii 1618 – 1648, are loc în Europa un lung război religios, așa-

Am luat cartea din mâna îngerului și am mâncat-o.
Gravură de Albrecht Dürer, 1498 (detaliu)

zisul “Război de 30 de ani”, conflict între principii protestanți din Imperiul romano-german, pe de o parte, și principii catolici și împărat, pe de altă parte, transformat apoi într-un război european general. Este perioada celor mai mari distrugerii și deplasări de cărți. De exemplu, Biblioteca din Heidelberg, una dintre cele mai bogate din Germania, aparținând atunci electeurului palatin Frederic al V-lea, învins în anul 1620 în bătălia de la Muntele Alb de lângă Praga, după multe peripecii, cade în mâna electeurului Maximilian al Bavariei și șef al coaliției catolice care cedează neprețuita comoară papei, în schimbul ajutoarelor primite. “În februarie 1623, 50 de care încărcate cu cărți, păzite de militari, plecau spre München. Imprimarele și manuscrisele fuseseră ușurate de greoaiele lor legături din scândurele de lemn, în afara celor care păreau să prezinte vreun interes deosebit, ca legăturile în metale prețioase. La München, Maximilian a dispus să se lipească în interiorul copertei volumelor, 4.300 format mare și 4.500 format mic, un *ex libris*, gravat de Sadeler cu inscripția: “Sunt din biblioteca pe care, după cucerirea Heidelbergului, Maximilian, ducele celor două Bavarii și principe

elector, a obținut-o ca pradă de război și a trimis-o Marelui Pontif Grigore al XV-lea ca trofeu". Ajunse la Roma în luna august, cărțile au fost încorporate Vaticanului sub numele de "*Biblioteca Gregoriană*". Aceasta cuprinde: 3.500 de manuscrise, dintre care 430 grecești, 289 ebraice, 846 germane și 31 franceze.⁷³ Nici armatele protestante nu se lasă mai prejos. Gustav Adolf al Suediei – bibliofil împătimit – își aproprie, ca pradă de război, biblioteci mănăstirești, precum și din orașe ca: Würzburg, Maiența, Riga, Praga și München. "Luate, alteori reluate, bibliotecile – ne spune Albert Flocon – au schimbat stăpânul de mai multe ori. Astfel, celebra bibliotecă a mănăstirii din Corvey, trecută rând pe rând prin mâinile a cinci bibliofili, a pierit în cele din urmă într-un incendiu. O parte a bibliotecii din Maiența se odihnește pe fundul Mării Baltice, ca urmare a naufragiului din timpul transportului. Alte cărți au ajuns la destinație: cărțile și manuscrisele care au aparținut lui Copernic, faimoasa biblie a lui Wulfilu, *Biblia diavolului* (scrisă într-o singură noapte și înluminată cu imagini din Infern, după cum spune legenda, de către un benedictin ajutat de diavol), au ajuns la Uppsala".⁷⁵ Tot în timpul războiului, fiica lui Gustav Adolf, Regina Cristina, a adus la Stockholm biblioteca Hradcany din Praga, pe care o dezvoltă de-a lungul timpului prin costisitoare achiziții. În anul 1654, Cristina renunță la tron, trece la catolicism și mai târziu se stabilește la Roma, unde își va aduce și biblioteca. Aceasta va fi cumpărată, în anul 1690, contra a 8.000 de piaștri, de papa Alexandru al VIII-lea, îmbogățind astfel Biblioteca Vaticanului sub numele de "*Biblioteca alexandrină*". Autodafeurile, pe considerente etnico-rasiste și religioase, apar chiar și în secolul XX. De exemplu, începând cu 10 mai 1933 ("*sinistra zi a cărților în flăcări*"), naziștii, într-un odios exces de antisemitism, au ars în public mii de camioane de volume "evreiești sau decadente", printre acestea aflându-se și volumele de poezii semnate de H. Heine, cel care, în anul 1820, la vârsta de 20 de ani, scria: "Când cărțile sunt arse, le urmează oamenii". Despre acest uriaș autodafe, revista franceză "*Les Débates*", din 12 mai 1933, scria: "Ieri seară în fața universității din Berlin, sub președinția dlui Goebbels, ministru al Reichului și în prezența unei mulțimi numeroase ce cânta «Deutschland Über Alles» și imnul rasist «Horst Wessel», studenții au făcut un autodafe monstruos la aproape 20.000 de volume ale diferiților scriitori. Aceste opere, ridicate din numeroase biblioteci, cu aprobarea ministrului Educației și Cultelor, au fost declarate contra spiritului german regenerat și, în consecință, funeste. Cu acest prilej se pronunțau incantații – se puneau pe foc scrierile lui Karl Marx și ale lui Troțki (...), ale lui Heinrich Mann, Sigmund Freud, Teodor Wolf, Georg Bernhard, Erich Maria Remarque

etc." ⁷⁶ Iată și o altă descriere a dezmățului piroman, de bibliocaust, din oficiosul german "Volkischer Beobachter": "Corpul studențesc german de la universitățile din Berlin s-a adunat, ieri, pentru un marș cu torțe în Piața Hegel. Studenții s-au înconșinat în spatele unui autocamion încărcat cu 25.000 de cărți și scrieri dăunătoare poporului. Procesiunea a ajuns la Operaplatz unde, într-un gest simbolic, s-a dat foc acestor scrieri antigermane pe un rug de bușteni. Mii și mii de oameni au ținut să asiste la acest spectacol. Cu mult înainte, Operaplatz era ticsită de oameni. Pe măsură ce își făceau apariția coloanele de studenți, mulțimea îi întâmpina cu strigăte de bucurie, în timp ce reverbera, tunător, salutul «Heil». Coloanele au luat loc în jur și au început să arunce în flăcări vrafuri întregi de cărți, scandând: «Împotriva decadenței și degenerării morale, pentru decență și tradiție în sânul familiei și în cadrul statului». ⁷⁷ Același ritual diabolic s-a repetat și în alte orașe germane. Numai la München, orașul de unde a început isteria nazistă, au lut parte la barbarul autodafe, nu mai puțin de 70.000 de persoane. Astăzi, pe locul unde cu 70 de ani în urmă s-au manifestat accesele de piromanie ale naziștilor, care au impus o ideologie culturală represivă, unilaterală și rasistă, se află un memorial subteran, acoperit cu o placă de sticlă. În încăperea din subsol, doar rafturi goale, simbolizând barbaria manifestațiilor regimului hitlerist". Accesele de piromanie ale naziștilor din mai 1933 au fost imitate, mai târziu, și de legionarii români, care au dat pradă rugurilor operele lui Sadoveanu sau Arghezi, acuzați de masonerie, pornografie, decadență și antiromânism. Dar și fundamentalismul religios sionist, imprimat de Talmud și de literatura derivată, se manifestă cu exces de zel distructiv, atunci când nu este ținut în frâu. De pildă, la 23 martie 1980, sute de exemplare din *Noul Testament* au fost arse ritual, în public, la Ierusalim, sub auspiciile organizației Iad Le'hkaim, subvenționată de ministerul israelian al cultelor (Cristian Crăiță – *ibidem*). Și, incredibil, în decembrie 2001, din dispoziția unei congregații religioase din localitatea Alamogordo (statul american New Mexico), au fost arse exemplare din celebra carte pentru copii, *Harry Potter și piatra filosofală*, sub pretextul că ar îndemna la practici vrăjitoarești.

2.2.7. Teoria conspirației

Nu puțini sunt aceia, chiar mari oameni de cultură, care susțin că, dintotdeauna, de la începuturile istoriei, a existat o suprastructură invizibilă de putere ("piramida ocultă", "negrii superiori", "Oamenii în negru – o sinergie ce vizează distrugerea unui anumit tip de cunoaștere", "iudeo-masoneria", "guvern mondial invizibil" etc.) care a manipulat destinul istoric al

omenirii prin esoterizarea (secretizarea) cunoștințelor pentru a-și conserva și perpetua puterea, dar și pentru menținerea unei viziuni unice asupra trecutului mai recent sau mai îndepărtat al umanității. Această "axă a răului", care își are sorgintea dincolo de Atlantic, este acreditată ca o prezență ubicuă căreia i se datorează toate nenorocirile de pe Pământ. Așa se face că, oricât ar părea de ciudat, istoria adevărată a omenirii nu va putea fi găsită niciodată în cărțile de istorie, ce susțin în marea lor majoritate o versiune oficială. Atunci când istoria deviază spre adevăr, ea este adusă imediat în matca impusă de puterea invizibilă, prin măsuri de forță, de la cenzură până la distrugerea cu fanatism a mărturiilor contrare voinței ei. "Cartea însăși – ne spune Dan Pavel – devine un izvor de putere, fie că este de natură magică, mitică sau religioasă, fie că se laicizează și devine de natură cognitivă sau pragmatică. În acest sens, atât atitudinea cuceritorilor față de învinși, cât și aceea a stăpânilor și conducătorilor a fost de îndepărtare sistematică față de izvorul puterii și rezerva strategică pe care o constituie cartea. Iată de ce, multă vreme, cartea a constituit un privilegiu al nobilimii eclesiastice și laice. Când privilegiul nu a mai putut fi păstrat, când s-au manifestat noi inteligențe, neinteresate de menținerea status-quo-ului de informație din cărțile consacrate, când cărțile lor aduceau noi puncte de vedere, noi orizonturi indispensabile puterii, atunci puterea a reacționat în mod violent, devenind bibliocidă".⁷⁸ Și Jacques Bergier⁷⁹ este de aceeași părere: "Distrugerea aceasta sistematică există într-o așa măsură, încât te poți întreba dacă nu există o conspirație permanentă ce tinde să împiedice cunoașterea umană de a se dezvolta rapid", iar Robert Charroux îl completează: "Istoria autentică a civilizației este strict interzisă. Conjurații puternice veghează asupra strictei mențineri a unei versiuni alterate care, ea singură, are autorizația de a fi exprimată".⁸⁰ De aceeași părere este și Graham Hancock care constată: "la fel ca în cazul Bibliei Canonice, principalul corp de cunoaștere pe care îl numim «Istorie» este un artefact cenzurat cultural din care multe părți au fost excluse. Mai ales referirile la experiența umană anterioară inventării scrisului au fost omise în întregime, iar mitul a devenit sinonim cu amăgirea".⁸¹

Exemple privind istoria omenirii avem în acest sens destule. De exemplu, *Istoria feniciană* nu a ajuns până la noi. Traducerea făcută în secolul I d.Hr. de Filon din Biblos a dispărut în mod misterios, așa cum au dispărut și toate cărțile de istorie autentică ce ar fi putut să dăuneze istoriei conform *Vechiului și Noului Testament*. O istorie a Egiptului scrisă în secolul al V-lea î.Hr. de Aristagoras din Milet, după inscripțiile gravate pe piramide, a fost distrusă.

Există, însă, și ipoteza fantezistă, dar nu lipsită de miez, cum că planeta a cunoscut mai multe umanități, civilizații (în total 4) din care 3, cele dinainte de Potop, fie au fost distruse de uriașe cataclisme naturale, fie s-au autodistrus, prin utilizarea abuzivă a unor arme apocaliptice. De la aceste civilizații anterioare ne-au rămas mituri străvechi, dar și cunoștințe care au fost ermetizate și adjuocate de puținii inițiați din rândurile puterii laice ori sacerdotale. Numai așa se poate explica "civilizația fără copilărie sau spontanee" egipteană, care a fost în stare să construiască complexe arheologice cu semnificație astronomică de dimensiuni gigantice, precum Piramidele și Sfînxul, în jurul anului 3000 î.Hr. (?) În cazul în care nu ar fi existat o mare cunoaștere anterioară, pe baza căreia să se întreprindă astfel de uluitoare proiecte și realizări științifice, evident că nu ar fi existat asemenea performanțe și atunci ne ducem cu gândul la ipoteza intervenției extraplanetare în accelerarea evoluției civilizației omenești. Asemenea cunoștințe străvechi, secrete, de dinainte de Egiptul cunoscut, pare că se adunaseră în vestita bibliotecă din Alexandria, care a fost câteva secole ținta jafului și acțiunilor de distrugere. Cărțile secrete, de magie, de alchimie și divinație ori cu un conținut bizar, straniu pentru vremea lor, care confereau putere tuturor acelora care le dețineau, au fost cu preeminență în atenția bibliofagilor. Jacques Bergier menționează, printre primele cărți care includ secretul puterii nelimitate, *Cartea lui Toth*, un papirus foarte vechi, recopiat în secret de mai multe ori, a cărui vechime ar ajunge la 10.000 sau chiar 20.000 de ani și care a fost ars în anul 360 î.Hr. Toth este un personaj mitologic, mai mult divin decât uman, care, după toate documentele egiptene pe care le avem, a precedat Egiptul. Referiri la *Cartea lui Toth* apar și în *Corpus hermeticum* al lui Hermes Trismegistus pe care Inchiziția a ars-o de vreo 30 de ori.⁸²

De-a lungul timpului, intervenției "Oamenilor în negru" i-au căzut victime cărți de valoare deosebită, precum: *Stanțele de la Dzian*, în care se vorbește despre pericolul armelor bazate pe energia atomică⁸³; biblioteca abatelui Tritheme de la mănăstirea Saint Martin din Germania, precum și opera sa *Steganografia*, al cărui manuscris a fost distrus prin foc la ordinul electorului Filip al II-lea. În 1597, biblioteca marelui matematician și astrolog John Dee este incendiată de necunoscuți și peste 4.000 de lucrări rare și 5 manuscrise valoroase au dispărut. Fusese acuzat de vrăjitorie. Ciudatul manuscris *Voynich*, pe care John Dee i-l oferise cu împrumut, între anii 1584 – 1588, împăratului Rudolf al II-lea, a dispărut și el în acest incendiu. Acest manuscris se pare că fusese conceput de marele filosof și magician Roger Bacon (1214 –

Sf. Dominic și călugări dominicani arzând cărți eretice într-o piață publică, la începutul secolului al XIII-lea.

Pictură de Pedro Berruguete, cca. 1500

1294), după o versiune a *Cărții lui Solomon*, care conținea – se zice – cheia marilor mistere. Teoria conspirației susține și imixtiunea în direcționarea Bibliei. Despre Biblie, însuși celebrul autor român Victor Kernbach⁸⁴ spune că: “este o colecție eterogenă de mitografii, canoane teologice, coduri juridice, meditații filosofice, cronici istorice, speculații metafizice, poezie, literatură epică, folclor, paremiologie, sfaturi medicale, agricole, zootehnice, teze politice și militare, texte rituale de cult și formule de magie, selectate după criterii teologice riguroase, în canoanele religiei mozaice (*Vechiul Testament*) și ale religiei creștine (*Noul Testament*). Miturile arhaice au fost prelucrate simțitor în *Vechiul Testament*, a cărui canonizare a impus eliminarea unora foarte interesante, însă contradictorii, considerate convențional texte apocrife”. Un asemenea text apocrif este *Cartea lui Enoh*, care nu a fost inclusă în Biblie, deoarece nu convenea liniei canonice impuse și poate și pentru faptul că prezintă detalii bizare (ca venirea oamenilor din cer) ori aspecte științifice de neînțeles, ca efectele relativității timpului. Descendent

pe linia lui Adam, Enoh este cel de-al VII-lea patriarh și a avut ca urmași pe Matusalem, Lameh și Noe. Numele său înseamnă cunoaștere, știință, învățătură, iar în capitolul “Facerea” din Biblie este apreciat ca fiind cel mai înțelept dintre patriarhi, fapt care de altfel a constituit și cauza “strămutării lui în cer”. *Manuscrisele de la Qumran* fac referire la Enoh și Noe ca păstrătorii secretelor divine ale Cerului și ale Pământului și care au fost transmise prin anumiți inițiați. Cartea lui Enoh se pare că a fost rescrisă cel mai devreme la sfârșitul secolului IV î.Hr. și ar reprezenta, astfel, cea mai veche componentă a Bibliei, dar repetatele concilii de la începutul creștinismului au eliminat-o din rațiuni ideologice sau de incomprehensiune. Biblia, însă, mai păstrează și în versiunea de azi multe referiri la Enoh. Învățătura lui Enoh este menționată și în *Zohar*, cartea fundamentală a Kabbalei ebraice. Timp de 1.500 de ani nu s-a mai știut nimic despre cartea lui Enoh. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, englezul James Bruce, descendent dintr-o familie de francmasoni (el însuși devine mai târziu francmason și se dedică studiului Templierilor și originilor Francmasoneriei), obține calitatea de consul general la Alger, post ocupat până în februarie 1765, după care renunță pentru o călătorie pe Nil, până în Etiopia. Aici stă o perioadă ca medic și astronom al șeicului Beyla și se împrietenește cu călugării asceți de la mănăstirea creștină din orașul Axum, unde face cea mai importantă descoperire a vieții lui: *Cartea lui Enoh*, pe care o traduce în engleză și franceză, înainte de a se întoarce în Europa. Primește onoruri în Franța, după ce îi prezintă regelui traducerea cărții, iar în Anglia este ales membru al Societății Regale. Despre dispariția *Cărții lui Enoh* se presupune că s-a recurs la ascunderea sau chiar distrugerea ei de către cei care încercau să pună bazele unei religii din rămășițele neînțelese ale celor mai vechi.⁸⁵

O enigmă rămâne și absența aproape totală a referințelor despre Iisus în lucrările antice. El nu este menționat nici măcar în scrierile lui Josef Flavius, istoricul din secolul I d.Hr. al evreilor, în afară de un text, descoperit recent, cunoscut drept Iosif Slavul. De aceea, se presupune că biblioteca din Alexandria a fost arsă și pentru faptul că prezenta prea multe informații despre adevărata biserică a Ierusalimului. Nu se știe, de asemenea, ce s-a întâmplat cu documentele aflate sub Templul din Ierusalim. Sunt mărturiile care afirmă că în timpul înăbușirii de către Titus a revoltei evreilor din anul 70 d.Hr., așa-ziii preoți țadochiști ascundeau manuscrisele la Qumran, iar manuscrisele de aramă găsite aici menționează comorile și manuscrisele depozitate sub Templul din Ierusalim, relicve care conțineau esența tradițiilor secrete ale iudaismului. Se știe că în urma cruciadei din 1096 – 1099, Ierusalimul a fost eli-

berat. În timpul regelui Baldwin al II-lea, 9 membri ai Ordinului Soldaților Săraci ai lui Hristos și ai Templului lui Solomon, cunoscut și sub numele de Cavalerii Templieri, au primit permisiunea să sape la temelia ruinelor Templului lui Irod. Săpăturile au durat 9 ani (1118 – 1128) și s-au soldat cu descoperirea unor documente de o valoare inestimabilă care au fost duse în Scoția în anul 1140. Acum se crede că aceste documente ar fi ascunse într-o cameră subterană din Capela Rosslyn, construită în secolul al XV-lea de William St. Claire.⁸⁶

În România, teoria conspirației este susținută de adepții unui curent naționalist-protocronist care ține să evidențieze preeminența civilizației trace. În acest sens, ei avansează culpe asupra iudeo-masoneriei mondiale privitoare la imixtiunea acesteia în falsificarea Bibliei, precum și a istoriei antice a românilor prin denaturarea ori distrugerea documentelor referitoare la originea poporului român. “Scrisul, și odată cu el istoria – susțin ei – au apărut mai întâi în spațiul tracic, apoi în cel greco-roman. Primii poeți au fost tot de origine tracă. Traco-dacii au avut cea mai veche agricultură din Europa, fiind cotate printre cele mai vechi din lume (neolitic). Ei erau singurul popor din lume care folosea cercul pentru măsurarea timpului. La nord de Dunăre a existat primul mare imperiu al lumii, «Imperiul pelasgic», condus în anul 6000 î.Hr. de Uranus, apoi de Saturn. Pelasgii sau protolanii sau arinii și-au avut patria la Istru, așa cum arată Homer, Hesiod și alții. Limba română este dezvoltarea firească a limbii pelasge, arinice sau protolatinice, pe când limba latină, ea însăși este o limbă pelasgă coruptă... Limba română e mai veche decât latina. Tracii erau autohtoni în Lydia, Siria, Palestina, Arabia etc., iar pe Muntele Sinai trăiau laii, descendenți ai tracodacilor”. Acest citat este preluat din lucrarea: *Marile mistere ale piramidei oculte*, scrisă de Cristian Crăiță⁸⁷ și, credem noi, surprinde în esență concepția tracologilor români, care sunt foarte prolifici în lucrări și congrese dedicate. În necunoștință de cauză nu ne putem atașa de asemenea ipoteze, care au și un substrat antiiudaic prin afirmații de genul: “Deși au orgoliul sfidător de a afirma că ar fi «poporul ales» și «părinți ai lumii», este absolut cert că iudeii au preluat ce și cum le-a convenit din culturile tuturor popoarelor cu care au venit în tangență, totul într-un singur scop: să dovedească teza de «popor ales de Dumnezeu destinat să stăpânească lumea», dar și că Biblia a fost prelucrată timp de 2.000 de ani, mesajul ei fiind distorsionat decisiv”.

Coranul a fost și el falsificat, iar “toate dovezile istorice privind primordialitatea universală a Traco-Daciei de Centru al Lumii au fost distruse cu perseverență pe parcursul ultimelor două milenii”. Cert este

că, de-a lungul timpului, cam tot ce s-a scris despre daci în antichitate fie s-a pierdut, fie a fost distrus cu bună știință, făcând să dispară importante izvoare ale istoriei noastre. Dintre acestea amintim ca dispărute în întregime sau parțial: *Dacicele* împăratului Traian; *Geticele* lui Statilius Crito – medic militar care l-a însoțit pe Traian în Dacia; *Istoria romană* în 24 de cărți a lui Appianus; Flavius Arrianus a lăsat mai multe scrieri istorice, dar tocmai cea despre războaiele dacice s-a pierdut; opera poetică a lui Arrinus Florus, în care cânta triumful lui Traian contra dacilor, de asemenea s-a pierdut; din *Istoria romană* în 80 de cărți a lui Dio Cassius s-a pierdut tocmai partea care relatează despre războaiele lui Domițian și Traian cu dacii etc. În total, peste 220 de opere antice de mari dimensiuni ce consemnau fapte, evenimente și referiri la limba populației geto-dace s-au pierdut ori au fost și sunt socotite pierdute. Nu mai stăruim asupra acestei cauze determinante de bibliocid și concluzionăm cu opinia lui J. Bergier: “Paranoia sau mania persecuției este o boală mintală care ne pândește pe toți. Iată de ce niciodată nu ești destul de prudent în a-ți imagina vaste conspirații care s-ar întinde pe suprafața Globului de-a lungul întregii istorii. E aceasta o ideologie complet reacționară. Dar sunt suficiente exemple în istorie de oameni sau organizații la putere care au susținut aceste teorii hiper-tradiționale pentru a-ți imagina că o organizație secretă le pune în acțiune”.⁸⁸

2.2.8. Efectul adaptării la cultura în flux. Dacă autodafeurile au fost aproape eradicate, iar cenzura încă mai persistă în societățile cu deficit de democrație, cartea, simbol al *culturii de stoc*, este astăzi amenințată cu ignorarea sau chiar cu dispariția ei de către *cultura de flux*, care conduce la un vârtej informațional, favorizând criza receptării, dezorientarea în noianul informațional caleidoscopic și vertijul selecției. Toate acestea pe fondul precarității bugetului de timp alocat lecturii, subțiat de propensiunea spre divertisment, consumerism hedonist și dependență de media vizuale. “Cantitatea, în lumea informației – ne spune Ion Stoica – a fost permanent declanșatoare de schimbări, de generare a unor forme noi, de dezvoltare a unor tehnologii în stare să o cuprindă și a unor comportamente și relații de adecvare din partea utilizatorilor. Utilizatorii au trăit impactul cantității într-o manieră dramatică. Creșterea cantitativă a informației s-a întors, paradoxal, împotriva sensurilor primare ale nevoii de informație. Cantitatea extinde și, în același timp, îngustează perspectiva. Specializarea în cunoaștere este o consecință a logicii progresului, dar și o consecință logică a imposibilității de cuprindere enciclopedică”. (vezi Stoica, I. – *Criza în structurile infodocumentare*,

Constanța, Ex Ponto, 2001) Se pare că omul actual s-a stabilizat din punct de vedere somatic, atingând un stadiu optim. Din punct de vedere intelectual, însă, condiția umană nu permite ființei umane statutul de omnisciență și omnipotență (există, se pare, o cenzură transcendențială, niște limite ontologice impenetrabile). Într-o perspectivă apropiată nu se întrevăd modificări antropomorfe majore, cel puțin din punct de vedere al capa-cității cutiei craniene și al cantității de masă cerebrală. Modificările mediului social și cultural, evidente în lumea contemporană, nu au repercursiuni asupra structurii psihosomatice umane. Adaptarea la fluxul informațional presupune declanșarea unei hiper-mnezii individuale. Studiile de până acum sunt ferme în afirmația că omul nu folosește decât circa 15 – 20% din potențialul cerebral, restul de 80% aflându-se într-o stare de prostrație, de latență în așteptarea activării. Dar cine și când va activa acest segment cerebral nu putem bănuși. Imposibilitatea descătușării memoriei, a creșterii capacității ei de absorbție a dus la necesitatea perfecționării tehnicilor de memorare (cartea și bibliotecile, printre altele, sunt astfel de mijloace, cele mai adecvate culturii de stoc). Pentru adaptarea la cultura de flux era inevitabilă inventarea unei memorii artificiale de mare capacitate, aptă să înlocuiască informația înmagazinată pe suport tradițional. Căutările în acest sens s-au finalizat cu inventarea calculatorului și a rețelei de calculatoare (Internet) și cu trecerea omului la stadiul de homo conecticus – omul rețelei, al conexiunilor la fluxurile de informație. Prin Internet, omul este pe cale de a realiza cartea totală, care este ubicuă și tinde spre infinit. Hypertextul este cartea care se scrie continuu și nu va putea fi niciodată citită integral, este cartea lumii și aceasta va reflecta lumea ca o carte care își adaugă continuu pagini. Sub imperativul Internetului și al noilor suporturi de exprimare ultraperformante (CD, CD-ROM, DVD, CD-I etc.) accesibile on-line, structurile infodocumentare tradiționale vor depăși criza și vor cunoaște saltul sincronizării cu noile deziderate ale societății informaționale, iar cartea arhaică, pe suport papetar, va intra în crepusculul existenței până va rămâne, fie un obiect de muzeu, fie un suport de unică folosință (de unică lectură), rezultat al printării de necesitate. Peisajul interior al unei biblioteci viitoare va fi dominat de mobilierul ergonomic și de ansamblul electronic de comunicare și transfer de informație, complementat cu noile “cărți” pe suporturi moderne, cu e-book-uri, cititori dedicați și ecrane. Peste tot ecrane. Hypertextul și textul numerizat (digitizat), în atașament cu fotografe și filme, vor impune, alături de televiziunea interactivă, așa zisa video-cultură, mult mai comodă, mai facilă și mai persuasivă decât grafo-cultura pe suporturi tradiționale.

3. “Când cărțile sunt arse le urmează oamenii” (Heine)

Motto: “Cenușa cărților este, la propriu, cenușa umanității. Mintea, sensibilitatea, trăirea omenească au ajuns un fărâș de mazăgă fumegoasă. Crima pare a fi fără leac și, pe deasupra, repetabilă în veci. Altfel spus, Diavolul ucigaș de cărți, devorator incontinent de memorie umană, există și este atroce”.

(Cristian Popescu)

Ura viscerală, frica monstruoasă a potențaților dogmatici și a autocraților paranoici față de învățați și produsele lor spirituale, considerate cel mai adesea ca având virtuți diversioniste, corosive ale puterii, nu s-a materializat doar prin autodafeuri, ruguri ale spiritului ori prin aspra cenzură (cenzura în istoria cărții și a presei este un capitol foarte consistent concretizat într-o vastă enciclopedie. Operă de mare calibru, *Enciclopedia mondială a cenzurii – Censorship. A World Encyclopedia* a apărut în anul 2001 în Marea Britanie. Are format mare, în 4 volume și aproape 3.000 de pagini. Ea cuprinde și 3 texte de sinteză dedicate practicii cenzurii în țara noastră, scrise de A. Marino, Janice Brown și George Gomori.), ci și prin suprimarea autorilor, ziariștilor sau editorilor și tipografilor. “În societățile preistorice – ne spune Dan Pavel – deprinse a-și exercita în mod oral tehnicile mnemotehnice, distrugerea ideilor se face prin distrugerea fizică a subiecților mnemotehnici. În cele istorice, deprinse prin a-și exercita în scris exercițiul mnemotehnic, distrugerea ideilor se face de cele mai multe ori prin distrugerea cărților”⁸⁹, dar nu numai. Atunci când oralitatea nu poate fi pecetluită, când mâna care scrie nu poate fi paralizată, nu există decât soluția uciderii emitentului deviant de idei otrăvitoare. În istoria bibliocidului sunt și asemenea nefericite exemple. De pildă, în anul 399 î.Hr., Socrate, vestitul mentor excentric al lui Platon, este silit să bea fatala cupă cu otrăvitoare licoare de cucută, fiind judecat pentru ateism (ignorarea zeilor) și pentru discursul său netemător împotriva falselor învățături. Moartea sa a demonstrat că erau subiecte atât religioase, cât și politice despre care era mai înțelept să nu vorbești prea liber. Persecuțiilor împotriva păgânilor, declanșate de creștinii din Alexandria, i-au căzut victimă, la sfârșitul secolului al IV-lea d.Hr., vestita profesoară de matematică și filozofie de la Museion, Hypathia. După cum am mai relatat în această lucrare, ea a fost prinsă, lapidată, ciopârțită și apoi arsă.

Din antichitate până târziu în Evul Mediu au fost proscrise cărțile despre magie și magicienii erau pedepsiți cu moartea în Iudeea și în Egipt, dar și în Grecia și la Roma. În *Exodul* se poate citi: “Pe vrăjitoare să n-o

lași să trăiască”. Pedepsa era moartea prin lapidare. Cauza acestei interdicții a magiei particulare erau crimele care se comiteau în numele ei. De aceea, Dioclețian și Maximilian au interzis categoric astrologia (ars mathematica). Constantin a proscris haruspiciile. Preotul care le-ar fi slujit ar fi fost ars de viu, consultantul deportat pe o insulă, iar toate bunurile confiscate. În anul 368, Valens acorda aceeași pedeapsă maestrului și discipolilor săi în artele magice. Spre sfârșitul secolului IV, Valentinian, Teodosie și Arcadius au reînnoit obligația de a fi denunțat orice magician. Despre vânătoarea de vrăjitoare din Evul Mediu nu e cazul să insistăm. Culpă de a-ți asuma libertatea și a gândi liber a adus, până în anul 1498, peste 10.000 de oameni pe rugurile Inchiziției. Un caz care frizează absurdul, cabalistul Pierre d'Apone neliștise atât de mult biserica, încât atunci când moare, în 1313 la Padova, Inchiziția îi caută cadavrul pentru a-i da foc, dar nu îl găsește. Niște prieteni îl ascunseseră în biserica Santa Giustina. De furie, Inchiziția arse în loc o efigie.⁹⁰

Prima traducere în engleză a *Vulgatei* de către unul din inițiatorii Reformei în Anglia, John Wycliff (mort în anul 1384), s-a constituit într-o scară de urcare pe rug. Folosirea acestei traduceri a fost interzisă la începutul secolului al XV-lea, și nenumărați “lolarzi”, partizani ai reformatorului, au căzut pradă rugului, fiind arși odată cu bibliile lor, căci, după cum spune un act al parlamentului de la Hampton Court, în 1414: “Toți cei care citesc scriptura în limba maternă, vor pierde totul, pământ și bani”.⁹¹

O altă ipostază oribilă a reacției față de Reformă a intoleranței religioase și a fanatismului este arderea pe rug a lui Jan Hus⁹², în anul 1415, împreună cu toate scrierile sale. Conciliul de la Konstanz îl acuzase de erezie pentru faptul că oferise o interpretare diferită a Bibliei față de cea a Sf. Scaun. I se imputau în special 26 de articole din cartea despre biserică. Tot ca efect al luptei împotriva Reformei este și executarea în secolele al XV-lea și al XVI-lea, din ordinele Tribunalului papal, a acelor “menanti”, care răspândeau știri manuscrise, acele “fogli a mano” = foi de mână, care scăpau ușor cenzurii și erau considerate cu un grad mare de pericol în Italia și Germania. (Thoveron, G. – *Ibidem*)⁹³

Savonarola Girolamo (1452 – 1498), recunoscut ca reformator și călugăr dominican italian, care a denunțat cu vehemență corupția și imoralitatea clerului, a creat la Florența, după alungarea lui Pietro de Medici (1494), un regim teocratic, în timpul căruia numeroase opere de artă au fost distruse, iar rugurile au mistuit uriașe grămezi de cărți “blasfematorii”. În mod para-

Index Librorum Prohibitorum, pagină de titlu; ediție adăugită, realizată în 1753, sub pontificatul lui Benedict al XIV-lea

doxal, fanatismul intolerant s-a întors asupra sa. În anul 1497 este excomunicat ca eretic și anul următor este ars pe rug. Furiei violente a inchișitorilor contra libertății de gândire și de expresie i-au căzut victime nu numai “eretici”, reformatori, dar și nevinovați tipografi. Astfel, în anul 1527, Hans Hergot, tipograf la Nürnberg, a fost executat la Leipzig, pentru că a publicat scrieri anabaptiste. Trei decenii mai târziu (1557), tipograful Nicolas Ducesne este executat la Geneva, pentru tipărire de cărți eretice.⁹⁴ Ziariștii incozi, nonconformiști nu scapă nici ei de vigilența procurorilor papali. În anul 1569, papa Pius al V-lea îl condamnă la moarte, prin spânzurătoare, pe cel care avea să devină primul martir al jurnaliștilor, novelistul Nicolo Franco, pentru răspândirea de scrieri (nouvelle) cu aluzii critice la adresa papei ori a cardinalilor. Pentru contravenții mărunte, în septembrie 1572, papa Grigore al XIII-lea emite bula “Ea est”, prin care contravențiile erau condamnate la galere ori mutilați. Este cazul lui Annibale Capel, șeful unui grup de gazetari, căruia i se taie limba și mâna cu care scrisese.⁹⁵

Represiunea cărții eretice continuă. La 13 aprilie

Biblioteca franceză devastată de bombardamente
(al doilea război mondial)

1598, *Edictul din Nantes* prevedea controlul cărților de către teologi și interzicea difuzarea cărților defăimătoare și condamnarea persoanelor care le tipăreau, vindeau, le distribuiau sau le dețineau. "Gândirea necontrolată" a constituit un pericol pentru biserica romano-catolică, de aceea erau persecutați toți savanții care îndrăzneau să facă investigații științifice, care contraziceau dogma cardinalilor și ideile scripturilor. Este celebrul caz al lui Giordano Bruno, care împărtășea teoria heliocentrismului, concept vechi, descris încă din antichitate de Eratostenes (secolul II î.Hr.) și enunțat din nou de Nicolaus Copernicus (1473 – 1543). Giordano Bruno era considerat una dintre cele mai luminate minți ale secolului său. Filosof, apărător acerb al liberei cercetări științifice, propagator al sistemului copernician și profesor la Sorbona, este condamnat ca eretic și ars pe rug la Roma, pe Campo dei fiori, la 17 februarie 1600, în urma acuzației de calvinism. J. Bergier, în lucrarea *Cărțile blestemate*, se îndoiește de culpa care i s-a atribuit lui Giordano Bruno, venind cu o versiune proprie: "Raționaliștii și-au revendicat acest martir și au făcut din el un om de știință, victimă a tendințelor celor mai reacționare ale bisericii. Nimic mai fals. Giordano Bruno era, în primul rând, un magician pasionat de magie și practicând magia. El o compară cu o sabie care, în mâinile unui om abil, poate face minuni și insistă asupra rolului matematicii în

magie. Pentru el, existența altor planete și rotația Pământului în jurul Soarelui constituie o parte secundară a operei, formată din 61 de cărți, cea mai mare parte de magie. Existența altor planete locuite face pentru el parte din magie. Și pentru că știa prea multe pe această temă, a fost atras la Veneția de un agent al Inchiziției, numit Giovanni Mocenigo, care îl predă stăpânilor lui".⁹⁶ Zece ani mai târziu, Galileo Galilei (1564 – 1642), fizician și astronom renascentist italian, descoperitor al unor importante legi fizice și inventator al lunetei, își face publice părerile sale despre structura sistemului solar, într-o lucrare de 32 de pagini. Adept al teoriei coperniciene, care producea coșmaruri Inchiziției, este chemat la judecată (1610) și scapă de flăcările rugului, abjurând în fața tribunalului. La ieșire, însă, persecutat de îndoială, exclamă expresia devenită celebră: "e pur si muove" (și totuși se mișcă).

În anul 1637, pentru pamfletul *Histriomastix*, text critic la adresa reginei și a costisitoarelor și fas-

tuoaselor spectacole pe care le organiza la curte, ziaristului W. Pryme i s-au tăiat urechile și i s-a aplicat pe obraji, cu fierul înroșit, inițialele "S.P." – sedișos și pamfletar. Daniel Defoe, autorul lui *Robinson Crusoe*, recunoscut în epocă drept unul dintre cei mai mari ziarști englezi, dar și unul dintre cei mai corupți, va suferi de pe urma insolenței din articolele sale câteva luni de detenție la închisoarea din Newgate (1719). Marelui enciclopedist Voltaire nu numai că i-au fost interzise lucrările, nevoit fiind să publice în străinătate (Elveția, Olanda, Anglia), ca și Montesquieu și J.J. Rousseau, dar a cunoscut și faimoasa închisoare Bastilia (1717 – 1718) în urma publicării unor versuri ireverențioase la adresa regelui Filip de Orléans.⁹⁷

În SUA, prima încercare jurnalistică apare la Boston în anul 1690, când se creează "Public Occurrences" al lui Benjamin Harris, care va fi interzis imediat de către guvernator. De un adevărat jurnalism, însă, se poate vorbi din anul 1729 odată cu dezvoltarea lui "The Pennsylvania Gazette". Presa nu este liberă. Ziarștii sunt supuși cenzurii și detenției. Astfel, James Franklin va face închisoare, iar John Peter Zenger va fi în cele din urmă achitat, la New York, după 10 luni de detenție.⁹⁸ În august 1792, în iureșul irațional al revoluției din Franța, toate publicațiile de opoziție au fost suprimate ori s-au autolichidat. Succesiv, ziarștii giron-

dini, mai apoi cei plini de furie, ca Hebert, sau moderații, ca Desmoulins au fost executați. Cinci ani mai târziu "Tribune du Peuple" al lui Gracchus Babeuf este suprimat, odată cu execuția fondatorului său.⁹⁹

Ghilotinei nu i-a păsat nici de marile descoperiri ale savantului Antoine Laurent de Lavoisier (1743 – 1794),¹⁰⁰ care a fost condamnat la moarte printr-o decizie nefastă. Cuvântul apocrif, atribuit lui Coffinhal, de un cinism înfiorător: "Republica nu are nevoie de savanți" poartă în sine pecetea excesului. În secolele următoare, pedeapsa cu moartea a autorilor incoezi sau proscrisi se va aplica foarte rar, dar excesele cenzurii, expulzarea, închisoarea temporară sau pe viață, amenzi ruinate, distrugerea utilajelor tipografice etc. se vor amplifica. De exemplu, se știe că, între anii 1660 – 1757, numai la Bastilia¹⁰¹ au fost închiși 869 de delincvenți ai tiparului.

În Țările Române, primul decret laic de cenzură totală (existau și canoane restrictive impuse de Biserica Ortodoxă) este emis de Mihail Șuțu¹⁰² în anul 1785. Acest act normativ interzicea orice publicare fără acordul prealabil al tronului. Succesorul său, domnul Moruzi, relativizează interdicția, lăsând-o doar asupra ziarelor și cărților despre turci. În urma războiului ruso-turc din 1828 – 1829, Moldova și Țara Românească intră sub jurisdicția cenzurii țariste. După Revoluția de la 1848 se introduc restricții drastice. Încercarea lui Grigore Alexandru Ghica de a aboli cenzura, la 12 mai 1856, este sortită eșecului pentru că la numai o lună succesorul său, Teodor Balș, o reinstituie. Prima victimă a aparatului cenzurii este poetul C.D. Aricescu, arestat în anul 1840 pentru poeme antirussești și, apoi, pentru traducerea unui fragment subversiv despre sclavie, din J.P. Marat.¹⁰³ În 1863, pentru *Duduca Mamuca*, lui B.P. Hașdeu¹⁰⁴ i se intentează proces, este achitat, însă își pierde postul de profesor.

În Transilvania, cenzura este subordonată cancelariei de la Viena, dar este dublată în interior de cenzura Bisericii Greco-Catolice, atât pentru cărțile religioase, cât și pentru cele laice. Dintre victimele cenzurii, amintim intelectualii ca: Petru Maior, Gheorghe Bariț, A. Mureșanu, Ioan Slavici, care au însumat 17 ani după gratii și peste 40.000 de coroane – o sumă exorbitantă – plătite ca amenzi pentru tentativa de a impune în scris conștiința națională a românilor. Câți s-au adăugat acestora în regimurile naziste și comuniste nu putem aprecia, deocamdată, din lipsă de mărturii și de sinteze de arhive dedicate fenomenului. Surse ale PEN Clubului amintesc că în cursul anului 2002 au fost semnalate 1.153 de cazuri în care scriitorii au fost arestați, persecutați, executați sau obligați să plece în exil.¹⁰⁵

Bibliografie și note:

58. Solomon, rege al statului Israel (973 – 933 î.Hr.). Fiul și succesorul lui David. În timpul său a fost construit vestitul complex arhitectural din Ierusalim (Templul lui Iehova și Palatul regal). Înțelepciunea sa a rămas proverbială. I se atribuie *Cântarea cântărilor* din *Vechiul Testament*.
59. Pavel (Paul, inițial Saul – în *Noul Testament* și în tradiția creștină), apostol. A trăit între anii 3 – 64 sau 67 d.Hr. Considerat cel mai mare teolog și misionar creștin. Martirizat la Roma în timpul lui Nero. Sanctificat. El nu a făcut parte dintre cei 12 apostoli ai lui Iisus. Relația dintre învățător și discipol s-a stabilit prin "duh", după plecarea lui Iisus de pe Pământ, pentru a-l desemna ca ales în locul lui Iuda și a completa numărul celor 12 întemeietori ai noii credințe. Se spune că el nu a fost niciodată convertit la cauza lui Iisus și Iacob, ci a inventat un nou cult, căruia i-a dat numele grecesc de "creștini", ca o traducere a cuvântului evreu Mesia.
60. Origene (185 – 284 d.Hr.), apologet creștin. Reprezentant al patristicii. A căutat să fundamenteze dogmele creștinismului cu ajutorul platonismului.
61. Diocletian (Caius Aurelius Valerius Diocletianus), împărat roman (284 – 305 d.Hr.). Prin reformele sale (economice, administrative și militare) a pus bazele sistemului politico-administrativ al dominatului. A abdicat în anul 305 și s-a retras în Dalmația, la Spalatum, unde a murit în anul 316.
62. Constantin cel Mare (Flavius Valerius Constantinus), împărat roman (306 – 337 d.Hr.). Înfrângând pe Maxentius (312) și pe Licinius (324) a devenit suveran al întregului Imperiu roman. A desăvârșit reformele politice, militare și sociale inițiate de Diocletian. A facilitat consolidarea creștinismului ca religie de stat (Edictul de toleranță de la Milano, 313 d.Hr.) și convocarea primului conciliu ecumenic de la Niceea, 325 d.Hr. A întărit limesul dunărean și a mutat capitala imperiului la Constantinopol (330 d.Hr.).
63. Duroselle, Jean-Baptiste; Mayeur, Jean-Marie – *Istoria catolicismului*, Editura Științifică, București, 1999.
64. Leon al II-lea Isaurianul, împărat bizantin (717 – 740 d.Hr.). Victorios asupra arabilor (717 – 718). A reorganizat armata și finanțele și a publicat primul cod civil numit *Ecloga*. Prin edictele din 726 – 730 a interzis cultul icoanelor, ceea ce a declanșat mișcarea iconoclastă.
65. Fotius, teolog bizantin (820 – 895), patriarh al Constantinopolului între 858 – 867 și 877 – 886. A avut numeroase neînțelegeri cu papa de la Roma. Când schisma s-a produs în secolul al XI-lea, numele lui Fotius a fost cel mai des evocat. El a lăsat o operă teologică și erudită apreciabilă.
66. *Talmudul* – culegere de literatură religioasă

iudaică, cuprinzând texte care merg din secolul III î.Hr. până la sfârșitul secolului V d.Hr. Talmudul reprezintă expresia legii orale, complementară la Tora sau legea scrisă, al cărei comentariu este.

67. Oișteanu, A. – *Ibidem*.
68. Henric al VI-lea, rege al Angliei (1422 – 1461; 1470 – 1471). A pierdut posesiunile engleze din Franța. Domnia sa a culminat cu răscoala condusă de John Cade (1450) și cu izbucnirea “Războiului celor două roze” (1455 – 1485).

69. Henric al VIII-lea, rege al Angliei (1509 – 1547). A continuat politica de întărire a absolutismului, servind interesele burgheziei și ale noii nobilimi. S-a aflat în conflict cu papalitatea și s-a separat de biserica catolică, devenind șef al bisericii anglicane (1535). A secularizat bunurile mănăstirești (1538 – 1540).

70. Flocon, A. – *Ibidem*.

71. Jan Hus (1369 – 1415), reformator religios ceh. Magistru și rector al Universității din Praga. Inițiatorul mișcării religioase și social-politice a husitismului (1409). Excomunicat (1410), condamnat ca eretic și ars pe rug (1415).

72. Martin Luther (1483 – 1546), teolog german. Reformator religios, întemeietorul protestantismului german. A tradus Biblia (1521 – 1534), contribuind la crearea limbii literare germane.

73. Flocon, A. – *Ibidem*.

74. Gustav al II-lea Adolf Vasa, rege al Suediei (1611 – 1632). Mare comandant de oști. A purtat războaie cu Danemarca (1611 – 1613), Rusia (1613 – 1617), Polonia (1621 – 1629), asigurând hegemonia Suediei în nordul Europei; a participat la Războiul de 30 de ani împotriva habsburgilor, asupra cărora a obținut mai multe victorii; a murit în bătălia victorioasă de la Lutzen (1632).

75. Flocon, A. – *Ibidem*.

76. Petcu, Marian – *Puterea și cultura*, Iași, Editura Polirom, 1999.

77. Căplescu, Romulus – *Bibliocastul*, în: revista ALA, 20 mai 2003.

78. Pavel, Dan – *Ibidem*.

79. Bergier, J. – *Cărțile blestemate*, Iași, Editura Moldova, 1995.

80. Charroux, R. – *Cartea lumilor uitate*, București, Editura Elit Comentator, 1993.

81. Hancock, Graham – *Ampretele zeilor*, București, Editura Aldo Press, 2000.

82. Bergier, J. – *Ibidem*.

83. Bergier, J. – *Ibidem*.

84. Kernbach, Victor – *Miturile esențiale*, București, Editura Saeculum, 1996.

85. Knight, C. – *Aparatul lui Uriel*, Oradea, Editura Aquilla 93, 2002.

86. Knight, C. – *Ibidem*.

87. Crăiță, Cristian – *Marile mistere ale piramidei oculte*, Craiova, Editura Obiectiv, 2001.

88. Bergier, J. – *Ibidem*.

89. Pavel, D. – *Ibidem*.

90. Flocon, Albert – *Ibidem*.

91. Flocon, Albert – *Ibidem*.

92. v. nota 71.

93. Thoveron, G. – *Istoria mijloacelor de comunicare*. Iași: Editura Institutul European, 2003.

94. Pierre, Albert – *Istoria presei*. Iași: Institutul Presei, 2002.

95. Petcu, M. – *Puterea și cultura*. Iași: Editura Polirom, 1999.

96. Bergier, J. – *Ibidem*.

97. Petcu, M. – *Ibidem*.

98. Thoveron, G. – *Ibidem*.

99. Pierre, A. – *Ibidem*.

100. Lavoisier, Antoine Laurent de (1743 – 1794), chimist francez. Unul dintre creatorii chimiei moderne. A elaborat prima nomenclatură rațională a compușilor chimici. A studiat compoziția aerului, a descoperit rolul oxigenului în combustie și în respirația animalelor, a enunțat legea conservării masei. În lucrarea *Tratat elementar de chimie* (1789) a sistematizat toate realizările din domeniul chimiei până la acea vreme. Ghilotinat în 1794.

101. Bastilia, fortăreață în Paris, construită între 1370 și 1382, devenită mai târziu închisoare. Simbol al absolutismului regal, a fost cucerită de masele populare din Paris la 14 iulie 1789. Ziua cuceririi Bastiliei a devenit, din 1880, sărbătoarea națională a Franței.

102. Mihail Șuțu, domnitor al Țării Românești.

103. Jean Paul Marat (1743 – 1793), publicist și om politic francez. Asasinat în anul 1793 de Charlotte Corday. Participat la revoluția din 1789 – 1793.

104. Bogdan Petriceicu Hașdeu (1838 – 1907), scriitor, lingvist, folclorist și istoric român. Academician (1877), profesor universitar la București.

105. Totok, W. – *Literatura pe rug, spiritul în foc*. În: “Observator cultural”, nr. 169, 26 mai 2003.

Corespondență din Franța

O plimbare pe cheiurile Senei, spre piața Dauphine și cheiul Bourbon

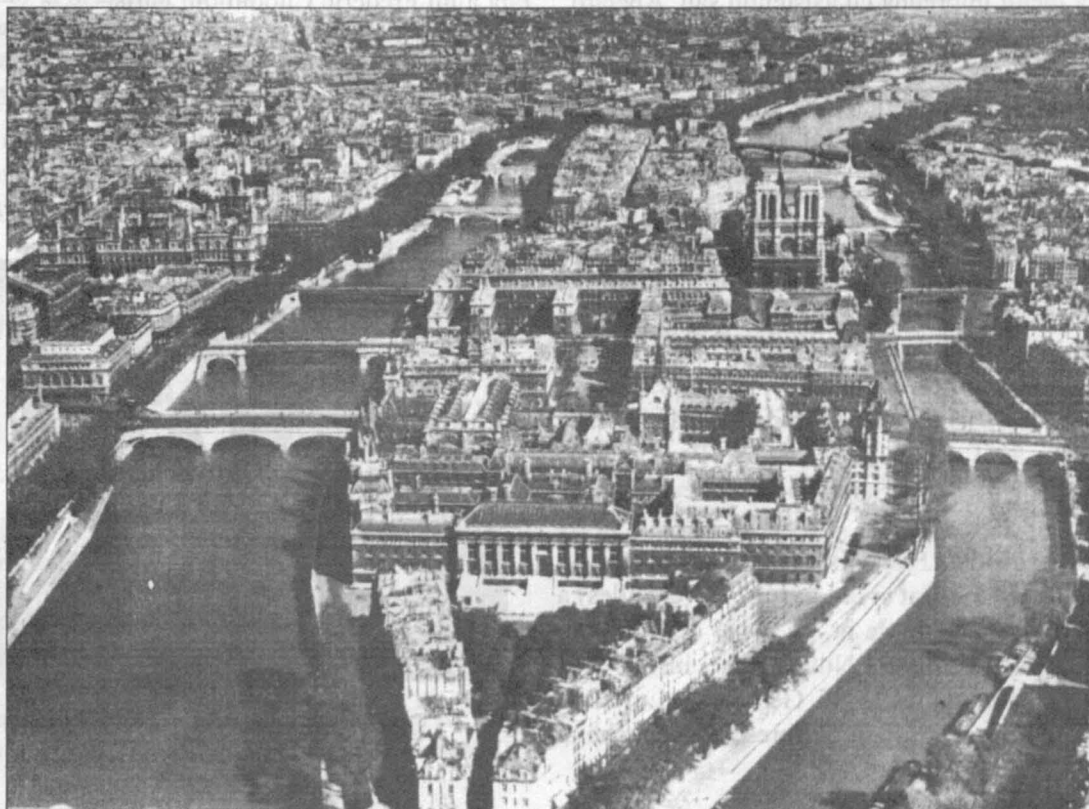
Jean-Yves CONRAD

Vara 2003, foarte călduroasă, este o ocazie deosebită de plimbare romantică pe străzile Parisului golit de parizieni însă plin de turiști, pe malurile Senei sau prin străzile înguste, unde suflă istoria Luteției, la câteva zile înainte de a treia ediție a operațiunii „Paris Plaja” care va începe la 18 iulie.

Astăzi, itinerariul nostru ne va duce de la Pont Neuf spre „L’Ile de la Cité”, centrul istoric al Parisului, al Luteției, apoi pe a doua insulă, insula Sf. Ludovic (Saint-Louis). După traversarea primei părți a podului ne aflăm pe insulă și intrăm printr-o străduță într-o piață istorică foarte elegantă, care se numește piața Dauphine, construită în epoca regelui Henri IV pentru prințesa moștenitoare și pe care poeții au comparat-o cu „sexul feminin al capitalei, între coapsele Senei”, după aspectul său triunghiular. Această piață regală este liniștită și jucătorii de „pétanque” (un joc național francez cu bile de oțel) pot să profite de umbra pla-

tanilor și de terasele cafenelelor, unde se poate bea celebrul *pastis*, o băutură cu anason echivalentă greces-cului *ouzo*. Iată ce scria suprarealistul André Breton despre piața aceasta, în cartea *Nadja*: „*Această piață Dauphine este unul dintre locurile cele mai retrase pe care le cunosc, unul din cele mai rele terenuri goale din câte se află în Paris. De câte ori mă aflu acolo simțeam cum mă las încet-încet nevoii de a merge în altă parte a orașului și îmi căutam singur argumente pentru a scăpa de o strângere foarte dulce, prea plăcut insistentă, oricum foarte obositoare*”.

Fără îndoială că nu aceasta a fost opinia Serafinei și a lui Gheorghe Raut, fostul director al băncii Marmorosș-Blank la Paris, care au locuit aici la nr. 12 (în clădirea unde se scria „La Gazette des Tribunaux”, titlul unei publicații juridice foarte cunoscute) și unde îl găzduiau (între 1900 și 1940) pe prietenul lor Theodor Pallady (1871 – 1956), care a creat pe insulă câteva

tablouri frumoase, între care o serie dedicate pieței Dauphine și Senei. Pe fațada clădirii a existat o placă, pusă în 1973, acum dispărută. Două case mai încolo, la nr. 16, într-o garsonieră, a locuit și Constantin Brâncuși împreună cu prietena sa, Otilia Cosmuță, puțin timp după sosirea sa la Paris.

Ieșim din piața Dauphine și admirăm pe cheiul Orologiului (Le quai de l'horloge) fațada somptuoasă a Palatului Justiției. Pe chei avea loc celebrul salon literar al prințesei Lucien Murat, născută Marie de Rohan-Chabot, care a devenit după a doua căsătorie contesa Charles de Chambrun. La ceaiul de la ora 5 venea foarte des lumea mondenă pariziană, printre care Paul Morand, Elena Văcărescu, Martha Bibescu împreună cu confesorul ei, preotul Mugnier. Trecem acum prin fața celebrei închisori *La Conciergerie*, unde a fost ghilotinat Ludovic XVI.

Tot pe malul Senei, ajungem apoi pe cheiul Corsicei, cu celebra piață de flori, amenajată aici din 1809, în piața Louis-Lépine, lângă prefectura poliției. De la podul Arcole, cheiul se numește Cheiul cu flori. La dreapta, ne aflăm în piața din fața catedralei Notre-Dame. De lângă statuia lui Charlemagne (Carolus Magnus), de pe o bancă, putem să admirăm celebrele Turnuri ale Catedralei din Paris imortalizate prin romanul lui Victor Hugo, *Notre-Dame de Paris*, și prin filmul realizat de firma Walt Disney Studios, *Cocoșatul de la Notre-Dame*. Dacă mergem în stânga catedralei, pe str. Cloître Notre-Dame și apoi pe str. Chanoinesse, descoperim un episod important al istoriei Parisului: acolo se afla pe vremuri casa canonicului Fulbert, unchiul Héloïsei, în care acesta a locuit împreună cu asistentul său, Abélard. Tânărul și strălucitul teolog Abélard a ademenit pe Héloïse, s-au căsătorit în ascuns și au avut un copil, deși biserica catolică n-a admis niciodată iubirea lor nebună. Fulbert a castrat pe Abélard când s-a întors la Paris. Amanții despărțiți s-au retras la mănăstire, unde Abélard a murit în 1142, iar Héloïse, care devenise stareță, în 1164. Osemintele lor sunt înmormântate împreună în cimitirul Père-Lachaise. Pe cheiul Florilor, la nr. 9-11, putem citi o placă amintind de casa Héloïsei și a lui Abélard, iar la nr. 5 ajungem la locuința Președintelui celei de-a 4-a Republici, René Coty, și la nr. 1 casa filosofului francez Vladimir Jankélévitch, al cărui centenar îl omagiem anul acesta, la 31 august. Pe podul Sf. Ludovic, ajungem pe insula Saint-Louis, unde apucăm la stânga, pe cheiul Orléans.

La prova insulei, François Le Vau, arhitectul lui Ludovic XIV (care a lucrat și la Luvru și la Versailles) a construit în 1659 o clădire, la nr. 45, Quai de Bourbon. Din clădire se vede admirabil Notre-Dame, insula Cité, podurile de pe Sena, muntele Sf. Genoveva, Luvrul și Sacré-Cœur. Clădirea are cinci ferestre spre cheiul

nordic, patru spre piață și două spre cheiul sudic. Pe fațada dinspre piață se pot vedea două basoreliefuluri din secolul XVIII care-l reprezintă pe Hercule învingând centaurul Nessus. Datorită acestui basorelief, casa aceasta este cunoscută sub denumirea „Casa centaurului”.

Aici a locuit în 1930 Pierre Drieu de la Rochelle, prietenul lui Tristan Tzara și vărul lui Anton Bibescu, proprietarul de atunci al clădirii acesteia, unde primea pe prietenul său Marcel Proust și pe vărul său, Matyla Ghica, soțul Elisabetei Asquith, fiica fostului prim-ministru al Angliei. Există și o placă, acum dispărută, care consemna prezența deosebită în această casă a prințesei Martha Bibescu, înainte de al doilea război mondial. Martha, care în 1935 a locuit aici la etajul doi, fiind în acea vreme apropiata prințului de Beauvau-Craon, a descris casa în capitolul cinci al romanului său *Catherine Paris* sub numele *Hôtel Leopolski*. În 1935, l-a primit aici de multe ori pe prim-ministrul Marii Britanii, prietenul său Ramsay MacDonald. Tot aici a scris și *Nimfa Europa*. Până în 1967, Martha a ținut în această casă un salon literar unde primea crema politică și intelectuală a Parisului: Philippe Berthelot, Maurice Paléologue, Joseph Reinach, Robert de Montesquiou, Marcel Proust, François Mauriac, Maurice Barrès. Puțin mai departe, la nr. 41, a locuit, din 1918 până în 1922, dadaistul Philippe Soupault. Din iulie 1920, această clădire a fost sediul revistei „Littérature”, condusă de Soupault, Louis Aragon și André Breton. Ne continuăm itinerariul pe cheiul de Bourbon până la strada Le Regrattier, pe care trecem până la cheiul Orléans nr. 6, unde se află Muzeul Adam Mickiewicz, în casa preferată a lui Frédéric Chopin din Paris.

După ce vizităm muzeul, ajungem pe străzile Deux-Ponts și Saint-Louis. Ceremonia funerară a Marthei Bibescu a avut loc în decembrie 1973, în frumoasa biserică St.-Louis-en-l'Île. Aici terminăm plimbarea noastră prin insulele Parisului, cu versurile lui Louis Aragon din cartea sa *Il ne n'est de Paris que d'El-sa*, dedicat Elsei Triolet:

*Connaissez-vous l'île
Au cœur de la ville
Où tout est tranquille
Eternellement
L'ombre souveraine
En silence y traîne
Comme une sirène
Avec son amant
La Seine profonde
Dans ses bras de blonde
Au milieu du monde
L'enserre en rêvant. (...)*

O nouă confirmare internațională a școlii românești de silvicultură

Aflăm din presa de specialitate și de la consilierul cultural al României în Franța, Dl. Horia BĂDESCU, că savantul francez de origine română Prof. dr. Honoris Causa Cicerone ROTARU, membru corespondent al Academiei de Agricultură a Franței, Cavaler al Ordinului Național de Merit al Franței și Ofițer al Ordinului Național "Serviciul Credincios" al României, a devenit recent membru al Academiei de Științe din New York.

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI

București, 19 iunie 2003

Iubite Doamnă Profesor,

Vă transmitem pe această cale sentimentul de nețărmurită grațitudine care ne-a stăpânit la vestea alegerii Dumneavoastră ca membru al Academiei de Științe din New York.

Recunoașterea internațională a meritelor unui eminent specialist român din domeniul forestier este un motiv de mândrie și pentru noi, cei de-acasă, din vecinătatea pădurilor carpatine.

După societatea academică franceză, gestul Academiei americane vine să confirme încă o dată existența în orizontul științei și culturii mondiale a încă unei personalități, din pleiada remarcabililor cărturari care ilustrează geniul creator al neamului nostru.

Pe această cale vă adresăm, Doamnă Profesor, caldele noastre felicitări, urările de sănătate și putere de muncă, odată cu nețărmurita noastră iubire.

dr. Florin ROTARU,

Directorul Bibliotecii Metropolitane București

Acad. Cicerone ROTARU în insula Oahu (Hawaii), în decembrie 2000, în fața unui monument al naturii, arborele *Incarpus Fagiferus*

AMBASSADE DE ROUMANIE EN FRANCE

Paris, le 7 avril 2003

Stimate Doamnă Profesor,

Am primit, cu satisfacție și emoție, vestea alegerii Dumneavoastră ca membru al Academiei de Științe din New York.

Cu satisfacția de a vedea meritele incontestabile, ale eminentului specialist care sunteți în domeniul forestier, recunoscute de către lumea științifică americană, așa cum au fost recunoscute și de către lumea academică franceză.

Cu emoția de a ști că este vorba de un reprezentant al științei românești, care, asemeni altor spirite alese ale intelectualității noastre, au dat, de-a lungul timpului, măsura creativității naționale.

Este o recunoaștere internațională, care-și adaugă aureola tuturor celorlalte distincții ce au încununat o viață, o carieră, o operă.

Vă rugăm să primiți, Doamnă Profesor, felicitările pe care Vi le adresăm din toată inima, împreună cu asigurarea distinsei considerații ce Vă purtăm!

Horia BĂDESCU

Consilier Afaceri Culturale și Științifice

În 18 decembrie 2002 Dl. Prof. dr. Honoris Causa Cicerone Rotaru, membru corespondent al Academiei de Agricultură a Franței, Cavaler al Meritului Național din Franța și Ofițer al Ordinului Național "Serviciul Credincios" – din România, a devenit Membru al Academiei de Științe de la New York.

Această nouă confirmare internațională vine să sublinieze, încă o dată, importanța lucrărilor realizate de ilustrul nostru compatriot, în îndelungata și prestigioasă sa carieră didactică și științifică, începută în România, și continuată în străinătate.

Și cu această ocazie, dorim să remarcăm originalitatea și valoarea deosebită a metodei de cercetare interdisciplinară, creată de Domnia Sa, și care a condus la noul "Concept global de apărare a mediului", formulat pentru prima oară pe plan mondial de Dl. prof. Cicerone Rotaru.

Îi dorim și pe această cale multă sănătate și noi succese în fecunda sa activitate.

("Meridiane forestiere", nr. 1/2003)

NEW YORK ACADEMY OF SCIENCES

SERVING SCIENCE, TECHNOLOGY, AND SOCIETY WORLDWIDE SINCE 1817

PRESENTED TO

Cicerone Rotaru, D.Sc.

AN ACTIVE MEMBER OF THIS ACADEMY

December 2002

TO REMAIN IN GOOD STANDING BY FULFILLING
THE RESPONSIBILITIES OF MEMBERSHIP

Tout W. Hunt
CHAIRMAN OF THE BOARD

Catalog

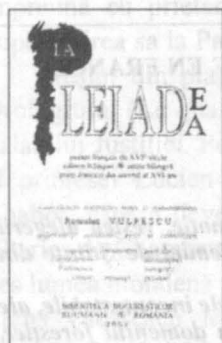
La Pléiade / Pleiada

poètes français du XVIe siècle •
édition bilingue • ediție bilingvă
poeți francezi din secolul al XVI-lea

équivalences roumaines, notes et commentaires
Romulus VULPESCU
echivalențe românești, note și comentarii

191
vignettes, illustrations, portraits
frontispices, autographes
frontispicii, autografe
viniete, ilustrații, portrete

Biblioteca Bucureștilor, 2001

Cu titlul Poeți ai Pleiadei, această lucrare a apărut în 1965, într-o primă ediție tipărită în 12.160 de exemplare (10.100 broșate + 2.060 cartonate). Elaborată în 1963 (numai în versiune românească), antologia nu prezenta decât șase poeți ai Pleiadei (cu excepția lui Ronsard). Cu titlul Poeții Pleiadei. Poezii lyonezi, această nouă ediție apare în 2001, tipărită în 1.000 de exemplare (752 pp.). Sporită cu un capitol Ronsard, actuala culegere îmbunătățită (în versiune bilingvă) a fost concepută în 2000 și apare în 2001. Poemul Foflenchi de Remy Belleau apare într-un tiraj separat, hors commerce, de 100 de exemplare numerotate...

Kalevala

Editura Biblioteca Bucureștilor, 2001, 484 p.

Volumul Kalevala de Elias Lönnrot, traducere de Iulian Vesper, vede lumina tiparului în luna septembrie a anului 2001. Inițiativa realizării acestei cărți a fost încurajată și sprijinită de Editura Biblioteca Bucureștilor, director Florin Rotaru... Viziunea grafică a volumului este realizată de graficianul Mircea Dumitrescu ce a beneficiat de ajutorul graficienilor: Constantin Baci, Vasile Socoliuc, Ion Atanasiu, Anca Boeriu, Florin Stoiciu, Carmen Apetrei, Orban Anna Maria, Ovidiu Croitoru, Tudor Leșanu, Constantin Zgâmbău, Gabriel Isaac, Reszegh Botond, Cristina Orac, Carla Dușchka, Petru Soșă, Ana-Maria Ciobanu, Ioana Andrei, Andreea Aron...

Maxim BERGHIANU, Pietrele lui Solomon – versuri

Editura AAP, București, 2003, 194 p.

Tremură frunzele. Se aud de sub stele cocorii. / Sufletul meu, ești și tu în țipătul lor? / De ce plângi vântule? De ce te stingi de fior? // Lampa vieții apune seară cu seară, / Bufnița-mi cântă în noapte, sihăstria amară. // Peste toate, nestăvilită trece secunda; / La ce bun să mai sper, să mai aștept, / Din ocean să dămuie unda? // Cine cândva își va aduce aminte, / De numele meu uitat în cuvinte? / Și cine ar mai putea să-l decline? // Pumnale în vreme, visuri, ruine... (Prin ani, 4 iunie 1998)

Vasile ALECSANDRI, Pasteluri și alte poezii

Prefață, tabel cronologic și antologie de Mircea Ghițulescu, Editura Minerva, BPT, București, 2003, 288 p.

Aleksandri ține de un tezaur tematic universal și importanța acestor prime încercări o descoperim în exersarea limbii române pe aceste teme de mare circulație. Motivul trecerii ireversibile a timpului însoțit adesea de un discret elan hedonist capătă relief poetic în metafora florală a lăcrămioarelor din care este extrasă meditația asupra frumuseții efemere și a morții. Metaforă de mare prestigiu în lirica medievală, pe care poetul român o tratează în spiritul lui Ronsard din Mignome, a lons voir si la rose. (Mircea Ghițulescu)

Vasile ALECSANDRI, Comedii

Ediție îngrijită, prefață, indice bio-bibliografic și note de Mircea Ghițulescu, Editura Minerva, BPT, București, 2003, 288 p.

Chirița ne apare ca sinteză a unei succesiuni de variante tipologice. O putem recunoaște în scrieri anterioare Chiriței la Iași (prima din Ciclul Chirițelor), în Zamfira din Piatra din casă, în Tarsița din Iași în carnaval, în anumite personaje feminine din Cântecul comice. Este o dovadă, nu numai a unei sinteze tipologice, dar și a absenței oricărui procent de hazard în creația dramatică a lui Alecsandri. El este autorul unei opere literare ce depășește prin dimensiuni tot ce putea aspira să realizeze literatura română la acea epocă, operă ce rivalizează și astăzi cu producția celor mai harnice condeie. (Mircea Ghițulescu)

Principesa de Montpensier și alte nuvele franceze din secolul al XVII-lea

Antologie, studiu introductiv și prezentări de Dolores Toma, în românește de Dolores Toma și Vlad Alexandrescu, Editura Minerva, BPT, București, 2003, 288 p.

... Fascinația atât de modernă pentru ceea ce e nemodern, vizibilă în studiul mentalităților, nu e o simplă curiozitate sau un rafinament de civilizație obosită, ci o deschidere culturală. Spargerea limitelor modern-centrismului aduce o percepere și o înțelegere a celuilalt în alteritatea lui, cum spunea foarte bine Marc Fumaroli, și nu ca "dublu ventrilog al nostru înșine". Dar, mai presus de orice, aduce un relativism și o remarcabilă îmbogățire spirituală. (Dolores Toma)

Don Carlos și alte nuvele franceze din secolul al XVII-lea

Antologie, studiu introductiv și prezentări de Dolores Toma, în românește de Dolores Toma și Vlad Alexandrescu, Editura Minerva, BPT, București, 2003, 288 p.

... S-ar putea spune că într-o anumită formă embrionară, arta prozei din veacul al XVII-lea a descoperit aproape toate tipurile de discurs romanesc ce avea să capete o dezvoltare mai târziu. Conexiunea făcută între mai multe epoci de cultură demonstrează actele viabile, de creație, vitalitatea lor artistică și succesul public. (...)

Ca și poezia, proza reprezintă un text continuu, o tentativă înfinită de rescriere a realității, de refacere sisifică a marelui text nemărginit, care este însăși existența. (Romul Munteanu)

Aurul verde al Sibiului

Ediție îngrijită de Al. Constantinescu, Editura Constant, Sibiu, 2003, 360 p.

... Poate și de aceea astăzi, când pășim pe sub arcadele de frunze sau cetini, resimțim atavic fiorul inefabil al veșnicei regenerări. La fel este atunci când privim covorul pădurilor, care se succed din malul apelor de șes derulat peste dealuri și până aproape de crestele munților gândul ne poartă spre eternitate. Să fi ajuns la înțelepciunea constatării că "omul pentru a trăi trebuie să-și facă un cuib pe marginea infinitului și eternității?" Desigur, cu condiția de a ține permanent o fereastră deschisă spre acestea. Este foarte probabil...

Agenda culturală

ZIUA NAȚIONALĂ DE ARTĂ
AL ROMÂNIEI

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI

Ziua Bucureștilor

20 septembrie 1459 - 20 septembrie 2003

SIMPOZION:

București, 1848.

Mărturii de identitate comunitară

Muzeul Național de Artă al României, Călea Victoriei 49 - 53
(Sala mică de proiectie)
Joi, 18 septembrie 2003, orele 11*

Ziua Bucureștilor 2003

București, 1848. *Mărturii de identitate comunitară* a fost tema simpozionului organizat de Biblioteca Metropolitană București prin Serviciul de Memorie Comunitară cu ocazia Zilei Bucureștilor din acest an. Prilej de a se reaminti bucureștenilor împlinirea a 155 de ani de la Revoluția pașoptistă. Prilej de a releva noi aspecte privind cadrul istoric și urban, mersul evenimentelor, participarea maselor și a personalităților.

Evenimentul a avut loc pe data de 18 septembrie a.c. la Muzeul Național de Artă al României, important loc istoric al Capitalei, unde la mijlocul secolului al XIX-lea se afla "Palatul de țeremonie" al domnitorului Gheorghe Bibescu și, pentru trei luni din anul 1848, sediul guvernului provizoriu.

În cadrul simpozionului au susținut referate: conf. univ. dr. Panait I. Panait (*Rolul Bucureștilor în Revoluția de la 1848*), dr. Georgeta Penelea-Filitti (*Recensământul Bucureștilor din anul 1838*), P.S. Ieromonah Mihail Stanciu (*Idealul unității naționale la Nicolae Bălcescu*), Mariana Jaklovszky (*S-a întâmplat în 1848*), Ana Maria Orășanu (*Crochiu urban*), precum și reprezentanții câtorva comunități etnice bucureștene, respectiv d-na Mariana Linaru de la Comunitatea Italiană din România (*Bălcescu, Italia, Luigi Cazzavilan*), dl. Alexandru Singer de la Federația Comunităților Evreiești din România (*Mărturii referitoare la evreei din România secolului XIX*), dl. Eduard Antonian de la Uniunea Armenilor din România (*Contribuția armenilor de la 1848*) și d-na Mihaela Deșliu, reprezentând Comunitatea "Bratstvo" a Bulgarilor din România (*Anton Pann și Bucureștii*).

Dl. Petre Enescu-Botezatu, Prefectul Capitalei, a onorat cu prezența sa lucrările simpozionului, exprimându-și aprecierea pentru proiectele vizând relevarea identității locale bucureștene și revitalizarea spiritului comunitar, condiții necesare integrării europene. Domnia sa a prezentat programul complex care se va desfășura în întreg orașul pe 20 septembrie pentru sărbătorirea Zilei Bucureștilor, al cărui preambul îl reprezintă simpozionul organizat de Biblioteca Metropolitană.

În cuvântul său, dl. Director General, dr. Florin Rotaru, a prezentat audienței istoricul instituției și programul cultural pentru următorii doi ani.

Cu această ocazie a fost lansat Suplimentul revistei "Biblioteca Bucureștilor" cuprinzând lucrările simpozionului organizat în anul 2002.

Eveniment editorial

Domnului Florin ROTARU,
Directorul Bibliotecii Metropolitane București

Stimate Domnule Director,

Cea mai cunoscută, dar și cea mai controversată istorie literară românească, Istoria literaturii române de la origini până în prezent de G. Călinescu, "(...) operă de geniu care nu apare decât o dată pe secol și poate că o singură dată într-o cultură (...)", așa cum o caracteriza Al. Piru, rămâne și astăzi un subiect care stârnește numeroase ecouri.

Iată de ce, Editura Semne realizează, în anul 2003, ediția anastatică a monumentalei Istorii a lui Călinescu, publicată în anul 1941 de Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă.

Ne face o deosebită onoare să vă transmitem, Domnule Director, unul dintre primele exemplare ale acestei lucrări, odată cu mulțumirile pentru ajutorul acordat.

Cu deosebită considerație,

Președinte-Director General,
Ing. Ștefan DULU

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE

DE
G. CĂLINESCU

FUNDAȚIA REGALĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Calendar

septembrie 2003

- ◆ 1 septembrie 1988. 15 ani de la moartea lui **Luis Walter Alvarez**, fizician american, laureat al Premiului Nobel pe anul 1968 (13 iun. 1911 – 1 sept. 1988)
- ◆ 2 septembrie 1973. 30 de ani de la moartea lui **Voinea Marinescu**, medic chirurg, academician, ministru al Sănătății și Prevederilor Sociale între 1954 – 1966 (31 mai 1915 – 2 sept. 1973)
- ◆ 3 septembrie 1928. 75 de ani de la nașterea lui **Ion Druță**, prozator și dramaturg
- ◆ 5 septembrie 1973. 30 de ani de la moartea baritonului **Petru Ștefănescu-Goangă** (13 mart. 1902 – 5 sept. 1973)
- ◆ 6 septembrie 1923. 80 de ani de la nașterea scriitoarei **Miora Cremene**
- ◆ 7 septembrie 1948. 55 de ani de la moartea lui **André Suarès**, poet, eseist și dramaturg francez (12 iun. 1868 – 7 sept. 1948)
- ◆ 7 septembrie 1968. 35 de ani de la moartea lui **Emil Petrovici**, lingvist (4 ian. 1899 – 7 sept. 1968)
- ◆ 7 septembrie 1973. 30 de ani de la moartea lui **Nicolae Argintescu-Amza**, critic de artă, eseist și traducător (22 sept. 1904 – 7 sept. 1973)
- ◆ 7 septembrie 1993. 10 ani de la moartea lui **Eugen Barbu**, prozator, poet și eseist (20 feb. 1924 – 7 sept. 1993)
- ◆ 8 septembrie 1873. 130 de ani de la nașterea lui **Alfred Jarry**, poet și dramaturg francez (8 sept. 1873 – 1 nov. 1907)
- ◆ 9 septembrie 1778. 225 de ani de la nașterea lui **Clemens Brentano**, poet și povestitor german (9 sept. 1778 – 28 iul. 1842)
- ◆ 9 septembrie 1888. 115 ani de la nașterea **Luciei Mantu**, scriitoare (9 sept. 1888 – 26 nov. 1971)
- ◆ 9 septembrie 1898. 105 ani de la moartea lui **Stephane Mallarmé**, poet simbolist, teoretician și eseist francez (18 mart. 1842 – 9 sept. 1898)
- ◆ 9 septembrie 1943. 60 de ani de la nașterea **Danei Dumitriu**, prozatoare și critic literar (9 sept. 1943 – 10 oct. 1987)
- ◆ 10 septembrie 1888. 115 ani de la nașterea lui **Giorgio de Chirico**, pictor italian (10 sept. 1888 – 19 nov. 1978)
- ◆ 11 septembrie 1903. 100 de ani de la nașterea lui **Theodor Adorno**, filosof, muzicolog și compozitor german (11 sept. 1903 – 6 aug. 1969)
- ◆ 13 septembrie 1908. 95 de ani de la nașterea lui **Edgar Papu**, eseist, istoric al artelor și culturii (13 sept. 1908 – 30 mart. 1993)
- ◆ 13 septembrie 1913. 90 de ani de la moartea lui **Aurel Vlaicu**, pilot și inginer, unul dintre pionierii aviației mondiale (6 nov. 1882 – 13 sept. 1913)
- ◆ 13 septembrie 1923. 80 de ani de la nașterea lui **Ioanichie Olteanu**, poet, traducător și publicist (13 sept. 1923 – 1997)
- ◆ 14 septembrie 1853. 150 de ani de la nașterea lui **Radu Rossetti**, scriitor, publicist, istoric (14 sept. 1853 – 12 feb. 1926)
- ◆ 14 septembrie 1938. 65 de ani de la nașterea lui **Horia Bernea**, pictor (14 sept. 1938 – 4 dec. 2000)
- ◆ 14 septembrie 1993. 10 ani de la moartea lui **Geo Bogza**, poet, prozator, publicist (6 feb. 1908 – 14 sept. 1993)
- ◆ 15 septembrie 1938. 65 de ani de la nașterea lui **Marian Popa**, critic și istoric literar
- ◆ 16 septembrie 1993. 10 ani de la moartea actriței **Silvia Popovici** (7 mai 1933 – 16 sept. 1993)
- ◆ 17 septembrie 1863. 140 de ani de la moartea lui **Alfred de Vigny**, poet și prozator francez (27 mart. 1797 – 17 sept. 1863)
- ◆ 17 septembrie 1888. 115 ani de la moartea **Iuliei Hasdeu**, poetă (2 nov. 1869 – 17 sept. 1888)
- ◆ 17 septembrie 1983. 20 de ani de la moartea lui **Horia Lovinescu**, dramaturg (28 aug. 1917 – 17 sept. 1983)
- ◆ 18 septembrie 1783. 220 de ani de la moartea lui **Leonhard Euler**, matematician, fizician și profesor universitar elvețian (15 apr. 1707 – 18 sept. 1783)
- ◆ 19 septembrie 1873. 130 de ani de la nașterea lui **Ludovic Dauș**, prozator, dramaturg, poet și traducător (19 sept. 1873 – 1953)
- ◆ 19 septembrie 1888. 115 ani de la apariția, la București, a publicației săptămânale "**Universul literar**", care i-a avut printre redactori pe G. Coșbuc, Duiliu Zamfirescu, Dinu Teleor
- ◆ 19 septembrie 1903. 100 de ani de la nașterea lui **Marcel Breslașu**, poet și publicist (19 sept. 1903 – 29 sept. 1966)
- ◆ 20 septembrie 1928. 75 de ani de la nașterea lui **Nicolae Mărgeanu**, scriitor și publicist (20 sept. 1928 – 1994)
- ◆ 22 septembrie 1768. 235 de ani de la moartea lui **Ioan Inochentie Micu (Klein)**, episcop, militant pentru drepturile românilor ardeleni (24 iun. 1700 – 22 sept. 1768)
- ◆ 22 septembrie 1873. 130 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Pompeiu**, matematician (22 sept. 1873 – 1954)
- ◆ 22 septembrie 1888. 115 ani de la nașterea lui **Dumitru Ghiță**, pictor (22 sept. 1888 – 3 iul. 1972)
- ◆ 22 septembrie 1938. 65 de ani de la nașterea scriitorului **Augustin Buzura**
- ◆ 23 septembrie 1898. 105 ani de la nașterea lui **Alfred Margul Sperber**, scriitor, traducător și publicist (23 sept. 1898 – 3 ian. 1967)
- ◆ 24 septembrie 1878. 125 de ani de la nașterea lui **Charles Ferdinand Ramuz**, eseist, memorialist și scriitor elvețian de limbă franceză (24 sept. 1878 – 23 mai 1947)
- ◆ 24 septembrie 1973. 30 de ani de la moartea lui **Pablo Neruda**, poet și diplomat chilian, Premiul Nobel în 1971 (1904 – 24 sept. 1973)
- ◆ 25 septembrie 1683. 320 de ani de la nașterea lui **Jean Phillippe Rameau**, compozitor, teoretician și organist francez (25 sept. 1683 – 12 sept. 1764)
- ◆ 25 septembrie 1913. 90 de ani de la nașterea **Mariei Tănase** (25 sept. 1913 – 22 iun. 1963)
- ◆ 26 septembrie 1898. 105 ani de la nașterea lui **George Gershwin**, compozitor, pianist și dirijor american (26 sept. 1898 – 11 iul. 1937)
- ◆ 27 septembrie 1903. 100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ciucurencu**, pictor, membru corespondent al Academiei Române (27 sept. 1903 – 1977)
- ◆ 27 septembrie 1933. 70 de ani de la nașterea lui **Grigore Hagiu**, poet (27 sept. 1933 – 13 feb. 1985)
- ◆ 28 septembrie 1573. 430 de ani de la nașterea lui **Michelangelo Merisi Caravaggio**, pictor și sculptor italian (28 sept. 1573 – 18 iul. 1610)
- ◆ 28 septembrie 1803. 200 de ani de la nașterea lui **Prosper Mérimée**, scriitor francez (28 sept. 1803 – 1870)
- ◆ 30 septembrie 1908. 95 de ani de la nașterea lui **David Fiodorovici Oistrach**, violonist și pedagog rus (30 sept. 1908 – 1974)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane București

Contents

Calendar

Paul CERNOVODEANU – Notes about Old Bucharest	2
Bucharest History in 1941 'Gazeta Municipală'	4
Patrimony	9
Dumitru LAZĂR – Râmnicul – «Capital of Printing Workers»	10
Augustin MACARIE – A Master of Graphics – Mircea Dumitrescu	14
Doina Lelia POSTOLACHE – 'Panait Cerna' County Library in Tulcea	16
EBLIDA – Library and Information Society Issues	19
Liviu BUTUC – The Lost Paradise of Book (III)	21
Jean-Yves CONRAD – A Romantic Walk around Paris	33
A New International Confirmation of Romanian Forestry School	35
Catalogue	36
2003 Bucharest September 20 th Anniversary	38
Publishing Event	38
Calendar	39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4

sector 1, cod poștal 79711

Tel/Fax: 21.36.25; 212.83.11

E-mail: abidob@email.ro

ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU

Director artistic: Mircea DUMITRESCU

Redactor șef: Ion HOREA

Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE

Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA

"BIBLIOTECA BUCUREȘTIILOR"

Numele .....

Prenumele .....

Adresa .....

Cod .....

Telefon .....

Solicit abonarea la revista "Biblioteca Bucureștilor" pe o perioadă de ..... luni.

Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.

Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.

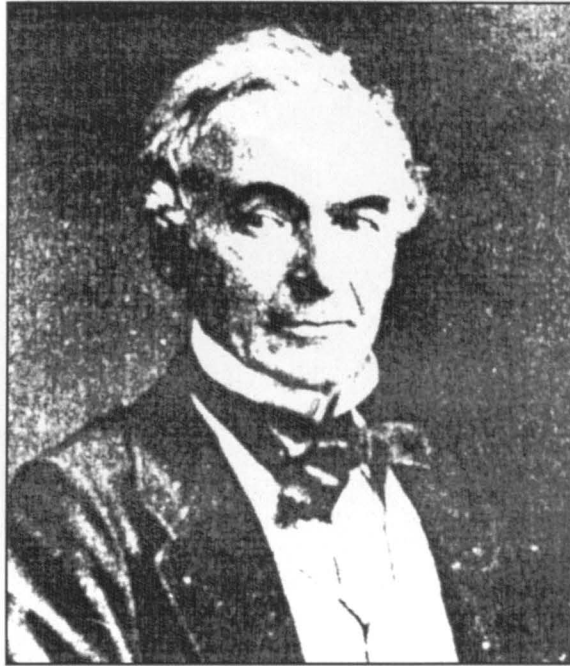
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară "BIBLIOTECA BUCUREȘTIILOR". Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 \$ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTIILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

PROSPER MÉRIMÉE

1803 – 1870

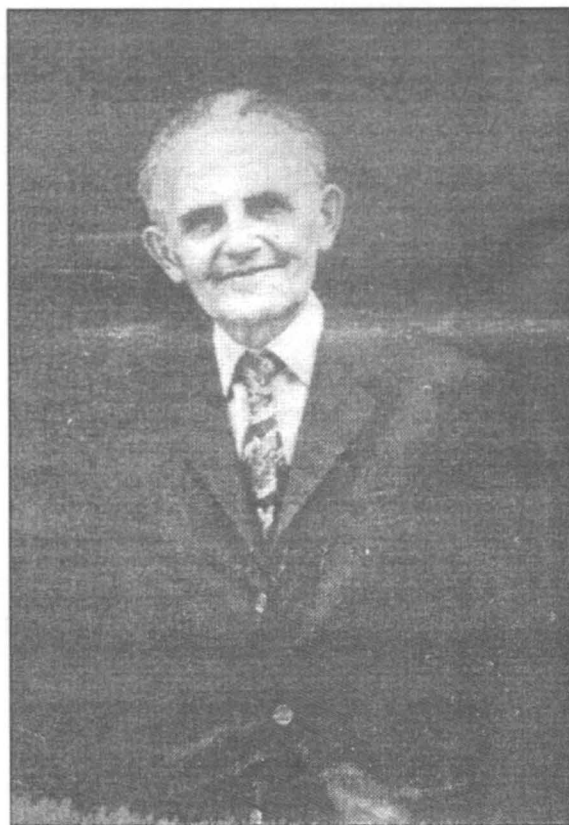
200 de ani de la naștere

“Cel mai puțin romantic din scriitorii generației de la 1830, Mérimée a luptat, ca și Stendhal, prietenul și după unii maestrul său, pentru biruința romantismului.

Călător, îndrăgostit de exotism, ca și Stendhal, Mérimée vizitează în tinerețe Spania și, deși nu izbutește să pătrundă în esența operei lui Cervantes, publică în 1826 un profil al autorului spaniol, Étude sur Cervantes, reluat și adâncit mai târziu.

Revendicat și respins, pe rând, de partizanii romantismului și de protivnicii lui, Mérimée vădește în curiozitățile sale literare, ca și în întreaga lui viață o dualitate, care alcătuește particularul farmec al personalității lui. «Acest nuvelist cu mișcări libere dublat de un erudit și un critic...»”

Perpessicius

EDGAR PAPU

1908 – 1993

95 de ani de la naștere

“Încă de la începuturile sale publicistice, literatura nu a constituit pentru Papu un domeniu de referință exclusivă. Interesul său se plasează la răspîntia domeniilor culturii și în punctele de întâlnire ale acestora cu viața...

Risipitor de sugestii în fiecare pagină a sa, dătător de idei uneori chiar prin contrazicerea pe care o provoacă, răsturnător de perspective «primite», Papu, intelectual de anvergură europeană, rămîne exemplar și prin modestia cu care refuză orice discurs autoritar. În toate scrierile lui se lasă recunoscută o civilizație a dialogului, semn al culturii trăite și al răspunderii intelectuale asumate”.

Mircea Martin